

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RADYO YAYINLARI VE HALKEVLERİNDE
TÜRK MÜZİK DEVRİMİNİN SONUÇLARI:
1926-1950 YILLARI ÖRNEĞİ**

FIRAT ÖZBAY

**TEZ DANIŞMANI
PROF. ATILLA SAĞLAM**

EDİRNE 2019

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RADYO YAYINLARI VE HALKEVLERİNDE
TÜRK MÜZİK DEVRİMİNİN SONUÇLARI:
1926-1950 YILLARI ÖRNEĞİ**

FIRAT ÖZBAY

**TEZ DANIŞMANI
PROF. ATILLA SAĞLAM**

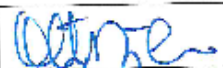

EDİRNE 2019

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı 1118226106 no.lu Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Fırat ÖZBAY tarafından hazırlanan "Radyo Yayınları ve Halkevlerinde Türk Müzik Devriminin Sonuçları: 1926-1950 Yılları Örneği" Konulu Yüksek Lisans tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 9.-10. maddeleri uyarınca 21.06.2019..... günü saat 10:30-12:00..... da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin "Kabul edilmesine"..... OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Atilla SAĞLAM	Kabul edilmesine	
Prof. Erol TARKUM	Kabul edilmesine	
Doç. Dr. Vasfi HATİPOĞLU	Kabul edilmesine	

*Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

ÖZET

Tezin Adı: Radyo Yayınları Ve Halkevlerinde Türk Müzik Devriminin Sonuçları: 1926-1950 Yılları Örneği

Hazırlayan: Fırat ÖZBAY

Bu araştırmanın amacı Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleştirilen Türk Musiki devrimin Radyo ve Halk evlerindeki karşılığını ve etkilerini tespit etmektir. Bu çalışmadaki araştırma evrenini “1926 – 1951 yılı radyo yayınları ve halkevleri faaliyetleri” oluşturmaktadır. İlgili çalışmanın örnekleme ise; Türk müziği yayın yasağı süresince(6 Eylül 1934-6 Kasım 1936) yapılan Tüm radyo yayınları, ve Tez kapsamında kalan diğer zamanlar için, her ayın rastlantısal olarak seçilen 4 gününden oluşmaktadır. Araştırma ana sorusu “Türk müzik devriminin radyo ve Halk evlerinde olan yansımalarının Durumu Nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın yöntemi nitel araştırma yöntemi olup, ilgili çalışmada alan araştırması deseni ve belge tarama deseni uygulanmıştır. Araştırmada verilerin elde edilmesinde çoğunlukla cumhuriyet gazetesi olmak üzere gazete arşivlerinden yararlanılmış, bu belgeler excel programına aktarıldıktan sonra nicel ve nitel çözümlenmeden geçirilerek veriler çözümlenmiştir. Ortaya çıkan bulgular çizelgeler halinde tezin IV(4) bölümüne yansıtılmıştır. Radyoda Türk Müziği yasağı esnasında 71 kez Türk müziği yayınının yapılmış olması tezin dikkat çekici sonuçlardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Konser, Radyo, Musiki, Program, Devrim, Çoksesli, Halkevi

ABSTRACT

Name of Thesis: The Results of Turkish Music Revolution in Radio Broadcasting and Public Houses: The Case of 1926-1950

Prepared by: Fırat ÖZBAY

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effects and reflection of Turkish Music Revolution in Radio and Public Houses under the leadership of Atatürk. In this study 1926 - 1951 radio broadcasts and community centers (Public Houses) activities constitute the research universe. The sample of the related study is; All radio broadcasts made during the broadcast ban of Turkish music (6 September 1934-6 November 1936), and other times for the remaining time within the scope of the thesis consist of randomly selected 4 days of each month. The main question of the research was determined as “What is the status of the reflection of the Turkish music revolution in radio and public houses?”. Qualitative research method is the method of this study and in this research the field survey design and document scanning design are applied. The data were collected from the newspaper archives, mostly the “Cumhuriyet Gazetesi”. These documents were transferred to the “Excel” program and then analyzed using the quantitative analysis. The findings of the study are reflected in section IV (4) of the thesis. The fact that Turkish music was broadcasted 71 times during the Turkish Music ban on the radio is one of the remarkable results of the thesis.

Keywords: Concert, Radio, Music, Program, Revolution, Polyphonic, Community Center (Public Houses)

ÖNSÖZ

Atatürk, “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temeli uygarlıktır” şeklinde belirlemiştir. Bu temel ve üzerinde Türk devrimleri veya “Atatürk devrimleri” olarak adlanan yenilik hareketleri başlatılmış ve geliştirilmiştir. Söz konusu yenilikler Türk milleti için tepeden tırnağa bir yenileşme hareketi olup kökünü III. Selim’in (1761-1808) uygulamaya koyduğu Nizam-ı Cedit ve II. Mahmut’un (1785-1839) gerçekleştirdiği Vaka-i Hayriye (16 Haziran 1826) İle doğrudan bağlantılıdır. Anılan her iki eylemde Türk müzik geleneğinin doğrudan etkilendiği açıktır.

Türk Müzik devrimi veya diğer bir adlandırılma biçimiyle Atatürk Müzik devrimi işte bu ahval ve şerait üzerinde yeşertilmiş, konumlandırılmış ve Osmanlıda bu alanda yapılan tüm etkinlik ve birikimlerden yararlanılmıştır. Bu devrim Türk müzik hayatında 2. Köklü devrim olarak anılmalıdır. Bu yolla Anadolu Türkleri, Bulgar, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Başkurdistan veya Diğer Rus muhtar yönetimi altında kalan Türklerden sonra çoksesli bir Türk müzik türü elde edilmiştir.

Radyo yayınlarının Türk devrimlerinin halk katmanlarında yaygınlaşması ve benimsetilerek bir devrim ülküsü oluşturulması konusunun radyonun 1936 yılı sonrasında devletin elinde işletilmesiyle gerçekleştirilmeye başladığı söylenebilir. Konuya ilişkin Falih Rıfkı Atay’ın (1894-1971) Rusya ziyaretinde Rus devletinin radyo yayınlarını halkın eğitimi için bir araç olarak kullandığını tespit etmesi ve bunu makalelerinde ortaya koyması; İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun (1886-1978) yeni Türkiye toplumunun bir ve bütün olarak bir ulus olma ülküsünün paylaşılmasında radyoyu “en yeni inkılâbın en çabuk ve en güçlü işçisi” olarak tanımlaması genç

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkücü iktidarının radyoyu bu yönde kullanmasının yolunu açmıştır. Elbette söz konusu kullanıma ilişkin görüş ve öneriler yukarıda anılan iki yazar dışında birçok kişinin de katıldığı geniş bir yazı alanı oluşturmaktadır; ancak bu ili yazarın Atatürk'ün yakınında ve yakın çalışma ortamı içerisinde bulunması bu yazarların odaklandığı yazı ve ilgili metni önemli kılmaktadır. Gerek Falih Rıfkı gerek İsmail hakkı ve dönemdaşlarının radyo yayınlarının sorunlu ve eksik yönleri üzerine yaptıkları eleştiri veya radyo yayınlarından beklentilerin ortaya konulması söz konusu yayınların zaman kısıtlaması ve dönemin insan kaynaklarının eksikliğine bağlı temel sorunlar olduğu tespitine dayanmaktadır.

Halkevleri Türkiye Cumhuriyetinin tek partili döneminde eğitim, sanat, spor, tarih ve zanaat gibi alanlarda halkın yüksek uygarlık düzeyi ülküsüne erişmesine yönelik eğitim ve eylemlerin evi olduğu anlaşılıyor. Söz konusu ülkünün temelini Batı sanat ve bilgisinin oluşturması özellikle müzik, resim ve edebiyatta Batı zevkinin yayılması görevinin ülküye dönüşmüş olması, hem Türk uygarlığının yüksek uygarlık seviyesine ulaşmada kendi değerleri üzerinden yükselmesi önünde bir engel hem de dilde yapılan güçlü devrime rağmen ulusal değerlerin çoğunlukla tespit ve korunma düzeyinde ele alınması devrim ülküsünün üzerinde Batı taklitçiliği söylemlerinin oluşmasına yol açmıştır.

Bu tezin oluşmasında ve hayattaki yolumu bulmamdaki en büyük etken olan ve halen önümdeki ışık olmakla birlikte ebediyete intikal eden; Annem Sevim ÖZBAY'a ve Teşekkür bölümünde tezin ilk halinde kendisine yer vermediğim; Tezi Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne incelenmesi için teslim ettiğim 24 Mayıs 2019 günü saat 17.30 da kalp krizi geçirerek 1 haftalık yaşam mücadelesini kaybedip vefat etmesi sonucunda bana hayatımın en büyük dersini veren sevgili babam Hasan Tahsin ÖZBAY'a teşekkür ve minnet duygularımı buraya yazarak ölümsüzleştirmek istiyorum. Lisans, yüksek lisans eğitimim süresince – ve bu eğitime ara verdiğim zamanlarda dahi 2008-2019 yılları arasında akademik ve toplumsal yaşantıda desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, zamanını ve emeğini hiçbir zaman unutamayacağım; Benim için “akademik babam” Prof. Atilla SAĞLAM'a; Tez yazım aşamasında ve hayatım boyunca hep yanımda olan hatta

yardımlarını benden esirgemeyen değerli eşim Sezgi ÖZBAY'a ve en son yaşama amacımın en yüksek seviyede devam etmesine olanak tanıyan ve neden olan sevgili kızım Defne ÖZBAY'a çok çok teşekkür ederim.

Fırat ÖZBAY

Edirne 2019

İÇNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
BÖLÜM I	1
1. Giriş	1
1.1. Araştırma Ana Sorunsalı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.3. Araştırmanın Önemi	10
1.4. Sayıtlılar	11
1.5. Sınırlılıklar	11
1.6. Süre ve Olanaklar	12
BÖLÜM II	13
2. İlgili Araştırmalar	13
2.1. Cumhuriyet sonrası Radyo Yayınları (1927-1951)	13
2.1.1 Radyoda Yayınları ve Müzik Devrimi	20
2.1.2 Radyo Yayınlarında Türk Müziği Yasağı	25
2.2. Halkevleri ve Türk Ocaklarında Musiki Eğitimi ve Çoksesli Müzik	29
2.3 Türk Müzik Devriminde Konser Etkinlikleri	34
BÖLÜM III	43
3. Yöntem	43
3.1 Araştırma Yöntemi ve Deseni	43
3.2 Araştırma ve Örneklem	45
3.2.1 Evren ve Örneklem Sınırlılıkları	49
3.3 Veri Toplama ve Çözümleme Araçları	49
BÖLÜM IV	51

4. BULGULAR	51
4.1. Türk Müzik Devriminin Hedefleri Doğrultusunda 1927-1950 Yılları Arasında Radyo Yayınlarına Yansıyan Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulguların Dökümü, Açıklanması ve Yorumlanması	51
4.1.1. 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarından Elde Edilen Bulgular ve Yorumlanması	52
4.1.2. Türk Müzik Devriminin Uygulamaları İçinde Kalan Radyoda Türk Müziği Yasağının Sona Ermesinden Atatürk'ün Ölümüne Kadar Geçen Dönem Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulgular	57
4.1.3. Atatürk Sonrası Dönem 1946 Yılına Kadar	88
4.2. Halkevleri	118
BÖLÜM V	138
5. SONUÇLAR	138
5.1. Radyo Yayınlarına Yönelik Sonuçlar	138
5.1.1. Türk Müzik Devriminin Hedefleri Doğrultusunda 1927-1950 Yılları Arasında Radyo Yayınlarına Yansıyan Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulguların Sonuçları	138
5.1.2. 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarından Elde Edilen Bulguların Sonuçları	138
5.1.3. Türk Müzik Devriminin Uygulamaları İçinde Kalan Radyoda Türk Müziği Yasağının Sona Ermesinden Atatürk'ün Ölümüne Kadar Geçen Dönem Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Sonuçlar	140
5.1.4. Atatürk Sonrası Dönem 1946 Yılına Kadar	148
5.2 Halkevleri Sonuçları	152
5.2.1 Cumhuriyet Arşivi Belge 1	152
5.2.2 Cumhuriyet Arşivi Belge 3	152
5.2.3 Cumhuriyet Arşivi Belge 6	152
5.2.5 Cumhuriyet Arşivi Belge 7	152
5.2.6 Cumhuriyet Arşivi Belge 8	153
5.2.7 Cumhuriyet Arşivi Belge 9	153
5.2.8 Cumhuriyet Arşivi Belge 10	153
5.2.9 Cumhuriyet Arşivi Belge 11	153

KAYNAKLAR.....155

KISALTMALAR LİSTESİ

ADK	: Ankara Devlet Konservatuarı
CCA	:Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi
CFO	: Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
MMM	: Musiki Muallim Mektebi
T.B.M.M	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTTAŞ	: Türkiye Telsiz Telefon Anonim Şirketi

BÖLÜM I

1. Giriş

Bu bölümde araştırma ana sorunsalının açıklanması; araştırmanın amaç ve öneminin belirlenmesi, sayılıları, sınırlılıklar ve tanımların açıklanmasına yer verilmiştir.

1.1. Araştırma Ana Sorunsalı

Atatürk, “Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temeli uygarlıktır” şeklinde belirlemiştir. Bu temel ve üzerinde Türk devrimleri veya “Atatürk devrimleri” olarak adlanan yenilik hareketleri başlatılmış ve geliştirilmiştir. Söz konusu yenilikler Türk milleti için tepeden tırnağa bir yenileşme hareketi olup kökünü III. Selim’in (1761-1808) uygulamaya koyduğu Nizam-ı Cedid¹ ve II. Mahmut’un (1785-1839) gerçekleştirdiği Vaka-i Hayriye (16 Haziran 1826) İle doğrudan bağlantılıdır. Anılan her iki eylemde Türk müzik geleneğinin doğrudan etkilendiği açıktır. Örneğin birinci eylem ile orduda Fransız usulü asker ve onun yürüyüşüne uygun olacağı gerekçesiyle Fransız usulü Boru-Trampet takımı Selimiye Kışlasında Vay Belim Ahmet tarafından çalıştırılmıştır. Böylece Mehteran ile gelenekselleşmiş Türk ordu müziği yerine Batılı bir müzik takımı ve elbette buna uygun müzikler Türk müziği sahasına alınmıştır.

Türk müziği açısından çok önemli bir yenileşme yukarıda anılan Vaka-i Hayriye’ye bağlı olarak Mehter Takımının kaldırılması ve Muzika-i Hümayunun kurulması olayıdır. Muzika-i Hümayun Türk müziği için çok sesli Batı müziğinin tüm

¹ **Nizam-ı Cedid** Ordusu Osmanlı Devleti’nde III.Selim tarafından **Nizam-ı Cedid** (Yeni Düzen) faaliyetleri ile **kurulan** ordudur. Bu ordunun temeli 1717 yılında İstanbul’a gelen Fransız subayı De Rochefort’un, sadaret kayslahat projesinin tercümesinde, yapılacak askeri yeniliğe **Nizam-ı Cedid** denmiştir.

kurum, kuram ve kurallarıyla; üslup, dağar ve tüm çalgı ve ses araçlarıyla yerleşerek müzik beğenisi, türü ve eğitimini kökten değiştirecek düzeyde etkisi olan bir kurumdur. Bu ifadeyle bu kurumun varlığı ve bu düzeydeki etkisinin devletin bir tasarrufu ve uygulaması olması hesabıyla Türk müziği içerisindeki en köklü değişimlerden birisi olarak tarihteki yerini almıştır. (Sağlam, 2011).

Türk Müzik devrimi veya diğer bir adlandırılma biçimiyle Atatürk Müzik devrimi işte bu ahval ve şerait üzerinde yeşertilmiş, konumlandırılmış ve Osmanlıda bu alanda yapılan tüm etkinlik ve birikimlerden yararlanılmıştır. Bu devrim Türk müzik hayatında 2. Köklü devrim olarak anılmalıdır. Bu yolla Anadolu Türkleri, Bulgar, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Başkurdistan veya Diğer Rus muhtar yönetimi altında kalan Türklerden sonra çoksesli bir Türk müzik türü elde edilmiştir.

Müziksel, Eğitimsel ve ekinsel birçok değeri yanında Türk değerleri ve gelenekleriyle ilgi kurulduğunda çok çeşitli yönden eleştiri konusu yapılan söz konusu müzik devriminin yaygınlaştırılması hem ulusal hem de uluslararası bir özellik ve beklentiden kaynaklanıyordu: Bu beklenti Anadolu Türklerinin uluslararası ölçekte yüzünü ağartacak yüksek uygarlık seviyesinde üretilen, seslendirilen ve eğitimi verilen bir müzik geleneği oluşturulmasından kaynaklanıyordu. Bu bakımdan Atatürk'ün yön ve geleceğini ortaya koyduğu bu devrimin temeli özünü halk müziğinden alan; ancak genel son müzik kurallarına göre işlenmiş çok sesli yeni bir Türk müziği sonucuna ulaşılması gerekiyordu.

Yukarıda anılanların gerçekleştirilmesi için ulusal sahada halkın yaygın eğitim araçları ve radyo teknolojisiyle müziksel beğenisinin geniş bir yelpazedeki seçeneklerle buluşturulması ve söz konusu müziksel beğenin oluşturulabilmesi ve bu beğeni havuzuna ulusal deyişleri ve ince müziksel içerikleri işleyecek, öğretecek ve seslendirecek insanların yetiştirilmesi temel çalıma alanlarını oluşturuyordu. Bu temel alanlar bakımından Musiki Muallim mektebi (MMM), Ankara Devlet Konservatuvarı (ADK) ve Rıyaset-i Cumhur Orkestrası ile Askeri Bandolar için eğitim, seslendirme ve üretim alanını; Ankara Radyosu, Halk evleri ve yukarıda anılan seslendirme kurumları da dahil için halk beğenisini geliştirme kısmını oluşturuyordu.

Türk müzik devriminin uluslararası alanında ise seslendirici, eğitimci ve üretici müzik adamlarının yurtdışı eğitimlerinin uygulamaya konulması; yerli müzisyenlerin eserlerinin yurt dışında seslendirilmesi; Ankara ve İstanbul radyolarıyla yurt dışındaki Türklere Türk müziği ihtiyaçlarının karşılanmasıyla birlikte hem yurt dışı Türklerine hem de Yurt dışındaki diğer ülke yurttaşlarına yeni ve çok sesli Türk müziğinin dinletilmesi gibi eylemler yürürlüğe konulmuştu. Olağan akışında ilerleyen devrim süreci 1934-1936 yıllarını kapsayan ve radyoda Türk müziğinin yasaklandığı bir dönem hem Türk müzik devriminin geleceği hem yurtiçi ve yurtdışı Türk dinleyicisi hem de geleneksel Türk müziğinin varlığı ve geleceği açısından kapanmaz yaralar açılmasına neden olmuştur. Bu eylemin dönemin güçlü hükümetine ve onun halk müziğini temel alan yeni Türk müziği türü oluşturma çabalarına rağmen olması konunun siyasal, istihbarat ve dış kaynaklar boyutunun ele alınmasını zorunlu kılmaktadır; ancak bu konu bizim tezimizle bağlantısı olmadığından biz Türk müzik devriminin yaygın müzik eğitimi ve etkinliklerinin kaynağı olan Radyo ve halkevi uygulamalarına dönüyoruz.

“Türkiye’de ilk radyo yayını 1927 yılında, Ankara ve İstanbul’da kurulan telsiz istasyonlarından yapılmıştır. Telsiz vericileri daha inşaat aşamasındayken Türkiye’de “telsiz telefon”, yani radyo yayıncılığı yapma hazırlıkları başlamıştı. 1926 yılında çıkartılan bir kanunla, Ankara ve İstanbul’da kurulan verici istasyonlarının işletilmesi izni 10 yıl süreyle Telsiz Telefon Türk Anonim Şirketi (TTTAŞ) adındaki yeni kurulmuş özel bir şirkete verildi. Şirket, telsiz ve telefon iletişimi hizmetine ek olarak radyo yayını yapma hakkına da sahipti. Bu şirketin işletme hakkı İş Bankası’na, Anadolu Ajansı’na ve üç tecrübeli gazeteciye (Falih Rıfkı Atay, Cemal Hüsnü Taray ve Sedat Nuri İleri) aittir (MEGEP, 2008). Bu bilgilerden anlaşıldığı üzere radyoculuğun ilk yılları devlet kontrolünde ilerlese de sonraki yıllarda özel sektöre doğru bir yönelim olmuştur (Akalin, 2011).”

Aydar’ın (2014) Dinç vd.’nden (2000) aktardığına göre “*Ankara Radyosu ‘Merkez Radyo’ olma niteliği ve okul olma özelliğiyle ortaya çıkarken, İstanbul Radyosu, İstanbul kentinin yapısından ve yaşam kaynaklarından beslenerek kültür, sanat ve eğlence ağırlıklı olarak gelişmiş ve kimlik formunda daima bu özelliğini korumuştur*’ (Dinç, Cankaya, Ekici, 2000: 7). Türk Müziği’ne yön veren uygulamalarda da bu durum söz konusudur. Dinç vd.’ne göre Ankara radyosu müzik dâhil her konuda kurumsal bir okul kimliği ortaya koymuştur. Radyonun eğlence yönü veya okul olma özelliğine ilişkin itibarı hem ilgili kurumda hem de toplumun geniş katmanlarında geniş kabul gören bir niteliktir. Günümüzde bu görüşten farklı olarak TRT yapısı

altında sürdürülen tüm yayın şubelerinin özellikle Türk müziği alanında bir okul gibi işlev yaptığı söylenebilir.

Radyo yayınlarının Türk devrimlerinin halk katmanlarında yaygınlaşması ve benimsetilerek bir devrim ülküsü oluşturulması konusunun radyonun 1936 yılı sonrasında devletin elinde işletilmesiyle gerçekleştirilmeye başladığı söylenebilir. Konuya ilişkin Falih Rıfkı Atay'ın (1894-1971) Rusya ziyaretinde Rus devletinin radyo yayınlarını halkın eğitimi için bir araç olarak kullandığını tespit etmesi ve bunu makalelerinde ortaya koyması; İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun² (1886-1978) yeni Türkiye toplumunun bir ve bütün olarak bir ulus olma ülküsünün paylaşılmasında radyoyu “en yeni inkılâbın en çabuk ve en güçlü işçisi” olarak tanımlaması genç Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkücü iktidarının radyoyu bu yönde kullanmasının yolunu açmıştır. Elbette söz konusu kullanıma ilişkin görüş ve öneriler yukarıda anılan iki yazar dışında birçok kişinin de katıldığı geniş bir yazı alanı oluşturmaktadır; ancak bu ili yazarın Atatürk'ün yakınında ve yakın çalışma ortamı içerisinde bulunması bu yazarların odaklandığı yazı ve ilgili metni önemli kılmaktadır. Gerek Falih Rıfkı gerek İsmail hakkı ve dönemdaşlarının radyo yayınlarının sorunlu ve eksik yönleri üzerine yaptıkları eleştiri veya radyo yayınlarından beklentilerin ortaya konulması söz konusu yayınların zaman kısıtlaması ve dönemin insan kaynaklarının eksikliğine bağlı temel sorunlar olduğu tespitine dayanmaktadır. Örneğin: 26 Kasım 1927'deki günlük yayın akışı izlendiğinde ileriki yıllarda 5 saat 30 dakika şeklinde yürütülen yayın zamanının 19:00-22:00 arasına sıkıştırılmış bir 3 saat olduğu görülür. Söz konusu yayın akışının içeriği ise aşağıdaki gibidir:

“19.00 Stüdyo Müzik Heyetinden Şevketza Faslı 19.30 Esham ve Tahvilat Borsası Haberleri 19.40 Telsiz Telefon Orkestrası 20.10 Zahire Borsası Haberleri 20.20 Telsiz

² Radyoyu ülküleştirmek lazımdır. Radyo bir eğlence vasıtası olmaktan çıkıp bir kültür ocağı haline nasıl gelir?(...) Üç soy sanat radyo-kültür için üç soy güçtür: I, Radyo-tiyatro: Radyo-tiyatro inkılap kürsüsüne ve Türkiye kaygusuna göre verilmelidir. II. Radyo-musiki: Radyo-musiki tamamı ile yenilenmeli ve “Yeni Adamı” tutmalıdır. III. Radyo-söz. Radyo-söz bir ses üniversitesi olmalıdır... Radyo fertlerin, şirketlerin elinde kaldıkça fert ve şirket isteklerine çalışır. Radyo devlet bakımına ve korumasına erince onun ülküsüne çalışır. (Hakkı, 1934: 7)

Telefon Musiki Heyeti 20.50 Anadolu Ajansı Haberleri 21.00 Telsiz Telefon Orkestrası 21.30 Teganni (Musiki Programı). (Kocabaşoğlu, 1981)”

Yukarıdaki yayın akışından anlaşılan Türkçemize ajanslar diye yansıyan günlük yaşamsal bilgilerin aktarımına dayanan haberler konusunu işleyen yapımların zahire borsası haberleri 10 dakika ve Anadolu haberleri 10 dakika olmak üzere toplam 20 dakikalık bir bilgi akışı mevcuttur. Kalan yapımların tamamı Türk ve Batı Müziği içeriklidir. Radyo yayınlarına yönelik eleştirilerin odağında ise radyonun bir eğlence aracı olmasından çok eğitici, öğretici, ülkü sahibi bireylerden oluşan devrim ülküsünü benimseyen bir toplum oluşturmaya katkı sağlayan bir içeriğe ihtiyaç olduğu görüşleri vardır. Nitekim radyonun devlet eline geçmesiyle bu yöndeki eleştirilerin ortadan kalktığı anlaşılmaktadır. Tokmak'ın (2007) Akagündüz'den (2014: 363) aktardığına göre 1927-1936 arası radyo yayınlarının müzik dışı oranı “1935'e kadar musiki dışı programların oranı %18'i geçmemiştir. Bu %18'lik dilimin çoğunluğunu ise eğitici programlar oluşturmaktadır. 1927-1936 yılları arasında programların akışında özellikle musiki yoğundur. İstanbul Radyosu'nda yayımlanan programların %85'i musiki programıdır.”

1927-36 yılları arasında radyo programlarının 1927 sonrasında 3 saatten 5 saat 30 dakikaya çıktığı anlaşılmakta yayın süresi de 17:30-23:00 arasında gerçekleştirilmektedir. Günümüz koşullarında kısıtlı bir süre olarak değerlendirilebilecek 5 saat 30 dakikalık yayın akışının görünümü radyonun o dönemdeki yayın anlayışını da ortaya koymaktadır. Söz konusu yayın akışına göre 5 saatlik yayının tamamı müzik ile ilgili olup 130 dakikası Türk müziği kalanı ise Batı müziği yayını olarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yayın akışı aşağıdaki gibidir: “17: 30 Türk Müziği 17: 45 Rossini'den Orkestra Tancerd uvertürü Çavkovsk'den Rus Dansı Drigo'dan vals 18:30 Türk müziği 19:05 Cazband 20:30 Türk müziği 21:00 Orkestra Rimski Korsakof'dan Autare Popof tarafından keman solosu Nedhal'den vals Chopin'den Polonez 21:40 Türk müziği (Zurna) 21: 55 Türk müziği 22: 30 Cazband” Devran, Yusuf (1992),

Türk Müzik Devriminin halk katmanlarına yaygınlaştırılması ve halkın müzik beğenisinin uluslararası seviyelere iletilmesi ve bu müziğin uluslararası sahada yüksek uygarlık düzeyini yansıtır biçimde ürün, eğitim ve seslendirmesinin yapılmasındaki temel iletişim ve eğitim araçlarından birisinin radyo olduğu belirtilmiş ve bu konuda yukarıda gerekli bilgilere yer verilmiştir. Bu konunun ikinci muhatabı olan kurumsal yapı Türk ocaklarının (25 mart 1912-1931) kapatılması ardından kurulan Halkevleridir (1932-8 Ağustos 1951). Halkevleri tek partili dönemde CHP'nin bir yayın ve eğitim organı gibi işlediği şeklindeki eleştirilen çok partili dönem denilen 1950 Türkiye'si iktidarının düşman kurum telakkisiyle kapatılmış ve devlet desteğinden çıkartılmış bir kurumdur. İktidarlar arası kullanım ve algı şekli bu tezin konu olmadığından halkevlerinin tezin konusu bakımından önemli bulunan Türk musiki devriminin yaygın eğitim ile geniş kitlelere ulaştırılması ve anlatılmasına yönelik işlevine dönelim.

Halkevleri Türkiye Cumhuriyetinin tek partili döneminde eğitim, sanat, spor, tarih ve zanaat gibi alanlarda halkın yüksek uygarlık düzeyi ülküsüne erişmesine yönelik eğitim ve eylemlerin evi olduğu anlaşılıyor. Söz konusu ülkünün temelini Batı sanat ve bilgisinin oluşturması özellikle müzik, resim ve edebiyatta Batı zevkinin yayılması görevinin ülkeye dönüşmüş olması, hem Türk uygarlığının yüksek uygarlık seviyesine ulaşmada kendi değerleri üzerinden yükselmesi önünde bir engel hem de dilde yapılan güçlü devrime rağmen ulusal değerlerin çoğunlukla tespit ve korunma düzeyinde ele alınması devrim ülküsünün üzerinde Batı taklitçiliği söylemlerinin oluşmasına yol açmıştır.

Halkevlerinin örgütlenme yapısında 9 kol belirlenmiştir: “Dil, Edebiyat, Tarih, Güzel Sanatlar, Temsil (Tiyatro ve Seyirlik oyunlar)-Spor-Sosyal Yardım-Halk Dershaneleri ve Kurslar-Kütüphane ve Yayın-Köycülük-Müze ve Sergiler.” (Arıkan, Zeki , 1999)

Arıkan, halkevlerinin CHP'nin siyasal bir alt kurumu olarak tasarlanmadığı, sadece yönetim açısından parti genel merkezine bitişik bir kuruluş olarak

öngörüldüğünü; bu durumun 1932 talimatnamesinde “*Halkevlerinin herkese açık olduğu, partiye kayıtlı olup olmamak koşulunun aranmadığı*” şeklindeki açık bildirgelerden de anlaşılacağını belirtmiştir. İnönü’ye göre halkevleri “*Halkevleri yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru, bir remzidir (simgesidir) ...Halkevleri, bunun kendi anlayışımıza göre Türk vatanında, Türk Cumhuriyetinde, ahlak, iman ve anlayış mefhumlarının tatbik edildiği ve kökleştirilip geliştirildiği yerlerdir.*” Söz konusu kuruluş altında yaklaşık 2 yıl içinde sayıları 80’i bulan halkevlerinde bir yıllık eylemlerin sayısal sonuçları Arıkan’ a göre şöyledir: “*1537 konferans, 402 konser, 511 temsil verildi. 120 köy gezildi. Bir yıl içinde konferans dinleyicilerin sayısı 798.000’i buldu. Halkevleri kütüphanelerine 97.000 kitap toplayabilmişler ve bunları 428.000 kişiye okutmuşlardı.*” Halkevleri başkanlığını uzun süre yürüten Ferit Celal Güven’e göre Atatürk Halkevlerini Türk devrimlerini gerçekleştirme ve halk katmanlarına yaygınlaştırmanın temel kurumlarından biri olarak öngörmektedir. Nitekim devrim kurumları arasında ekonomik, siyasal ve toplumsal amaçlara yönelik kurumlar çok ve çeşitli de olsa özellikle halkevleri yapısı ve çalışma alanları gereği müzik devrimiyle doğrudan ilgili bir kurumdur.

Müzik devrimine yönelik kurumsal yapılar ele alındığında durum şudur: Mızıka-i Hümayun orkestrasının Rıyaset-i Cumhur ve Bando şeklinde iki koldan Ankara getirilmiş; 1924 yılında MMM’nin Batı müziği öğretim programları altında müzik öğretmeni ve müzisyen yetiştirilmesi amaçlanmış; 1936 yılında eğitim öğretime başlandığı halde 1940 yılında kanuna bağlanan Ankara Devlet Konservatuarı kurulmuş ve tıpkı Osmanlının son 100 yılında Muzika-i Hümayun adlı kurumda olduğu gibi Batı müziği programlarıyla eğitim öğretim yapılmış; Darül Elhan’ın İstanbul şehreminine bağlanarak İstanbul belediyesi konservatuarına dönüştürülmüş ve Türk müziğinin tespit ve tasnif heyetinin çalışmaları dışında eğitim-öğretimden çıkartılmış; Devlet Opera ve Balesinin kurulması ve Ankara ve İstanbul Radyolarının Türk müzik devrimin itici gücü olacak biçimde yayın akışları düzenlenmiştir.

Yukarıdaki açıklamalarda da açıkça görüldüğü üzere örgün müzik eğitimi kurumları dışında kalan iki temel yapıdan bir Halkevleri diğeri de Radyolardır. Her iki

kurumsal yapının da amacı halk katmanlarında geniş kitlelere ve ülkenin dört bir bucağında Türk devrimlerini ve tez konumuz olan müzik konusunu ulaştırmaktır. Söz konusu müzik elbette Türk müzik devriminde ülküsü oluşturulan ve “Özünü Türk halk müziğinden alan ve genel son müzik kurallarına göre işlenmiş çoksesli bir Türk müziği” dir. Bu bakımdan bu ülkü ve hedefe uygun müzik seçkisi ve müzik zevkinin Radyo yayınlarına ve Halkevleri eğitim ve etkinliklerine hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte radyo yayınlarının ve Halkevleri etkinliklerinin söz konusu ülkü doğrultusunda hangi düzeyde müzik beğenisi oluşturduğu; bu beğeniyi oluşturmak için yapılan yayın ve etkinliklerin sayısal ve niteliksel dökümünün ne olduğu konusu hala belirsizdir.

Bu tez ile söz konusu belirsizliği giderilmesi amaçlanarak “1927-1951 Yılları Radyo Yayınları ve Halkevleri Etkinliklerinde Türk Müzik Devrimi Ülkü ve Hedeflerinin Etkisi Nedir?” soru cümlesi araştırma konusu yapılmıştır. Belirlenen Ana sorunun yanıtlanması bakımından ana soru cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt soru cümleleri ile veri, bulgu ve sonuç düzeninin yapısı oluşturulmuştur:

1. Atatürk ile birlikte Radyo yayınları ve Halkevleri etkinliklerinin sayısal ve niteliksel durumu nedir?
2. Atatürk’e rağmen radyolarda Türk müziği yasağının başladığı 2 Kasım 1934 – 6 Eylül 1936 yılı Radyo yayın akışlarının ve bu tarihin 2 ay öncesi ve sonrası yayın akışlarındaki farklılığın sayısal ve niteliksel durumu nedir?
3. Radyonun devlet tarafından idare edilmesi ve kurumsal yapısının özelden devlete dönüştürülmesi sonrası süreçte yaşananlar nelerdir ?
4. 10 Kası 1938 – 1946 arası tek partili dönemde radyo yayın akışı ve halkevleri etkinliklerinin sayısal ve niteliksel durumu nedir?
5. 1946 – 1951 tarihleri arasında çok partili dönemde Halkevlerinin kapatıldığı döneme kadar radyo yayın akışı ve halkevleri etkinliklerinin sayısal ve niteliksel durumu nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Türk Müzik Devriminin temel ilkesi halka ve acuna dinletilmeye yeltenilen müziğin uluslararası genel son müzik kurallarına göre oluşturulacak muasır medeniyetler seviyesinde bir müzik elde etmektir. Bu bağlamda halkın müzik beğenisinin eğitilmesi ve bu beğeniye oluşturacak eğitim kurumları ve eğitimciler, müzisyenler ve besteciler yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef ve ilkeye ulaşmakta halkın yaygın eğitimi için Ankara ve İstanbul radyosu ile 1931 yılından sonra halkevleri gibi kurumsal yapılar kullanılmıştır. Müzik mesleğinin ihtiyacı olan nitelikli insan yetiştirmek için ise Musiki Muallim Mektebi (MMM), Ankara Devlet Konservatuvarı (ADK) ve Köy Enstitüleri (KE) gibi kurumlar kurulmuştur. Bu tezin amacı söz konusu ilke ve hedef doğrultusunda çok partili hayata kadar geçen sürede Ankara ve İstanbul radyoları ile Ankara ve İstanbul halkevlerinde müzik ile ilgili program, etkinlik ve konserlerin genel dökümü yapılarak “Türk müzik Devrimi” nin sayısal ve nitel sonuçlarını ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Tez, Türk müzik devrimi kapsamında yürütülen çalışmaların günümüze kadar tartışma konusu olması; Radyoda Türk müziği yasağının “2 Kasım 1934 ila 6 Eylül 1936 tarihleri arasında, yani 674 gün yahut 1 yıl 10 ay 4 gün boyunca...” sürmediği ve konuya yönelik Atatürk’ün doğrudan dahil olduğuna yönelik hiçbir belge bulunmadığı halde konunun siyasi bir araç olarak kullanıldığı yayınların bulunması; Türk devriminin müzik ayağının Radyo ve Halk Evlerinde yapılan çalışmalar ile „Atatürk dönemi ve sonrasında nasıl işlediğini incelemesi ve Halkevlerinde yürütülen müzik eğitimi ve konser düzenineğinin çoğunlukla çoksesli müzik türünü kapsamaması ve tek sesli Türk müziğinin bu alanlarda kısıtlanmış olması gibi bir çok temel sorunsalın çözümlenmesine katkı yapacağı öngörüsü bakımından, radyoda yapılan programların müzik türü kısmının müzik bilimi penceresinden irdelenerek niteliksel ve niceliksel bakımdan çözümlenmesinin ilk defa yapılıyor olması bakımından önemlidir

1.4. Sayılılar

Bu kısımda araştırmaya başlarken doğruluğuna inanılan ve doğru olduğu varsayılan ifadelerdir. Sayılı ve varsayım şeklinde belirtilen bu ifadeler aslında birbirlerine göre gerçeğe yakınlıkta küçük farklar içeren ifade şekilleri olup hem yakın anlamlı hem de farklı ifadelerdir. Sayılılar genellikle varsayımlara göre gerçeğe daha yakın ifadeler olarak açıklanmaktadır. Buradaki önemli ölçüt sayılı ifadelerin gerçek olup olmamasından çok genel olarak doğru kabul edilen ifade olmasıdır. Bu araştırmanın sayılıları şöyledir:

1. Araştırma evreni araştırma ana sorunsalında açıklanan konuların genel evrenini temsil etmektedir.
2. Araştırma örnekleme araştırma evrenini temsil etmektedir.
3. Amaçlı örnekleme boyutundan kartopu veya zincirleme örnekleme türü bu tezde elde edilmesi beklenen veri doygunluğu ve derinliği için geçerli bir türdür.
4. Araştırma yöntemleri tezin amacına uygundur.
5. Veri toplama ve çözümleme araçları tezin yöntemine uygundur.

1.5. Sınırlılıklar

Bu kısımda araştırmanın sınırlılıkları açıklanmıştır. Bu araştırmanın sınırlılıkları şöyledir:

1. 1927-1951 yılları ile:
 - a. 1927 – 1 Kasım 1934 veriler her yıl; 12 ay; her ay rastlantısal olarak haftaları temsil edecek düzeyde dört gün şeklinde derlenecek ve bulgulara dönüştürülecektir.
 - b. 1 Kasım 1934 – 6 Eylül 1936 dönemine ait veriler tüm günleri içerecek biçimde derlenecek, bulgulara dönüştürülerek sonuçlandırılacaktır.

c. 7 Eylül -31 Aralık 1936 dönemi verileri (b) maddesindeki yaklaşımla değerlendirilecektir.

d. 1 Ocak 1937-10 Kasım 1938 dönemi verileri (a) maddesinde açıklandığı gibi değerlendirilecektir.

e. 11-Kasım 1938 – 1950 dönemi verileri ise verilerin sınırlandırılmasını zorunlu kılan süre ve olanaklar çerçevesinde her yılın her mevsiminin bir ayının rastlantısal olarak her haftayı temsil edecek bir günü üzerinden radyo yayınları verileri derlenecek, bulgulara dönüştürülerek sonuçlandırılacaktır.

f. 1-2-17 Temmuz, 20-31 Ağustos, 1 Eylül 1936 Radyo programı yayınlanmamış. 11 Kasım 1938 ile 14 Aralık 1938 arası (Atatürk'ün ölümü sonrası) radyo yayını yapılmadığından dolayı ilgili tarihsel alan çıkarılarak örneklem oluşturulmuştur.

g. 1940 yılı incelemeleri diğer yıllarla çok fazla benzerlik gösterdiğinden tezin kapsamı dışında bırakılmıştır.

2. Ankara ve İstanbul İle
3. Ankara Telsiz Telgraf Anonim Şirketi (ATTAS), Ankara ve İstanbul Radyosu İle
4. Başbakanlık Cumhuriyet arşivinde bulunan halkevleri belgeleri ile Sınırlanmıştır.
5. Tezin 4.2 bölümünde olması gereken Halkevleri kısmının kısımları tezin teslim süresi aşamasında babamın vefat etmesi ve mezuniyet işlemlerinin bitirilmesi açısından yeterli olmaması nedeni ile tarafımdan tezin kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.6. Süre ve Olanaklar

Bu tezin süresi 2018-19 eğitim-öğretim yılı içerisinde ulaşılabilen sanal veya gerçek ortam kaynakları ve belgelerine dayanmaktadır. Olanaklar bakımından Milli Kütüphane, Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CCA) belgeleri, İstanbul ve Ankara üniversiteleri açık erişimiyle gazete belgeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tutanak belgelerinden oluşmaktadır.

BÖLÜM II

2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde tezin ana sorunsalına yönelik kuramsal çerçeve açıklanmaktadır. Buna bağlı olarak ana araştırma sorusu ve alt araştırma soruları ile tezin amaç ve önemi verilmektedir.

2.1. Cumhuriyet sonrası Radyo Yayınları (1927-1951)

“Yurtdışı eğitimlerini tamamlayarak yurdumuza dönen sanatçılar, müzik eğitimi alanında başta Paris, Viyana ve Prag’da elde ettikleri bilgi ve birikimi olağanüstü bir gayretle göreve başladıkları müzikle ilgili kurumların hizmetine sunmuşlardır. Başta Musiki Muallim Mektebinin kurulduğu yıllardan başlayarak daha sonra kurumlaşan Gazi Terbiye Enstitüsü Müzik Bölümü, Ankara Devlet Konservatuvarı, Ankara Radyosunda görev almışlardır.” (Tunçdemir, İlknur 2007),

Çoksesli müzik uygulamasına yönelinmesi bütün okullarda etkili olması kararı alınarak halk katlarında, opera, operet, konser, radyo ve plaklar aracılığıyla yeni beğenin yaygınlaştırılması; bestecilerin ve usta çalgıcıların yetiştirilmesi ve devletçe korunması benimsenmiştir (Say, 1985: 514).

Milli kütüphane bilgi şöleni konserleri, Kemal ilericinin eseri de icra edildi. İlhan Usmanbaş; Alman kültür merkezi konserleri; Başkent oda orkestrası (Şef: Ömer CAN). Senfoniler, operalar, eğitim kurumları konserleri, yabancı virtüözler. İKVS İstanbul konserleri, Uluslararası festival programları, Rıyaseti Cumhur orkestrası ve devamının konser programları, Opera ve bale konser programları, opera festivalleri. Yurt dışı konser gezileri.

Türk müzik devriminin gerçekleşmesi için gerekli kurumlar, bireyler, toplantılar kanun ve yönetmelikler Atatürk’ün gösterdiği hedef doğrultusunda şekillenmiştir. Bu doğrultuda Musiki Muallim mektebi kurulmuş hem müzik

öğretmeni yetiştirmiş hem ileri seviyedeki öğretim kadrosuyla müzik eğitiminin niteliği öğretmen yetiştirme düzeyini aşmış ve sanatçı alt yapısı oluşturulmuş; hem sanatçı alt yapısı için yeterli görülmeyen program ve öğretim niteliği için yeni bir kurum kurulması tasarlanmış hem de bu kurum Ankara Devlet Konservatuvarı adıyla kurulan (1936) kurumun öğrenci ve eğitimci kadronun temelini oluşturmuştur. Aynı kurumda gerçekleştirilen müzikle ilgili toplantı ile Müziğinde içinde yer aldığı bir temsil akademisi kanunun hazırlanmış ancak bu kanun geliştirilerek ve güncellenerek 1934 yılında işleme konulmuştur. Böylece milli müzik ve temsil akademisinin önü açılmıştır. Tüm bu çalışmaların sonucunda hedeflenen müzisyenlerin yetiştirilmesi için yabancı uzmanların (Paul Hindemith³ ve raporlara⁴ konu olan önerileri) da önerisiyle Ankara Devlet konservatuvarı kurulmuştur. Söz konusu müzik devrimine yönelik alt yapı çalışmalarının halk katmanlarına yaygınlaşması için okul müzik öğretimine yönelik olarak batı müziği tabanlı programlar ve bu programları gerçekleştirecek batı müziği tabanlı programlarla yetişmiş müzik öğretmenleri; söz konusu Batı müziği eserlerini ve hedefe yerleştirilmiş olan çoksesli Türk müziği türüne ilişkin eserleri seslendirecek sanatçıların yetişmesi için Batı müziği tabanlı bir eğitimle yetişmiş sanatçılar ve onlardan bileşke bir orkestra yapısı ile halka doğrudan ulaşan radyo ve halkevleri gibi yaygın kitle araçları bir düzen olarak Türk müzik hayatına sokulmuştur. Söz konusu çalışmalarda Batı uygarlığına yönelim ve eğilimlerin siyasal, düşünsel ve sanatsal yönü öylesine güçlü bir biçimde işlenmektedir ki tek sesli olan Türk müzik türlerinin neredeyse tamamına yönelik olarak görmezden gelme eylemleri yaşanmıştır. Bu eylemlerin en önemlisinin radyolarda tek sesli Türk müziğinin yasaklanması gerçeğidir. Türk milletinde sanatsal, duyuşsal ve düşünsel yaralar ve

³ Türk müziğini uluslararası musiki kurallarına uyarak çağdaş bilimin tekniği ile yükseltmek amacıyla Türkiye'ye davet edilen uzmanların başında dünyaca ünlü kompozitör Paul Hindemith (1895- 1963) gelmiştir. 1935 baharında Ankara'ya gelen Hindemith, 1938 yılına kadar Ankara'ya periyodik olarak gelip gitmiştir. Hindemith'in ilk ziyareti: Nisan-Mayıs 1935 İkinci ziyareti: Mart ve Mayıs 1936 Üçüncü ziyareti: Şubat 1937 Dördüncü ziyareti: Ekim ve Kasım 1937 tarihlerinde gerçekleşmiştir.

⁴ Hindemith, 1936'daki ikinci ziyareti sonrasında Maarif Vekâleti'ne çok sayıda rapor sunmuştur⁷²³. Bunlar ; 10 Mart 1936'da orkestra ve okul için gerekli enstrümanlar hakkında bir rapor, 15 Mart 1936'da okulda görevli enstrüman yapımcıları için bir yazı ve filârmoni orkestrasındaki müzisyenlerin durumu hakkında bir rapor 16 Mart 1936'da Devlet Orkestrası ve Ankara Orkestrası hakkında bir tasarı, Okulun sanatçılar tarafından yönetilmesi konusunda bir yazı, 17 Mart 1936'da orkestra üyelerinin ve MMM üyelerinin oda müziği konserleri hakkındaki düşüncelerini yazdığı bir rapor, 29 Mart 1936'da orkestra üyelerinin eğitimi konusunda bir rapor, 20 Nisan 1936'da gelecekteki konservatuar hakkında bir tasarı, 2 Mayıs 1936'da öğretim üyelerinin görev bölümü hakkında bir rapor, 10 Mayıs 1936'da MMM için bir sınav yönetmeliği, 30 Mayıs 1936'da Halkevlerindeki müzik eğitimi üzerine bir yazı.

izler bırakan 1 yıl, 10 ay ve 4 günlük yasak aslında Atatürk dışında ve uzmanlar ve üst düzey yetkililer elinde boyutları plaklardan hatta sokakta icra edilen müziklere kadar genişletilmek istenmiştir. “1934- 35 öğretim yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Abidin Özmen’in yaptığı bu toplantı (26 Kasım) ilk müzik kongresi olarak gösterilmiştir. Bu kongrenin amacı, memlekette yapılması düşünülen müzik inkılabı hakkında alınması gereken tedbirleri tespit etmek olarak belirlenmiştir. Ankara’daki bu kongreye çağrılan sekiz müzisyen ve sanatçının isimleri ise Cemal Reşit Rey, Cevat Memduh Altar, Halil Bedii Yönetken, Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Nurullah Şevket Taşkıran ve Cezmi Erinç’tir. Heyette ayrıca Veli, Ahmet Adnan, Mahmut Ragıp, Ferhunde Ulvi, Necdet ile Talim ve Terbiye Kurulu’ndan İhsan, Kâzım Nami ve Vedat Nedim Beylerin de hazır buldukları belirtilmektedir. Toplantıda müzik eğitimi, müzik eserlerinin telif haklarında yapılacak düzenlemeler gibi teknik konuların yanı sıra, “*radıodan sonra plak vasıtasıyla yahut umumi mahallerde çalınan alaturka musikinin Men’i çareleri*” ile “*operetlerin musiki, ahlak ve tiyatro bakımından kontrolü*” gibi yasaklayıcı/denetleyici önlemler görüşülmüştür (Uluskan, 2010:312).

Yapılan kongre sonucunda heyet bazı encümenlere ayrılmış, bir de “Türkiye Devlet Musikisi ve Tiyatro Akademisi’nin Ana Çizgileri” başlıklı rapor hazırlanmıştır⁶⁶⁴. Komisyonun aldığı ilk kararlar ise şöyledir: 1. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü’nün kurulması 2. Devlet Musiki ve Tiyatro Akademisi’nin kurulması 3. Musiki Muallim Mektebi’nde Musiki Pedagojisi Şubesi’nin açılması (Rey, 1936: 6)

Türk Müzik Devrimi bakımından önemli kurumlardan biri de Darül-Elhan’dır. Darül-Elhan da tıpkı Riyaset-i cumhur filarmoni orkestrası, bandosu ve fasıl heyeti gibi Osmanlı kurumları olarak Türkiye Cumhuriyeti devleti kurumlarına dönüşmüş bir kurumdur. Türk müzik devriminin temel eğitim kurumlarından biri haline getirilmiştir. Özellikle 1923 yılında kurumun yöneticiliğine getirilen Musa Süreyya Bey Osmanlı döneminde Batı müziği eğitimi ile donanmış ender eğitimcilerden birisi olması bakımından 1926 yılında bu kurum içindeki eğitim bölümlerinden biri olan Türk müziği bölümünün kapatılarak bir tespit ve temsil heyetine dönüşmesi sürecini de yönetmiştir. Söz konusu okulun öğretim kadrosunda yer alan adlar da anılan okulun

eğitim yönünün Türk müzik devrimi hedefi doğrultusunda Batı sanat müziği eğitimine yöneldiğinin bir kanıtıdır. Okulun öğretim kadrosunda yer alan tek sesli Türk müziği uzmanlarının varlığı yukarıda anılan 1936 tarihi itibarıyla sorunlu bir alan oluşturmuştur.

Batılı uygarlık düzeyi hedefine yönelen Türk müzik devriminin Batıcılık veya Batı özentisi yaklaşımlar altında asıl hedefinden sapmalar gösterdiği söylenebilir. Bu konuda tüm müzik eğitimi programlarının Batı müziği kökenine dayandırılması; radyo ve diğer icra kurumlarında Batı müziği dağarı ve sadece çoksesli yeni Türk müziği türüne yer verilmesi ve sonuç olarak uygulamaların radyo; plak ve sokak icrasının denetlenmesi içeriğiyle yasaklamaya kadar götürülmesi Türk müzik devriminde hedeflenenlerle uyumlu değildir.

Osmanlı döneminde gerçekleştirilen müzik devriminde de Mehterhanenin kapatılması ile başlayan ve Türk müziğinin devlet katmanlarından dışlanması anlamına gelen uygulamalar mevcuttur ancak o dönemde Türk müziğinin yasaklandığına dair herhangi bir eylem ve bağlantılı belge bulunmamaktadır. Yeniçeri ocağının kaldırılması ve ardından mehterhanenin kapatılması bütünleşik bir yenileşme hareketinin sonucudur. Bununla birlikte Türk müziği ve ilgilileri bu eylemden dolayı yaralanmış, güç kaybına uğramıştır. Söz konusu dönemde 1826 yılında kurulan ve Türkiye Büyük Millet meclisinin kurulduğu yıllara kadar yürürlükte kalan Mızıkâ-i Hümayun deneyiminden elde edilen tüm müziksel varlıkların Türk müzik devriminin alt yapısını oluşturduğu bilinmektedir. Osmanlının tiyatro ve müzik alanında okullaştığı bir başka kurum olan Darülbedayi (1914) ise yukarıda yine Türk müzik devrimi uygulamalarından etkilenen diğer bir kurum olarak bahsedilen ve darülbedayinin müzik kısmının Darül-Elhan (1917) adıyla örgütlenerek İstanbul belediye konservatuarına dönüşmüş bir yapının köklerini ihtiva eden bir kurumdur. Gerek Muzika-i Hümayun (Saray Mızıkası =Müziği=Bandosu) gerek Darül Bedayinin müzik bölümü gerek Darül Elhan (*Okul, Maarif Vekâleti' nin 9 Aralık 1926 ve 22 Ocak 1927 günlü aldığı kararlar neticesinde İstanbul Belediyesine bağlanarak adı İstanbul Belediye Konservatuarı'na çevrilmiştir.*) Osmanlının son yüzyılına müziksel damgasını vurmuş saray ve saray dışı ancak devlet kurumlarıdır. Her üç kurum da

ortaya koydukları varlıklar ve deneyimlerle Türk musiki devrimlerin alt yapısını oluşturmuştur.

“...Darülelhan, 10 Ocak 1917 tarihinde Türk Müziği ve Batı Müziği olmak üzere iki dalda eğitime başlamıştır. Darülelhan [yönetimine] 1923 tarihinde ise okul müdürlüğüne Musa Süreyya Bey getirilmiştir. Darülelhan’da Batı Müziği dalında eğitim verenler arasında, Muhiddin Sadak, Edgar Manas, Seyfeddin Asal, Cemal Reşit Rey, Osman Zeki Üngör, Veli Kanık, Ekrem Besim Tektaş, Mesut Cemil gibi isimler yer almıştır. [J. Marx haricinde kurumda çalışan yabancı uzmanlardan bazıları ise şunlardır: Liszt’in öğrencisi Macar asıllı Geza von Hegyei, Filo Adinolfi, Albert Braun, Fischberg, Mercenier, piyanist Frederich von Statzer, Çellist David Zirkin, Joseph Zirkin, Licco Amar, Flütçü Georg Ernst, Kontrabas hocası Karl Glazer, Trombon hocası Edvard Posch, Fagot hocası Erich Kuhn, Klarnet hocası C. Dolener vs] Okulun Türk müziği öğretim kadrosunu oluşturan Türk Müziği bölümünde ise dönemin önemli sanatçı ve bilginleri yer almıştır. Rauf Yekta, Hüseyin Sadettin Arel, Zekâizade Hafız Ahmet Irsoy, İsmail Hakkı Bey, Tamburi Faize Ergin, Kemani Reşad Erer, Tamburi Dürri Turan, Udi Sedat Öztoprak, Mesut Cemil Beyler de Türk Müziği bölümlerinde dersler vermişlerdir. (Uluskan,2010)

Darülelhan, 1923 yılı Cumhuriyet ilanından sonra yürürlüğe adım adım sokulan Türk devrimlerinin yürütülmesinde etkin olmuş dönemin uzmanları; siyasetçi ve bürokratlarınca ortaya konulan köktenci tutumların bir sonucu olarak eğitim alanında Batı müziği tabanlı bir kurum haline getirilmiştir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Beyin emriyle Darülelhan’ da Türk musikisi bölümü eğitim öğretim etkinliklerine kapatılmıştır. Bununla birlikte Türk müziğine karşı vicdani bir sorumlulukla; ancak *“katıyın talim ve tedris mahiyetinde olmamak” şartı ile yalnızca ders olmayan günlerde Türk müziği çalgılarının konservatuarda çalınmasına ve “Türk Musikisi Eserleri Tasnif Heyeti” nin kurulmasına izin verilmiştir.* Darül-Elhan’ın devamı niteliğindeki İstanbul Belediye Konservatuarı bünyesinde Cemal Reşit Rey’in şefliğinde bir de yaylı orkestra kurulmuştur (1934). On yıl boyunca etkinliğini

sürdüren bu orkestra 1944 yılında İstanbul Şehir Orkestrası'na; 1972'de devlet kurumsal çatısı altında İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'na dönüşmüştür. Demek ki Osmanlı müzik ve tiyatro eğitim kurumu Darül Bedayi, DarülElhan, İstanbul Belediye konservatuvarı ve içinde kurulan yaylı orkestra; bu orkestranın şehir orkestrasına dönüşmesi ve İstanbul Devlet Senfoni Orkestrasının alt yapısının oluşturmakla Türk müzik devriminin Osmanlı kökenlerinin kanıtlarından birisi olarak tarihteki yerini almıştır.

Türk müzik devrimi kapsamında tek sesli müziklere yönelik yaptırımlar Türk müzik devriminin ana hedefi olarak tanımlanmış uluslararası seviyede çok sesli bir Türk müziği yaratılmasının ne bir koşulu ne bir dayanağıdır; ancak gerek radyo gerek eğitim kurumlarında tek sesli müziğin bu düzeyde dışlanması yeni cumhuriyetin yeni uygarlık düzeninin kurulmasına yönelik bir karşıtlığın veya gizli bir Atatürk düşmanlığının resmiyet sınırları içerisinde yansıtılması olarak değerlendirilebilir. Bilindiği üzere tek sesli veya çoksesli konusu Osmanlıdan günümüze siyaset ve yönetim alanının çatışma alanını oluşturmuş; bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri ve düzeni işletmekle sorumlu yönetim kadrosunun maddi manevi linç veya desteğiyle karşı karşıya kalmıştır. Konuya ilişkin 1971 yılı örneği şöyledir:

Nihat Erim kabinesinin Kültür Bakanı Talat Halman'ın yakın bir zamanda alaturka öğrenim yapacak bir Devlet Konservatuvarı açılacağını ve Devlet Konservatuar Salonunda İtrî Gecesi düzenleneceğini açıklaması üzerine yaşanmıştır. Bu açıklama üzerine ünlü Türk viyolonistlerinden Suna Kan da, Bakan Halman'a gönderdiği mektubunda Onu Atatürk ilkelerine uymadığı ve aykırı davrandığı gerekçesiyle şiddetle kınamıştır. Devlet Konservatuarında İtrî Gecesi düzenlenmesini doğru bulmayan sanatçı, hiçbir şekilde tek ses konserine gitmeyeceğini ve bunların gerçekleşmesi halinde de sahip olduğu Devlet Sanatçılığı unvanını iade edeceğini açıklamıştır. Yaşanan bu gerginlik hem konserin iptal edilmesi hem de Bakan Halman'ın görevinden ayrılarak Amerika'da üniversitedeki vazifesine geri dönmesi ile sonuçlanmıştır. Bundan sonra ise tartışmalar günlerce

süren suçlamalar ve cevaplamalarla hararetini korumuştur (Musiki ve Nota Dergisi, C. III, S. 27, Ocak 1972, s. 4 vd.).]

Itri gecesi düzenlemesinin Türk müzik devriminin hedeflerini aksatacak bir eylem olarak algılanması o dönemin ülküsüyle yetişmiş önemli saz sanatçılarının samimi tepkileri dışarıda bırakılırsa ancak bir saptırma olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Talat Halman da konuyla ilgili tepkilerin sabit, tutucu ve önyargılı görünümüyle başa çıkılamayacağını değerlendirdiğinden tekrar Amerika'ya Öğretim üyeliği görevine dönmüştür. Türk Müzik devriminin katı kurallar ve etkinlikler altında yürütülmesinin Anadolu insanı üzerindeki etkisi bakımından Sivas konseri konusu oldukça aydınlatıcıdır: Cevat Dursunoğlu'nun şahit olup Müjgan Cunbur' a anlattığı olay şöyledir:

“Elli sene kadar önce Anadolu'da konserler veren Devlet Filarmoni Orkestrası gittiği illerdeki konserlerde gereken ilgiyi bulamaz. Dinleyiciler konuşmakta, öte-beri yemekte, yerli yersiz konseri bölerek alkışlamakta ve gürültü yapmaktaymışlar. Orkestranın konser sırası Sivas'a gelmiş. Yine aynı durumla karşılaşacaklarını düşünmüşler. Akşam konser vakti olmuş, sahne açılmış. Ağzına kadar dolu salonda çıt çıkmıyormuş. Konser başlamış, gerektiği yerde alkışlıyorlarmış. Orkestra üyeleri sevinmişler, şaşırılmışlar. Batı müziğini bu kadar iyi dinleyen bir seyirci ve dinleyici ile ilk defa karşılaşmışlar. Konser bitmiş, üyeler olayın etkisinde kalmışlar. Ertesi gün Sivas'tan ayrılacaklarmış. Şehri biraz dolaşalım demişler. Bir de bakmışlar ki konserde ön sıralarda oturan bir şahıs da alışveriş için girdikleri dükkandaymış. Orkestra üyelerinden biri hemen sormuş: “Beyamca, akşamki konseri nasıl buldunuz?”. Adamcağız şöyle cevap vermiş: “Sivas Sivas olalı Timur'dan beri böyle zulüm görmedi”

Demek ki cumhuriyetin ilk 10 yılında Atatürk'ün gösterdiği hedef ülküyle bağlanan gençlik ve devlet kadroları Türk halkının müziksel beğenisini yükseltme gayreti içerisinde ortaya çıkan sorunsal fark etmeyecek bir eylem seferberliğindedirler. Bu koşullarda Cumhuriyet döneminde Türk halkına sunulan müziksel etkinliklerinin yönü, sayısı ve niteliği de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Osmanlıda beliren ve Cumhuriyet döneminde hız kesmeden devam eden Alaturka ve Alafranga tür çekişmesi söz konusu konserler ve diğer eğitimsel etkinliklere devletin yatırımlarının yöneltileme oranlarına göre şiddetlenmiştir. “*Örneğin Batı müziği bestecisi Edgar Manas (1875-1964) 28 Nisan 1933 tarihinde Tepebaşı Tiyatrosu'nda 160 kişilik*

orkestrasıyla verdiği konser ile büyük yankı uyandırmıştır. Türk ve Batı müziklerinin rekabet ettiği söylenen bu ortamda Manas'ın verdiği konser, kamuoyunda ve basında tamamen "Batı müziğinin zaferi" olarak nitelendirilmiştir."

2.1.1 Radyoda Yayınları ve Müzik Devrimi

Süheyla Saime Hanım 1935 yılında Amerika'dan Ankara'ya geldiğinde Ulus Gazetesinde bir görüşmesi yayınlanır. Görüşme konusu Türk müzik devrimidir. Görüşme konusuna yönelik Türkiye cumhuriyeti devletince yürütülen eylemler ve atılan adımlar 12 yıllık bir tarih oluşturmuştur. Söz konusu adımlar ele alındığında Türk müzik devriminin Ankara Devlet Konservatuarının kuruluşu dışarıda bırakılırsa tüm adımları atılmış ve sonuçları alınmaya başlanmıştır. Demek ki Süheyla Saime Hanımın tespitleri aslında Türkiye Müzik alanına yönelik gerçeklerin bir tespiti niteliğindedir. O da Tıpkı, Ziya Gökalp'in belirttiği gibi öncelikle Türk harsını temsil eden musikiyi garp tekniğiyle ifade etmeyi dile getirmektedir. Zaten Atatürk de yeni müziğin özünün Türk halk müziğinden alınması gerektiğini belirtmiş ve eylemler bu bağlamda sürdürülmüştür. Bundan önce ve bununla birlikte hedeflenen çok sesli Türk müziğinin halk tabanında yer etmesi ve karşılık bulması için halkta çok sesli müzik beğenisinin uyandırılması gereklidir. Bu bakımdan radyo halka yaygın düzeyde beklenen, umulan yönde müzik eğitimi verilebilmesinin biricik aracıdır. Bunun dışında müzikle ilgili kulüplerin de kurulması gereklidir. Türk müzik devriminde Halk evlerinde Güzel Sanatlar bölümünün müzik kolları bu eylemin odakları olmuştur.

Yukarıda anılan görüşme metnine yansıya ifadelerden Türk müzik devrimine yönelik yapılan çalışmaların Atatürk'ün gösterdiği hedef ve ülkü doğrultusunda yürütüldüğü ve bu çalışmaların odağını okullar, müzik meslek eğitimi, temsil heyetleri ve kurumları ile radyo ve halkevleri oluşturmuştur. Yurt dışından bir gözlem olarak kayda geçen bu görüşme metni Türk müzik devrimi için radyonun döneme ilişkin öneminin vurgulandığı bir metin oluşturmuştur.

1927-1936 yılları radyo yayın akışına yönelik bilgiler şu şekildedir:

"1927-1936 yılları arasında radyolarda genellikle akşam saatlerinde müzik yayını yapılan günlük yayın ortalaması İstanbul radyosu için 4,5 saat, Ankara radyosu içinse yaklaşık 3 saat olmuştur. TTTAŞ' nin yayıncılık sözleşmesinde söz

programlarının da en az müzik programları kadar ağırlıklı olması gerektiği belirtilmesine karşın 1934 yılına kadar söz programlarının tüm radyo yayınları içindeki oranı %20'yi geçmemiştir. Söz programlarında ağırlıklı olarak Anadolu Ajansının haber bültenlerine ve haber programlarına yer verilmiştir. Haber yayınları dışında ise dil dersi ağırlıklı eğitici programlar, konferanslar, kültür-sanat programları, sağlık ve kadın programları ile eğlence ve spor programları yer almıştır” (RTÜK, 2014a).

Kocabaşoğlu'nun aşağıda verilen çizelgesi radyonun 1927-36 yılları arasında yayın akışına yansayan müzik yapımlarının bir dökümünü sunmaktadır. (Kocabaşoğlu, Uygur 2010: 118)

Çizelge 1

TABLO 8 Müzik Yayınlarının Kendi İçindeki Dağılımı (1927-1936)															
	Yıl - ay / İstasyon														
	1927 Tem. İst.	1927 Kasım İst.	1929 Ocak İst.	1930 Ocak Ank.	1930 Tem. İst.	1932 Ocak Ank.	1932 Tem. İst.	1933 Ocak İst.	1933 Tem. İst.	1934 Ocak İst.	1934 Ocak Ank.	1935 Ocak İst.	1935 Ocak Ank.	1936 Tem. İst.	1936 Tem. Ank.
Türk müziği (%)	49.48	65.67	64.70	-	45.45	38.70	45.28	63.93	28.94	40.21	36.32	-	-	09.53	-
Batı müziği (%)	50.51	34.32	35.29	92.20	27.27	61.29	15.09	-	39.96	32.17	29.38	100	100	90.46	100
Belirsiz (%)	-	-	-	07.79	27.27	-	39.62	36.06	31.09	27.61	34.29	-	-	-	-
Müzik yayınları toplamı (%)	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	99.99	100	100	99.99	100

Kaynak: Telsiz dergisi ve gazeteler.

“... 1930'dan sonraki sosyo-politik ve kültürel ortama uygun olarak yaygınlaşmış ve radyo yayınlarının yeniden gözden geçirilmesi ve radyonun devletleştirilmesi önerileri savunulmaya başlanmıştır. (...) CHP, radyo istasyonlarının bulunduğu bölgelerde başta bayram kutlamaları olmak üzere, her vesile ile devrime ilişkin ayrıntılı program ve konferanslar düzenlenmesini sağlamaya çalışmıştır. Program düzenlemesinin yanı sıra, halkevleri de üyelerine toplu halde radyo konuşmalarını dinletmeleri konusunda sürekli yönlendirilmiştir. Örneğin 1933 yılı halkevleri kuruluş yıldönümünde söylenecek nutukların tüm Halkevleri tarafından dinlenmesi arzu edilmiş ve bu amaçla resmi ve özel tüm radyoların ülkenin uygun yerlerine yerleştirmek yoluyla halka konuşmaların dinletilmesi yönünde mülki birimler ve halkevleri uyarılmıştır.”

“... devrim ideolojisini halka anlatmak amacıyla oluşturulan inkılâp tarihi derslerinin anlatımında da radyodan yararlanılmıştır. Derslerin radyo ile duyurulmasına ilk olarak İsmet Paşa'nın dersleri ile başlanılmıştır. 20 Mart 1934 tarihinde Ankara İnkılâp Enstitüsü'nün açılış dersi İstanbul ve Ankara radyoları aracılığıyla tüm ülkeye duyurulmuştur. Gerçekten de inkılâp derslerinin büyük bölümü radyo ile halka duyurulmuştur...”

“...Siyasal iktidar 1930’larda başlayarak radyo ile daha çok ilgilenmeye başlamıştır. Fakat bu ilginin sonucu olarak Devletin ve Parti’nin elinde bir denetim aracı olarak radyodan yararlanıldığı söylenemez. Radyodan, 1930’lardan itibaren Milli İktisat ve Milli Tasarruf seferberliğinde yoğun bir şekilde yararlanıldığı görülmektedir. Öte yandan dönemin “kültür milliyetçiliği” diye tanımlayabileceğimiz, Türk Dili, Türk Tarihi araştırmaları gibi konularda radyodan daha çok yararlanılmıştır.”
(Tokmak, Mustafa 2007)

İsmail Hakkı’ya Göre: “ *Halka terbiyesi için en mükemmel terbiye vasıtaları radyo ve sinema, terbiye edici kudretleri itibarı ile öyle mükemmel vasıtalar ki bu iki alet vasıtası ile hiç okuma yazma bilmeyen halk kütlelerine en kuvvetli sanatkarların eserlerinde tasvir edilen asrın felsefesini, ahlakını, estetiğini öğretmek imkanı bulunmaktadır.*” (Hakkı,1935: 323)

“TTTAŞ’ ın kuruluşu 6 Ocak 1926 tarihinde hükümet tarafından onaylanmıştır. (...) hükümetle şirket temsilcileri arasında, Türkiye Cumhuriyeti Havza-i Hükümeti Dâhilinde Telsiz Telefon Mürsile ve Ahize İstasyonları İşletme Ruhsatnamesi adıyla bir belge 8 Eylül 1926 tarihinde Ankara’da imzalanmıştır.”

Bir sözleşme metni niteliği taşıyan söz konusu belgeden 1927-1936 yılları arasında devletin yayıncılık tekelinde şirkete 10 yıllık bir imtiyaz verdiği görülmektedir. 3 Mart 1927 tarihli Servet-i Fünun dergisindeki habere göre, TTTAŞ’ ın İstanbul’daki vericiyle yaptığı ilk deneme yayınlarından birisi 1927 yılı Mart ayı başlarındadır. İstanbul Büyük Postanesi’ nin kapısı üzerine yerleştirilen bir vericiden halka müzik dinletilmiştir. (...) TTTAŞ sözleşme süresi olan 10 yıl boyunca İstanbul Radyosu’nu daha düzenli çalıştırabilmiş fakat Ankara vericisi zaman zaman faaliyetini durdurmuştur.

Türk Müzik Devriminin halk katmanlarına yaygınlaştırılması ve halkın müzik beğenisinin devrimle hedeflenen ülkü doğrultusunda yükseltilmesi sorunsalının çözüm araçlarından biri olan radyo yayıncılığı Atatürk’ün ölümünden hemen sonra farklı yönlerde akmaya başlamıştır. Bu akış yönü radyonun 1950 yılı tahmini bütçesine de yansımıştır.

Çizelge 2 Ankara Radyosu 1950 Yılı Bütçe teklifi

ANKARA RADYOSU 1950 YILI "BÜTÇE TEKLİFİ"		
GİDERİN TÜRÜ	Aylık Toplam (TL)	Yıllık Toplam (TL)
Yevmiyeli ve Türk Müziği Sanatçıları..	3.750	45.000
Tarihi Türk müziği ve "Yurttan Sesler" Koro Şeflerine	600	7.200
Ülke Dışından Gelecek Yerli ve Yabancı Sanatçılara	1.500	18.000
TÜRK MÜZİĞİ GİDERLERİ TOPLAMI	5.850	70.200
Radyo Senfoni Orkestrası Şef ve Üye...	2.700	32.400
Armoni Müzikası Şef ve Üyelerine	—	20.000
Salon Orkestrası Şef ve Üyelerine	2.400	28.800
Oda Müziği Şef ve Üyeleriyle Solistler	500	6.000
Her Türü Koro Giderleri	—	4.000
Dans ve Hafif Müzik Orkestralarına	1.200	14.400
Plak ve Nota Giderleri	—	10.000
Sea Uzmanı Ücretleri (tonmayster)	750	9.000
Orkestra Partisyonları Dağıtım Memuru Ücreti	60	720
Fişano Tamircisi ve Akortçu Ücreti	115	1.380
BATI MÜZİĞİ GİDERLERİ TOPLAMI	—	136.700
MÜZİK YAYINLARI GİDERLERİ TOP.	—	190.900
Her Nevi Konferans ve Okunacak Metinlere Verilecek Ücretler	2.500	30.000
Açılacak Radyofonik Oyun Yarışmaları Ödülleri	—	4.000
"Temsiller" İçin Yapılacak Harcamalar	—	20.000
Radyo Çocuk Kulübünün Harcamaları	400	4.800
SÖZ YAYINLARI GİDERLERİ TOPLAMI	—	58.800
Aydınlatma ve Elektrik Enerjisi Giderleri	—	200.000
Isıtma Giderleri	—	13.000
Demirbaş Alımları, Tamir-Bakım ve Temizlik Giderleri	—	67.000
"Tevsi ve İslah" Giderleri	—	287.500
ÇEŞİTLİ GİDERLER TOPLAMI	—	642.500
TOPLAM GİDERLER	—	898.200

Kaynak : Ankara Radyosu Deposunda bulunan Bütçe Dosyası, No : XIV.

Yukarıdaki çizelgeden anlaşılan Türk müziği etkinliklerine 70.200 TL; batı müziği etkinliklerine 136.700 TL bütçe gerektiğidir. Ancak bu bütçenin kurum yapısı içinde görev alan Türk müziği sanatçılarının maaşları ve eldeki radyoya ait plak vb. araçların maliyeti dışındadır. İlk bakışta Radyo yayınlarının gider dökümü temel alındığında Batı müziği lehine bir akış olduğu değerlendirilebilir; ancak radyoda herhangi bir çoksesli müzik türüne ait kadrolu istihdam olmadığı gibi Türk müziğine yönelik istihdam olanakları ve çeşitlemeleri artmıştır. Bu bakımdan bu istihdamın yaygın akışına yansıdığı bilinmektedir. Örneğin 1949 yılı istihdam çizelgelerinde

toplam çalışan 189 olup Türk müziğiyle ilgili çalışan sayısı 48'dir [*Kocabaşoğlu bu rakamı 50-60 kadari radyonun kadrolularıdır ve bu kadrolu çalışan giderleri yukarıdaki çizelgede yer almamaktadır, diye belirtmiştir.*].Müzik ile ilgili istihdam konusu çok partili dönemde özel bir konuma gelmiş ve özellikle 5392 sayılı yasanın birkaç maddesi hariç radyonun örgüt yapısı ve işleyişini düzenleyen herhangi bir mevzuat bulunmazken Türk müziği sanatçılarının radyoya alınma ve istihdam sonrası süreçlerine ilişkin bir yönetmelik beş bölümde düzenlenmiştir. Böylece bu yönetmelikle radyoda “stajyer”, kadrolu sanatçılık kavram ve istihdamı düzenlenmiştir.

1940 yılı sonrası radyoda yönetimlerin ciddiyetle ele aldığı müzik türünün Türk müziği olduğu anlaşılıyor. Öyle ki Türk müziği stajyer sanatçı konumu yetiştirilmek üzere geçici istihdam edilen bir aday oluyor ve bu adayın yetiştirilmesi [çünkü bu kadroya başvuran kişilerin Türk müziği eğitimi alabilecekleri herhangi bir devlete bağlı kurum mevcut değildir.] işini radyo kendi olanakları çerçevesinde bir tür Türk müziği okulu olabilecek düzeyde örgütüyor.

Radyoda düzenlenen Türk müziği eğitimi kuramsal derslerle yayın öncesi son çalışmaları içeren uygulamalı (provalar) derslere kadar geni bir alanı kapsamaktadır. Bu alanda “ses eğitimi, üslup, dağar bilgisi, solfej, halk müziği, incesaz, şan, koro çalışmaları, fonetik metin izahı” gibi ders adları Kocabaşoğlu'nun (2010) saptamaları arasındadır. 1957-8 yıllarında uygulanan dersler ve eğitimciler ise şöyledir:

“Koral Çalışma ve neşriyatı: Ruşen Ferit Kam; Solfej: Bülent Arel; Fonetik metin İzahı: Refik Ahmet Sevengil; Halk Müziği: Muzaffer Sarısözen; İncesaz: Fahri Kopuz.”

Kocabaşoğlu'nun bu döneme ilişkin tespitleri şöyledir:

“... radyo yayınlarının ortalama %70'i müzik, %28'i ise söz programlarından oluşmaktadır. (...) 1945 yılından sonra günlük yayın saatlerinin yaklaşık dört saat arttırılmasının, müzik programlarının arttırılmasına da yol açtığı anlaşılmaktadır. 1950 yılından sonra tüm yayınların yaklaşık %63-69'u arasında değişen müzik yayınları oranı 1955 yılı başlarından sonra %73-75 arasında değişmiştir.”

Çizelge 3 Çok Partili Dönemde (1947-60) Radyo Müzik Yayınlarının Dağılımı

TABLO : 38
MÜZİK YAYINLARININ KENDİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI (1947 - 1960)

YILLAR	TÜRK MÜZİĞİ		BATI MÜZİĞİ		BELİRLE-NEMEYEN		MÜZİK YAY. TOPLA.	
	Dak.	%	Dak.	%	Dak.	%	Dak.	Tüm yayına oranı %
1947 Ocak	1875	38.85	2870	63.15	—	—	4545	88.66
1947 Temmuz	2005	37.45	3355	62.59	—	—	5360	72.43
1948 Ocak	1905	35.94	3385	64.06	—	—	5300	71.62
1949 Ocak	1985	37.99	3190	60.88	60	01.15	5225	70.61
1950 Ocak	1985	38.53	3060	60.00	75	01.47	5100	68.92
1951 Ocak	2130	43.74	2680	55.03	65	01.23	4870	64.45
1952 Ocak	2375	49.97	2333	49.08	45	00.95	4753	62.80
1952 Temmuz	3020	54.11	2570	45.89	—	—	5600	67.91
1953 Ocak	2942	53.86	2541	46.34	—	—	5483	64.68
1954 Ocak	2370	44.54	2865	53.85	85	01.60	5320	62.77
1954 Temmuz	3030	52.35	2555	44.40	170	02.95	5755	66.69
1955 Ocak	3660	45.39	4425	50.72	340	03.90	8725	74.83
1956 Ocak	3835	42.59	4989	55.45	180	02.00	9004	77.22
1957 Ocak	4080	47.40	4368	50.74	160	01.83	8608	74.34
1958 Ocak	3750	43.83	4780	56.04	—	—	8530	73.95
1959 Ocak	3915	47.45	4335	52.55	—	—	8250	72.75
1960 Ocak	3503	45.25	4242	54.75	—	—	7745	72.33

Kaynak : Gazetelerdeki günlük radyo programları.

1947-60 yılları arasında müzik yayınlarının ortalama %45'ini Türk müziği; 54'ünü ise Batı müziği oluşturmaktadır. 1952-54 ve sonrası Türk müziği yayınlarda daha çok zaman alıyor. 1940-46 arası tek partili dönem radyosunda ise Türk müziği yayınları müzik yayınları içinde %36 bir pay alırken batı müziğinin payı ise aynı dönemde %64'tür. Bu değişimde hem dinleyici kitlesinin eğilimleri hem de iktidar değişikliğinin etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.2 Radyo Yayınlarında Türk Müziği Yasağı

Konuya ilişkin çok sayıda makale ve az sayıda kitap bulunmaktadır. Bunların hiçbirisinde Dönemin (2 Kasım 1927-11 Kasım 1938) Dâhiliye Nazırı Şükrü Kaya'nın

(1882-1959) Valiliklere ve/veya dönemin Radyo müdürlüğüne gönderdiği genelgeye ilişkin herhangi bir belge açıklanmamıştır. Ayrıca bu konuya yönelik gerekçe olarak söz konusu edilen genelgenin dayanağının zemininde Atatürk'ün 2 Kasım 1934'te TBMM'de yaptığı konuşmasında geçen *“Bugün dinletmeğe yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz”* demiş ve şöyle devam etmiştir *“Ulusal; ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak; bu güzeyde, Türk ulusal musikisi yükseltilebilir, evrensel musikide yerini alabilir...”* cümlesine yer verilmiştir.

Gerçekten Atatürk'ün söz konusu konuşmasından sonra Türk müzik yaşamına etki eden önemli sonuçlardan biri 1934 yılında Ankara'da toplanan Müzik Kongresidir. Bu kongre sonunda alınan kararlara göre Müzik eğitimi ve temsil akademisi konusuna işlerlik kazandırılmış ve bu akademinin müzik bölümü 1936 yılı itibariyle Ankara Devlet Konservatuarına dönüştürülmüştür; diğeri ise radyoda Türk müziği icrasının yasaklanması şeklinde uygulamaya konulmuştur; hatta söz konusu kongrede bu yasaklamanın plak kayıtlarıyla sokak çalgıcılarının denetlenmesine yönelik denetimleri de içermesi şeklinde aşırılıklara ulaştığı tespit edilmiştir.

Bu bağlamda Türk müzik devrimi ve radyoda Türk müziği yasağı konusu yönetim muhaliflerince bir saldırı aracı olacak biçimde eş zamanlı anılmaya başlanmıştır. Konuya ilişkin kaynakların kasıtlı düşmanlık içerenler dışında kalanlarda Türk müzik devrimi ve uygulamaların Atatürk'ün 2 Kasım 1934 tarihli TBMM konuşmasından ilhamla ülküleştirildiği yönünde ittifak vardır. Bununla birlikte söz konusu radyo yasağının Atatürk tarafından ne yazılı ne sözel bir emri veya görevlendirmesi olduğuna yönelik herhangi bir belge vardır. Atatürk'ün bu konuşmasının ardından Dâhiliye Nazırını görevlendirdiğine yönelik bir belge olmaması veya kaynaklarda yer almaması, Radyo'da Türk Müziği yasağı uygulamasının tamamen sözlü bilgilendirmeler, niyet okuma ve Türk Atasının sözlerinin özünü kavramadan harekete geçme şeklinde değerlendirmeyi geçerli kılan etmenlerdir.

Eldeki belgeler radyo yasağının Oransay, Yarman ve birçok yazarda belirtildiği üzere “ 2 Kasım 1934 ile 6 Eylül 1936 tarihleri arasında, yani 674 gün, yahut 1 yıl 10 ay 4 gün boyunca...” Sürmediği; bizzat Atatürk tarafından söz konusu radyo yasağının Şubat 1935 itibari ile delinmiş olduğunu ortaya koymaktadır. (radyo dergisi) Türk önderinin Türk müzik devrimine yönelik hedef ve ülküsü ortada ve radyodaki yasağı genelgeyle kaldırılmasından 8 ay önce delerek çok severek dinlediği Türk müziği hasretini dindirmesine rağmen radyoda Türk müziği yasağı genelge tarihleri içinde “2 Kasım 1934 ile 6 Eylül 1936 tarihleri arasında, yani 674 gün, yahut 1 yıl+10 ay+4 gün boyunca” sürmek durumunda kalmıştır. Bu yasağı Atatürk’ün konuşmasından ilham alınarak yürürlüğe konulmuştur biçiminde aktaran Devrimlerin haberleşme aracı Anadolu Ajansının bu değerlendirmesi ise konuya ilişkin gerçeklerin üstünü örten bir örtü halini almıştır; çünkü söz konusu ajansın haberlerinde Atatürk’ün bu yasağa yönelik olumsuz tavrına; Türk sanat müziğinin önemli ses sanatçılarından Melek Erdik konserlerine katılımı ve Şubat 1936 itibariyle yasağı radyolarda bizzat delen girişimine yer verilmemektedir. Yarman (Haber, 3.11.1934) AA haberini şöyle aktarmaktadır:

“Büyük önderimiz, nutuklarında “Bugün acuna dinletmeye yeltenilen musiki bizim değildir. Onun için o, yüz ağartacak değerde olmaktan çok uzaktır.” cümlesini kullanmışlardır. Bu sözlerden mülhem olarak Ankara ve İstanbul radyoları – evvelce programlarını ilan ettikleri halde – dün gece, alaturka denilen şark musikisiyle yapılmış parçaları çalmamış ve söylememiştir. Anadolu Ajansı’nın bu husustaki haberini de neşrediyoruz. Ankara (A.A.) – Dahiliye Vekaleti bugün Büyük Millet Meclisi’nde Gazi Hazretlerinin alaturka musiki hakkındaki irşadlarından ilham alarak bu akşamdan itibaren radyo programlarından alaturka musikinin tamamen kaldırılmasını ve yalnız garb tekniğiyle bestelenmiş, motifleri milli musiki parçalarımızın, garb tekniğine vakıf sanatkarlar tarafından çalınmasını alakadarlara bildirmiştir.” (Haber, 3.11.1934)

Akt: (Yarman,2017)

Dönemin gazete haberlerinde yer alan radyo programları incelendiğinde Atatürk’ün Türk müziğinin tek sesli türlerine yönelik ilgi, sevgi ve tutumunun etkilediği ve Türk müziğinin genelgelerle yasaklanmış olduğu radyoda genelgesi yasak döneminin 8 ayı boyunca gitgide artarak yer aldığı ve süreklilik kazanarak radyoda Türk müziği yasağının genelge ile kalkmasına yol açtığını gösteren deliller ortaya çıkmaktadır.

23 Ocak 1936 tarihli 1200 met. 187.5 khz İstanbul Radyosu Perşembe günü programında saat 20:00-2030 Radyo yasağının sürdüğü belirtilen tarihler içerisinde ilk kez Mesud Cemil’in ‘‘Halk Musikisi Nedir?’’ adlı konferansına yer verilmektedir.

Halk müziğine yer verme yönündeki bu yaklaşım aynı radyonun 7 Şubat 1936 cuma günü programında aynı saatler arasında ‘ Osman Pehlivan tarafından halk Türküleri’ adlı bir programın yayına konulması ile Türk müziği yasağına yönelik iç ileri bakanlığı genelgesinin askıya alınmaya başladığını göstermektedir. Türk müziği yasağının askıya alma yönünde güçlü bir irade gösteren radyo yetkililerinin Atatürk’ün gücünü yanlarında hissettiklerinden kuşku yoktur.

Söz konusu radyoda Türk müziği yasağının getirildiği günün ertesinde yani 3 Kasım 1934’de İstanbul Radyosu programı ise şöyle açıklanmıştır: “18.00. Fransızca Ders, 18.30. Plak ile sololar ve klasik parçalar, 20.00. Spor musahabesi, 20.30. A.A. haberleri, 21.20. Dünya haberleri, Borsa bülteni, 21.30. Stüdyo orkestrası, caz ve tango orkestrası”⁵

Atatürk’ün arzusuyla radyoda yer alan Türk halk müziği yapımlarının radyoda sürmekte olan Türk müziği yasağını sonlandırılmasının dayanağı olduğu söylenebilir. Söz konusu yapımlar 9 Şubat 1936 tarihinde başlamış ve yasağın kalktığı 6 Eylül 1936 tarihine kadar genişleyerek sürmüştür. 23 Ocak 1936 tarihli İstanbul Radyosu Perşembe günü programında saat 20:00-2030 arasında Mesud Cemil’in ‘Halk Musikisi Nedir?’ adlı konferansına yer verildiği anımsanırsa ondan iki gün önceki radyo yayın akışında herhangi bir Türk müziği içerisi bulunmaması şaşırtıcı değildir. Ancak 23 Ocak 1936 tarihi Türk müziğinin artık radyolarda yer alacağı habercisi gibidir. Bu bakımdan 21 Ocak 1936 tarihli radyo yayın akışındaki Türk müzik içeriğinin yokluğu önem kazanmaktadır. 21.1.1936 tarihinde radyonun günlük yayın programı şöyledir: “18.Hafif musiki, 19.Haberler, 19.15.Triyo, keman, viyolonsel, piyano (Stüdyo sanatkarları tarafından), 19.45.Nefesli Sazlar, 20.30. Stüdyo caz, tango ve orkestra grupları, 21.45.Son Haberler, 22.00. Anadolu Ajansının gazetelere mahsus havadis servisi verilecektir. (Uluskan, 2010)”⁶

Demek ki radyoda sürmekte olan 1 yıl 2 ay ve 22 günlük yasak Türkiye Cumhuriyeti önderini de derinden etkilemiş ve yasağın delinmesi yönünde irade ortaya

⁵ Milliyet, 3 Kasım 1934, s. 1, 4

⁶Tan, 21 Ocak 1936, s. 9.

koymuştur. Bu bağlamda 23 Ocak 1936 Perşembe gününden sonra ilk Türk müziği yayını 9 ubat 1936 Pazar günü başlamış ve hiç kesintiye uğramadan devam ettirilmiştir. Bu eylem ve uygulamalar aslında söz konusu yasağı resmileştiren genelgeye aykırıdır; ancak ilgili görevliler bu aykırılığı göz göre göre çiğnemişlerdir. Bu aykırılık Türk milletinin müziksel beğenilerinin gereksinimleri yönünden gücünü Türk önderi Atatürk'ten almış olan devlet memurlarınca yürütülmüştür.

Türk müziği icrasının programlarda sürekli yer almasını sağlayan girişimi başlatan 9 Şubat 1936 Pazar günü yayın akışında Türkçe plaklar ve Halk müziği adlı iki programın yer aldığı ve bu müzik türüne 30 dakika zaman ayrıldığı anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin incelemeler 9 Şubat-6 Eylül 1936 tarihleri arasında kalan yasaklı dönemde yarım saatlik halk müziği kayıtlarıyla başlayan yayınların haftada üç gün ve gittikçe artan yayın süresiyle sürekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

“Radyodaki Türk Müziği yasağının kaldırılması hakkında bazı anılar da mevcuttur. Örneğin, olayı Tanburacı Osman Pehlivan'dan aktaran ilk radyocularımızdan Ruşen Ferit Kam'a göre, köşkte Tanburacı'yı dinleyen Atatürk, bu türkülerini radyoda halka da dinletip dinletmediğini sormuş, bunun üzerine o da “Gazi hazretleri, siz radyoda Türk müziği yayınlanmasını yasakladınız, buna imkân bulamıyoruz” demiştir. Bu cevap üzerine “bunu da yanlış anladılar” diyen Atatürk, Tanburacı'nın derhal radyoya gitmesini ve türkülerin artık radyodan yayımlanmasını emretmiştir. Atatürk'ün Tanburacı Osman Pehlivan ile olan görüşmesi ile benzer bir diyaloga Osman Ergin de yer vermiş ve bu yasağın Osman Pehlivan'ın halk türkülerini delinmeye başladığını anlatmıştır.”

6 Ocak 1976'da Ruşen Ferit Kam ile yapılan bir konuşmadan naklen (Kocabaşoğlu 1980: 94)

2.2. Halkevleri ve Türk Ocaklarında Musiki Eğitimi ve Çoksesli Müzik

Müzikte çağdaş adımlar atabilmek için ilk girişim 1924 yılında Meclise getirilen “Musiki ve Temsil Akademisi Yasası”dır. Cevat Memduh Altar, Atatürk her zaman “yasa yapılmadan bir deney döneminin geçmesi ve yasanın sonradan hazırlanması gerektiği”ni savunmuştur. Oysa “Musiki ve Temsil Akademisi Yasası”nın böyle bir süreçten geçmeden hazırlanması yasadaki eksikliklerin oluşmasına

yol açmıştır. Bu bağlamdaki ikinci girişim ise Ankara Konservatuarı'nın öncüsü niteliğindeki Musiki Muallim Mektebi'nde 1933 yılının sonbaharında yapılan uzmanlar toplantısıdır. Devlet Müzik Yüksek Okulunun kuruluşu ile ilgili yapılan bu toplantı, dönemin Milli Eğitim Bakanı Yusuf Hikmet Bayur'un girişimleri ile düzenlenmiştir. Toplantıda hazır bulunan müzisyen ve müzik eğitimcilerden oluşan uzman heyet sonuçta bir tasarı hazırlamıştır. Bu tasarı ile "Milli Musiki ve Temsil Akademisi"nin kuruluş kanunu teklif olunmuş ve 25.6.1934 tarihinde 2541 sayılı kanunla da kabul edilmiştir. On yıl ara ile kabul edilen her iki yasanın hedefi aynı ancak başarısı düşük olduğu değerlendirildiğinden yabancı uzman görüşlerinin alınmasına gereksinim duyulmuştur. Bu yöndeki ilk temaslar Paul Hindemith ile kurulmuş ve onun raporları Türk müzik devriminin itici gücü olduğuna inanılan bir kurumunu kurulmasının dayanaklarını hazırlamıştır. Söz konusu kurum 6 Mayıs 1936 günü kabul edilen bir yasa ile kurulan Ankara Konservatuarıdır. Bu kurum Milli Musiki ve Temsil akademisinin müzik bölümünün yerine kurulmuş bir kurumdur ve 1940 yılında Ankara Devlet Konservatuarı kanununun ile tekâmül etmiştir. Türk müzik devrimi bir yandan müzik öğretmeni yetiştirme, bir yandan müzisyen, besteci ve şef yetiştirme işini ülke sınırları içerisinde gerçekleştirme işlerini yürütürken uluslararası alandaki bilgi ve birikimden yararlanmak için yurt dışına yetenekli gençler ve Türk uzmanlar gönderme konusunu da gündemine almıştır. Yukarıdaki bölümlerde de açıklandığı gibi Türk müzik devriminin amacı Türk halkının müzik dinleme ve müzik beğenilerini yüksek uygarlık düzeyindeki bir halkın müzik beğenisi düzeyine getirmektir. Bu düzeyin belirleyici unsuru ve niteliği de çoksesli müzik türüdür. Bu bağlamda halk katmanlarına yaygın bir eğitim, etkinlik ve dinleme alanına ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu yaygın eğitim ve müzik beğenisi oluşturma araçlarından biri radyo öteki de halkevleri ve halk odalarıdır. Söz konusu araçlardan halkevleri belirgin şehirler ve merkezi yerleşimlerde halk odaları ise en ücra köşelerde halkla bütünleşmenin temel aracı olarak kabul edilmiştir. Türk devrimleri ve Türk milliyetçiliği için temel kurumlardan biri olan Halkevleri 19 yıllık Türk ocakları alt yapısı üzerine yine 19 yıllık güçlü bir yapılanmanın ürünü olup 1951 yılında Menderes hükümeti tarafından kapatılana kadar Atatürk devrimlerinin ülküsüne hizmet etmiş bir kurumdur.

“Atatürk’ün 1930’larda devletin halkla bütünleşmesi, kaynaşması ve mevcut kopukluğun giderilmesi amacıyla başlattığı bu kültür mücadelesinin mihenk taşları da halkevleri, halk terbiyesi, köycülük, dil ve tarih çalışmaları ile sanat olmuştur.” Devletin halkla bütünleşmesi Türk dili, geleneği, sanatı ve özellikle müziğine yönelik yürütülen Türk devrimlerinin de asıl amacıdır. Halkevleri Türk devrimlerinin halk tabanına yaygınlaştırılmasının radyo ile birlikte ii önemli aracından birisi olarak kurgulanmıştır. Halkevlerinin kuruluş tarihi ile Osmanlıda Türkçülük hareketlerinin de odağı haline gelen Türk ocaklarının kapatılış tarihleri ardışıklık göstermekle halk evleri bir ölçüde bu ocakların görev ve anlayışını da hedef ve eylemleri arasına almıştır.

Halkevlerinin alt yapısını oluşturan Türk Ocakları, Osmanlının son dönemlerinde Türkçülüğün bir görünümü olarak fiilen 3 Temmuz 1911’de, resmi olarak da 25 Mart 1912 günü kurulmuştur. Türk Ocaklarının kuruluş amacı, Ocağın 1912 tarihli nizamnamesinde *“Cemiyetin maksadı akvam-ı İslâmiyenin bir rükn-ü mühimi olan Türklerin milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin terakkive ilâsıyla Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır”* şeklinde ifade edilmiştir. 1918 yılı nizamnamesinde ise dönemin değişen şartlarına göre belirgin bir değişiklik yapılmış ve ocağın maksadı, *“Türklerin harsi birliğine ve medeni kemaline çalışmak”* olarak belirlenmiştir. Türk ocaklarının İttihat ve Terakki partisinin denetiminden kurtulmasına rağmen CHP’nin yeni tüzüğünün (1927) 40. Maddesinde yer alarak bağımsızlığını kaybettiği ve partinin bir alt kuruluşu haline geldiği anlaşılmaktadır. Kısacası Türk Ocakları CHP’nin denetiminde bulunan bir kuruluş haline getirilmiştir. 1931 yılı ilk aylarında Türk ocaklarının tümünden kapatılması için Meclise götürülen teklif sonunda Nisan 1931 tarihinde Türk Ocakları kapatılmıştır. 19 Şubat 1932’de Halkevleri Türk ocakları yerine açılmıştır. Türk Ocakları ile aynı amaca hizmet eden Halkevleri öncelikle Türk halkının toplumsal, ekonomik ve değerler yönünden gelişmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak amacıyla kurulmuştur.

Halkevlerinde 9 şubede halka eğitim ve etkinlikler ulaştırılması tasarlanmıştır. Bu tasarı gereği her halk evinde 9 şubenin de açılmasından çok hangi halkevinde hangi şubelerin etkinliği ihtiyaç ası tasarlanmıştır. İşin önemli kısmı güzel sanatlar şubesi müzik kolunun birçok halkevinde eğitim ve etkinlik yapmak üzere

kurgulanmış olmasıdır. Bu da Atatürk'ün Türk müzik devrimine verdiği önem ve halkın bu devrimle beklenen ileri uygarlık düzeyindeki seviyedeki müziksel beğeniye yönelik bilgi ve ilgisinin artırılması hedefinden kaynaklanmaktadır.

Eldeki veriler ışığında halkevlerinin kurulduğu 1932 ve kapatıldığı 1951 yılına kadar geçen 19 yıllık süreçteki etkinlik alanları, tür ve sayıları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 4 1932-51 Yılları Arasında Halkevlerinde Nicel ve Nitel Durum Tespiti

	1932	1933	1934	195	1936	1937	1938	1940	1951
Halkevi Sayısı	34		80	103	136 Ankara Halkevi	167	209		478
Konser		373	402	776	Çok Sesli Müzik Kolu		1164		9.050
Konferans	299	915	1537	150 3			3056		23.750
Temsil		571	539	782		1549	1549		12.350
Toplantı	868	1663							
Filmgösterisi				636					7.850
Tiyatro İzleyici		511 478.00 0							
Köy gezisi				495					
Kitap Okuyucu		59.444 149.90					129.362 1.590.000		
Sergi							179		
Üye Sayısı	34.00 0						100.000		
Katılımcı	227.2 92	500.56 9 478.83 7	800.00 0		300.000		7 milyon civarı		

1932'de 34 Halkevi 34 bin üye ile çalışırken, 1938'de bu sayı 209'e ve 100 binden fazla üyeye ulaşmıştır. Halkevlerinin kapatıldığı tarihte (1951) ise 478 Halkevi ve 4322 Halkodası bulunmaktaydı. Halkevlerinin en hızlı geliştiği ve en verimli olduğu dönem 1932-1940 tarihleri arasındadır. Sadece bu tarihler arasında Halkevlerinin tamamında 23.750 konferans, 12.350 temsil, 9.050 konser, 7.850 film gösterisi ile 970 sergi halka sunulmuştur (Uluskan, 2010).

“Türk halkının yetiştirilmesinde yaygın bir eğitim kurumu olarak görev yapan Halkevleri aktif olarak yayıncılık politikası da yürütmüşlerdir. Ulusal bilincin güçlendirilmesi, bilinçli, kültürlü bir toplum yaratılması, ülkede okuma-yazma

oranının arttırılması ve en mühimi de Türk dilinin geliştirilmesi için Halkevleri çok sayıda dergi çıkarmışlardır. Halkevleri dergilerinin en önemlilerinden biri şüphesiz Ankara Halkevinin düzenli olarak çıkardığı Ülkü dergisidir. Dergide, halk eğitiminden güzel sanatların her koluna, iktisat, ziraat ve spordan köycülük konularına kadar hemen her alanda bilgi ve haber verilmeye çalışılmıştır. Halkevlerinin birinci yıldönümünde Şubat 1933 tarihinde yayımlanmaya başlayan Ülkü dergisi 1937 yılına kadar Recep Peker, bu tarihten 1941'e kadar da Fuat Köprülü yönetiminde çıkmıştır. Ülkü dışında diğer şubelerin farklı isimlerle çıkardıkları daha çok sayıda dergi yayımlanmıştır. Dergilerin içinde en önemlileri, Ün-Isparta, Konya-Konya, Gediz-Manisa, UludağBursa, Çorumlu-Çorum, Başpınar-Gaziantep, Yeni Türk Mecmuası113, Halk Bilgisi Haberleri-Eminönü Halkevidir. Bunların arasında Eminönü Halkevi tarafından yayımlanan Halk Bilgisi Haberleri ayrı bir yere sahiptir. Halit Bayrı yönetiminde toplam 124 sayı çıkan dergi, etnografyadan folklara, halk terbiyesinden müziğe pek çok konuya el atmıştır. Ancak yine de bu araştırmaların halktan beklenen ilgiyi çekmediği görülmüştür.” (Uluskan, 2010).

Çizelge 4' de verilen bilgiler halkevlerinin bir uygarlık eğitim kurumu gibi çalıştığının göstergesidir. Siyasi alanda bu etkinliklerin türü ve uygulama düzeyi tartışılarsun günümüz çoksesli Türk müziği ve izleyicisinin beslendiği damarlardan birinin halkevleri olduğu kesindir. Uluskan'a göre halkevlerinden yetişen ve döneme damgasını vuran ressam, heykeltıraş, müzisyen, tiyatrocü, yazar ve şairler de bulunmaktadır ve bu bağlamda halkevleri gerçek bir yaygın sanat okulu işlevi de görmüştür. Halk evlerindeki konserlere göz atıldığında durum şöyledir:

Aralık 1935 tarihi itibarıyla Ankara Halkevi'nin faaliyetlerinin son hızla devam ettiğini görüyoruz. En başta Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi konferanslarına devam etmiş, bir de CHP'nin altı umdesini herkesin anlayabileceği bir dilde izah eden Halkevinden Halka isimli bir broşür neşrederek dağıtmıştır.

1. Güzel Sanatlar Şubesi ise öncelikle Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle genç ressamlar ve heykeltıraşların eserlerinden oluşan bir sergi açmıştır. Kültür Bakanlığı'nın da katkıları ile açılan sergiyi gezen kişi sayısı, verilen bilgilere göre on sekiz gün içinde on beş bini bulmuştur.

2. Halkevlerinde sadece Türk sanatçıların konserlerine, sergilerine rastlamıyoruz. Dünyaca ünlü ressamlar, müzisyenler de sanatlarını Türk halkıyla buluşturma imkânı bulmuşlardır.
3. Almanya'nın tanınmış müzisyenlerinden Prof. Grummer viyolonsel ile iki konser vermiş, bu konseri dinlemeye de toplam bin beş yüz kişi gelmiştir.
4. Atatürk daha Sofya'da askeri ataşesiyle iken, oradaki bir operada Carmen'i izleme fırsatı bulmuş ve bunun yarattığı etki ve hayranlık ile de yanındaki arkadaşı Şakir Zümre'ye "...Biz Bulgarları çoban bilirdik. Bak, biz farkına varmadan, onlar nasıl ilerlemişler, balesi Bulgar, şefleri Bulgar... Biz, bu uygarlık düzeyine ulaşamazsak, bize yaşam hakkı yok...." demiştir.

Yukarıdaki açıklamalar ve çizelge halinde verilen çoksesli konserlere ilişkin sayısal dökümler bağlamında Halk evleri Türk müzik devrimiyle öngörülen çok sesli müzik beğenisinin halka hızla yaygınlaştırılması konusunda önemli etkinliklerin başını çekenler kurumu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Radyonun aynı hedefe yönelik etkinliklerinin yine halk katmanlarına çoksesli müzik beğenisinin yaygınlaştırılması için Halkevleri düzeyinde bir kurumsal yapı olduğu yukarıda vurgulanmıştır. Bunların dışında Türk müzik devriminin gerçekleşmesi için temel insan gücü olan besteci ve icracı sanatçının yetişmesi ve bu müzik uygarlığının bilgisini öğretecek müzik öğretmenlerin yetişmesi için kurulan eğitim kurumlarının da halkın çoksesli müzik beğenisinin Türk müzik devriminde hedeflenen düzeylere ulaşabilmesi için önemli konserler dizgesini gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Osmanlıdan Cumhuriyete kurumsal olarak aktarılan senfonik orkestra, askeri bando gibi icra kurumları söz konusu eğitim kurumlarının etkinlik alanlarını destekleyen ayrıca nitelikli icralarıyla ilgi ve beğeni oluşturan konser etkinlikleri kurumlarıdır. Bu bağlamda Cumhuriyet döneminde ortaya konulan konserlerin varlık alanlarının kurumsal yapılanmaları ve mevzuatlara yansıyan süreçleri de önem kazanmaktadır.

2.3 Türk Müzik Devriminde Konser Etkinlikleri

Türk müzik devriminin temel görüşlerinden birinin müzik yoluyla yüksek uygarlık; yüksek uygarlık hedefiyle yüksek uygarlıklar seviyesinde müziksel uygarlık

edinimidir. Bu temel görüş Atatürk'ün bilgi ve birikiminin sonuçlarından bir olarak değerlendirilebilir. Atatürk'ün Montesquieu'nun Kanunların Ruhü adlı kitabında Eflatun'un devlet adlı eserinde yer verilen "müzikte yapılacak en küçük bir değişikliğin Devletin yapısında da değişiklik yapılmasını gerektirir..." cümlesinden yaptığı alıntıyı değerli bulduğu ve 1934 yılında Mecliste yaptığı bir konuşmada bu cümleye "Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir" 1 Kasım 1934 tarihli Dördüncü Dönem Dördüncü Toplanma yılını açarken, ASD, C. I, s. 396 şeklinde yer verdiği anlaşılacakla Türk müzik devriminin düşünsel zemini ile uluslararası düşün insanlarının müzikle ilgili görüşleri arasında koşutluk olduğu ortaya çıkmaktadır. Demek ki Atatürk müzik devrimini tasarlarken dünyaya yeni bir icat çıkarmamış, bilakis dünya müzik sanatındaki deneyimler ve Osmanlı'nın son yüzyılının kendilerine hazırladığı çoksesli müzikle ilgili çok yönlü mirasın 20. Yüzyıl tasarlayıcısı ve uygulayıcısı olmuştur. 1934 yılından 1938 yılına kadar yapılan çalışmalar bağlamında Atatürk'ün müzik devriminden halk yararına beklentisi berraklaşmış bir biçimde şöyle ifade edilmektedir:

Atatürk, 1938'de Türk müziğini geliştirerek çok sesli müziğe geçişi amaçladığını Ulus Gazetesinde Kemal Ünal'a yazdırdığı yazı ile ilan ediyordu. "Bugünkü Türk kafası, musikiyi düşündüğü zaman yalnız basit oyunlara yarayacak, insanlara basit ve geçici heyecan verecek musiki aramıyor. Musiki dendiği zaman yüksek duygularımızın, hayat ve hatıralarımızın ifadesini bulan bir musiki murad ediyoruz ve musikiden beklediğimiz maddi, fikri ve hissi uyanıklık ve çevikliğın takviyesi olduğuna şüphe yoktur." (Sun, 1969; 71)

Atatürk'ün kişisel müzik beğenisi ile Türk toplumunun yüksek uygarlık seviyesinin oluşturulma hedeflerini birbirine karıştıran yazarlara ait metinler Atatürk'ün Türk müziğinin halk müziği ve sanat müziği kollarının çalgısal ve üslup bakımından ortaklığının ve Rumeli ağzının bir bileşimi olan Rumeli havalarına düşkünlüğünü izahıtan yoksundur. Bu bakımdan Atatürk ve çoksesli müzik beğenisi konusunda doğrudan bağlantı kurmak, O'nun müziksel beğenisinin Türk müzik devrimi aracılığıyla halka dayatılmış olduğu izlenimlerine yol açmaktadır. Bu görüş tamamen gerekçesiz ve dayanaksızdır.

Atatürk müzik yoluyla siyasal tarihte ortaya çıkan değişimlerin farkındadır. Söz konusu değişim sahasının çoksesli müzik sahası olması ve Osmanlıda henüz 19.

Yüzyıl başında yine çoksesli müzikle başlayan siyasal bir değişim ve dönüşümün de tanığı ve gözlemcisi olmuştur.

Müziğin insanları siyasal açıdan biçimlendirmede çok önemli bir etkiye sahip olduğu çeşitli tarihsel olaylarda görülmüştür. Örneğin Belçika'daki Hollanda yönetiminin sona erdirilmesinde "Daniel Francois Esprit Auber'in La Muette de Portici adlı operanın 1830'larda Bürüksel'de icrası etkili olmuştur. Jean Sibelius'un ünlü Suomi (Finlandiya) senfonik şiiri Finlandiya'daki Rus İşgaline karşı halk ayaklanmasını başlatmıştır. Giuseppe Verdi'nin Nabucco operası İtalyanların Avusturyalılara karşı ulusal başkaldırısının sesi olmuştur. Müziğin kitleleri etkileme aracı olarak kullanılmasına Nazi Almanya'sında ve Stalin dönemi Sovyetler Birliği'nde de rastlamak mümkündür (Erel, 2000; 74).

Sadi Yaver Ataman, bir ara en azından öğrencilik yıllarında müzik eğitimi alıp almadığını öğrenebilmek için meseleyi en yakın arkadaşlarına kadar soruşturmuştur. Bu araştırmanın sonunda ise Atatürk'ün müzik dersi almadığını, ancak Harp Akademisinde iken bazı arkadaşları (Ataman, Sadi Yaver 1991: 66, 72),) ile özel fasıllar yaptığını, hatta Mustafa Kemal'in de bu fasıllarda amatör olarak şarkı söylediğini tespit edebilmiştir. Atatürk fasıllara iştirak etmesinin ve buralarda şarkı söylemesinin ötesinde, her şeyden önce iyi bir Türk Müziği dinleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Sanat Müziği parçaları arasında "Cânâ rakibi handan edersin, Habgâh-ı yâre girdim arz için ahvâlimi, Kaçma mecburundan ey âhu-yu vahşî, ülfet et, Mâni oluyor hâlîmi takrire hicâbım, Bade-i vuslat içilsin kase-i fağfurdan"633 gibi eserler ise O'nun çok sevdiği, söylenirken zaman zaman eşlik ettiği ve konserlerde de özellikle söylenmesini istediği şarkılardır. Bugün dahi adı geçen eserler, konserlerde ve anma törenlerinde "Atatürk'ün Sevdiği Şarkılar" adı altında çalınıp söylenmektedir. Aslında Atatürk'ün nezdinde Halk Müziğinin de ayrı bir yeri vardır. O özellikle doğup büyüdüğü, kişiliğinin şekillendiği yeryüzü sahası ve toplumsal yapıyı konu edinen türkülere, halk yakarılarına karşı ayrı bir ilgiye sahiptir. Bu ilginin karşılığı Türk müziğinin Rumeli Türküleri de denilen tarzıyla ilişkilidir. Yoksa Atatürk'ün sevmediği türküler şeklinde herhangi bir bilgi veya belge mevcut değildir. O'nun en sevdiği türküler çıkarımı bizzat karşısında konser veren sanatçılardan dinlemeyi daha çok arzu ettiği türkülerin toplamından kaynaklanan bir çıkarımdır. Söz konusu türküler "*alışimin kaşları kare, atladım bahçeye girdim, ayağına giymiş sedef nalini, bülbülüm, dağlar dağlar, gide gide yarelerin derildi, köşküm var deryaya karşı, maya dağdan kalkan kazlar, Manastır, percere açıldı Bilâl oğlan, şâhane gözler, yemenimin uçları, Zeynep*" (Ünal, Refik ,1973), şeklinde sıralanabilir.

Türk devrimlerinin önderinin müzik bilgisi ve becerisiyle ilgisi gibi konularda çok yönlü tartışmalar vardır; ancak bu tartışmalarda yer verilen hatıratlar önemli bir eğilimi ortaya koymaktadır. Bunlara göre Atatürk bir müzik sevdalıdır; Müzik dinlemeyi ve söylemeyi sever. Riyaseti cumhur Fasil Heyetinde baş hanende olarak Atatürk'ün ölümüne kadar onun yanında hizmet veren Hafız Yaşar hatıralarında “Atatürk'ün rast, mahur, hüzzam, segâh ve bestenigâr makamları ile milli marşları çok sevdiğini ...” belitmiş ve Atatürk'ün uygun olduğu zamanlarda “akşamları saat 17’de Veli Beyin idaresindeki bandoyu; 18’de Zeki Beyin idaresindeki orkestrayı; saat 20’den sonra 14 kişiden kurulu Riyaseti-cumhur fasıl heyetini, şeklinde bilgiler aktarır. (Ergin, Osman, 1943),

Atatürk ve onun müzik dinleme tercihlerine yönelik belirlemelerde Atatürk ile anları paylaşarak bu anları “Hatıralar” biçiminde yayımlayanların etkisi vardır. Bunlardan biri Hafız Sadettin Kaynak'tır. Kaynak, anılarında Atatürk'ün “dans etmek için alafanga musikiyi ve zevk etmek için de alaturka musikiyi” tercih ettiğini vurgular; diğeri Falih Rıfıkı Atay'tır. Falih Rıfıkı, Atatürk'ün “sevdiği musiki alaturka, inandığı garp musiki idi. Evinden alaturka musikiyi eksik etmemişken, milli eğitimde yalnız batı musikisini tutmuştur, şeklindeki ifadesiyle Atatürk'ün kişisel müzik beğenileri ile halkın müzik aracılığıyla yüksek uygarlık düzeyine tekâmülü konusundaki tutumuna vurgu yapmaktadır.

Halkın müzik yolu ile uygarlık seviyesinin arttırılması veya müziksel beğenisinin yükseltilmesi ülküsü müzik öğretmenliği kurumunun yaygın eğitim düzeninde halk yararına kurslar açılması koşullarını da gündeme taşımıştır. Bu konu bağlamında Musiki Muallim Mektebi sadece müzik öğretmeni yetiştirmekle kalmamış, “müzik eğitimi veren bir halk eğitim merkezi görevini” de üstlenmiştir. Böylece bu okulda Kasım 1932 itibariyle halka “serbest musiki dersleri” verilmeye başlanmıştır. Ankara halkının bu derslere ilgisi büyük olmuş ve ücretsiz derslerle piyano ve keman olmak üzere iki kısım yer almıştır. Bu şekliyle okul 1932 yılında halk hizmetine giren halkevlerinin öncü bir kuruluşu kimliğine bürünmüştür. (ÖZTÜRK, Cemil, 1996a ; NURDOĞAN, Cemil, M, Arzu 2001b)

Bilindiği üzere halkevleri halkın hem yaygın müziksel eğitim yuvaları hem eğitimler aracılığıyla etkin birer müzik uğraşıcısı olduğu sanatsal mekanlar hem de müzik beğenilerini geliştireceği konser evleridir. Bu bakımdan MMM halka parasız konserler verme geleneği aslında Türk ocakları sanatsal etkinliklerinin bir tecrübesi olarak MMM'ye yansımış bu yolla da halkevlerinin konserlere yönelik alt yapısının Ankara zeminin oluşturmuştur. Atatürk'ün arzusu üzerine gerçekleşen MMM ücretsiz halk konserleri Aralık 1930'dan itibaren her Cuma ve her öğretim yılı sonunda yıllık konserler verilmesi söz konusu olmuştur. Bu Konser geleneği günümüz Türkiye'sinin çoksesli müzik konser geleneğinin de alt yapısını oluşturmuştur. Nitekim Senfoni orkestralarının konser günlerine yönelik yapılanmalar da bu duruma koşutluk göstermektedir.

1934 yılı Türk müzik devrimi için son derece önemli kararların ve atılımların yapılandırıldığı bir yıl olarak tarihe geçmiştir. *“1 Kasım 1934 yılında Cumhurbaşkanı, T.B.M.M.'sinin açılış konuşmasında; Türk müziğinin daha hızlı yenileşme ve reorganizasyon için daha fazla çalışması gerektiği konusunda ilgililere ciddi bir şekilde uyandı bulundu.”* Bu uyarının sebebi 1924 yılından beri uygulamaya konulan okullaşma, konserler, radyo vb. çoksesli müziğin tüm boyutlarına yönelik etkinlikler Atatürk'ün beklediği düzeyleri yakalamaktan uzak olması olarak değerlendirilebilir. Nitekim Atatürk'ün bu uyarısı sonrasında çeşitli adımların atıldığı anlaşılmaktadır. *“Sözgelimi, Avrupa müziğini yorumlayan veya Türk müziğini Avrupa müzik kurallarına kompoze eden Türk müzisyenlerine imtiyazlar tanıdı.”* Dönemin hükümetinin Türk müzik devrimi için yapması gereken asıl adımlar çoksesli müziğin halk katmanlarına yaygınlaştırılmasıydı. Bu bakımdan halkın konserlere ilgisinin arttırılması için ne gerekiyorsa yapılmalıydı, yapıldı da.

“... hükümet daha ileri giderek halka daha sık parasız konser verilmesini okullarda musiki eğitim kursları açılmasını ve dış ülkelerde Türk müziğini tanıtmaya çabasına girdi. Halk eski müziğinin söz ve makamlarını bulmak için, yurt çapında taramaya girişti. Bu işi mütehassıslardan kurulu bir kurul zevkle yapıyordu. Konservatuvarın gramafon ve taş plakları koleksiyonu da rekor seviyeye erişti. (...) Bu komisyonun içerisinde; Yusuf Ziya Demirci, iyi ud ve çello çalan Mesut Cemil, modem halk ve klasik Türk müziği yorumcusu Münir Nureddin Selçuk da yer alıyordu [1937 yılı Bursa Uray Müzik evindeki konser]. Hükümetin yeni kararları arasında müzik

öğretimine daha fazla önem verme, müzik okulları açma, yurt binaları inşa ettirme ve senfoni orkestrası kurma da yer alıyordu.”

Atatürk Türk müzik devriminin tasarlayıcısı, kurgulayıcısı, yol göstericisi ve emir telakki edilecek görüş odağıdır; ancak bu işi gerçekleştirmek bir takım işi, devlet erki, mevzuat; yapısal ve kurumsal varlıklar, yatırım ve anlayış işiydi. En önemlisi de halk desteğinin Türk müzik devrimine sağlanmasıydı. Beklenen oldu:

“... bu iş Atatürk'ün girişimi ile başladı ve Başvekil İnönü'nün, Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'ın gayretleri ile gerçekleşti. Orkestrada 80 kişi görev yapıyordu. Bunların içinde çeşitli enstrümanların başında yabancı mütehasşsılar olduğu gibi, çoğunluğu Türkler teşkil ediyordu. Orkestra belli bir süre öyle bir seviyeye erişti ki, Avrupalılara propaganda yapmak için haftalık olarak modern Türk müziği konserleri veriyordu. Bu değerli gayretlerin sistematik kombinasyonu nihayet meyvelerini verdi, her ne kadar düşük formda da olsa Türk milli müziğinin Avrupa tarzında yorumu hızlı bir gelişme gösterdiği ve yeni genç bestecileri Türkçe bir sanat modeli yarattılar. Bunların arasında: Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses- Ulvi Cemal, Seyfettin Asaf, Adnan Bey, Nurullah Şevket, Mesut Cemal ve Mustafa Fuat vardı. Bu sanatkarların çalışmaları ülke sınırları dışında da bilinmeye başladı. Başkan ülkeleri Avusturya, Almanya ve Fransa'daki konserlerde ve radyo programlarında bunların çalışmalarına yer veriliyordu. Böylece Türk müziğinin rejenerasyonu ve optimistik zanların müsaade ettiği ölçüde ileriye hızla gidiyordu.” (Özgiray, Doç. Ahmet, 2019)

Cumhuriyetin ilk yıllarından Atatürk'ün ölümüne kadar olan yukarıda anılan çalışmalar bakımından birinci ve parlak dönem; Atatürk'ün ölümünden 1946 yılına kadar geçen süre parlak dönemin devamı; 1946 yılında ortaya çıkan siyasal çeşitlenme ve çok partili yaşamın başlatılması eylem ve girişimleri ile 1951 yılına kadar geçen dönem uyuma dönemi ve 1951'den sonraki dönem Türk müzik devriminin Atatürk'ün hedeflediği yoldan çıkma dönemi olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan 1924-1951 yılları arasındaki çalışmalar ve etkinlikleri özel önem kazanmaktadır. Türkiye'de Cumhuriyet yönetimlerinin, ulusalcılık ve ulusal kültürü çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırma ilkelerinin süreklilik gösterdiği gözlenmektedir. Bu konudaki temel nitelikteki örneklemeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Mızıka-i Hümayunun tüm kadrosu ile beraber Ankara'ya taşınması ve 2021 sayılı yasa ile Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir orkestra haline dönüştürülmesi:

1926'da orkestra şefliğine getirilen Osman Zeki Bey, milliyetçi müzisyen olup, Gençliğinde Berlin'de müzik tahsili yapmış, sonradan Türk Ordusunda müzik direktörü olarak görev almıştır. Müzisyenlerin tamamının Türklerden oluşan orkestra, Osman Zeki Bey'in enerjik ve disiplinli çalışma önderliğinde orkestra yüksek teknik standartlara ulaştı. İlk yıllarda yetenekli bir orkestra tarafından icra edilen klasik bestecilerin eserlerini kulakları rahatsız edici bir şekilde çalmışlardır. Lakin gayretli ve sabırlı çalışmanın ürünü olarak uyumlu bir müzik topluluğu ortaya çıkmıştır. (...) 1930'dan sonra bu orkestra, kış dönemi boyunca Ankara'da haftalık ücretsiz konserler vermiş, bütün halka açık tutulmuştur. Programlar tanınmış bestecilerin klasik eserlerinden 1930'lu yıllara kadar olan eserlerini ihtiva ediyordu. (...) 1931 sezonunun konserler dizisi, biraz geç olarak verilmesine rağmen, canlı ve heyecanlı geçmiştir. Nitekim Bethoven'ın Choral Symphony'sinin dokuzuncusu 110 kişiden oluşan bir orkestra ve koro eşliğinde icra edilmiştir. (August Ritter Von Kral,1938: 169)

2. Mızıkai Hümayunun askeri bando kısmının Armoni Mızıkasına dönüştürülüp Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanması,
3. 1924 yılında Musiki Muallim mektebi Kurulması: Türk Halk Musiki tonunu sanat değeri yüksek bir seviyeye ulaştırmak için, musiki kabiliyeti olan 14-15 yaşlarındaki erkekler ülke çapında toplandı. Konservatuar binasına bitişik yurt inşa edilerek buraya yatılı olarak alındılar. Böylece, Enstitüde 300'ü gündüzlü ve 100'ü yatılı olmak üzere 400 talebesi vardı. Konservatuar orkestrası da 50 kişiden oluşuyordu. Bunların kimisi okulu bitirmiş, kimisi de çok yetenekli talebelereydi. Bu orkestra kondoktör Cemal Reşit Bey ve Seyfettin Asaf yönetiminde kış sezonu boyunca aylık olarak klasik çağdaş müzik konserleri veriyordu.
4. 1936 yılında 4701 sayılı yasa ile "Riyaseti Cumhuriyet Filarmoni Orkestrası" kuruluşu,
5. 1957 yılından itibaren 6940 sayılı yasa ile aynı orkestranın "Riyaseti Cumhuriyet Senfoni Orkestrası" adını alışı,
6. 1947 yılında ilk bale okulunun İstanbul'da kurulması ve sonradan aynı okulun 1950 yılında Ankara Devlet Konservatuarı'na bağlanması,
7. 1930 yılında Gülhane Parkı'nın Alay Köşkü'nde ilk "Opera Cemiyeti'nin kuruluşu,
8. 1936 yılında dünyaca ünlü yönetmen Karl Ebert'in Türkiye'ye gelişi ile beraber, Ankara Devlet Konservatuarı'nda Tiyatro Bölümü ve Opera Bölümü'nün kuruluşu,
9. 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu, Söz konusu bestecilerin hayat hikâyeleri zaman

içerisinde pek çok kaynakta yayımlandığı için burada yaşam hikâyelerine değinmeden yalnızca isim hatırlatmasına gerek duyduk

10. 1949 yılında özel yasa ile çalışmaya başlayan "Ankara Devlet Opera ve Balesinin oluşumu, (ALANER, A.Bülent, 2019)
11. Münir Hayri Egeli'nin librettosunu oluşturduğu ve Ahmet Adnan Saygun'un üç perde olarak bestelediği "Öz Soy" operası, İran Şahı Rıza Şah Pehlevi'nin Türkiye'ye ziyareti nedeni ile bestelenmiş ve ilk kez 19 Haziran 1934 tarihinde sergilenmiştir.
12. 1935 yılı kapsamında orkestranın daimi şefliğini yapmak üzere getirilen Dr. Ernst Praetorius için de Bakanlar Kurulu (7.11.1935 günlü toplantı neticesinde) gereken kararı alarak, şefin ücreti ve bir defaya mahsus olmak üzere gidiş geliş yol parasının ödenmesini kabul etmiştir.
13. Filârmoni Orkestrası (*1933 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı Filârmoni Orkestrası adıyla bilinen kuruma, 1958'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası adı verilmiştir*) deyince akla ilk gelen isimlerden birisi şüphesiz Dr. Praetorius'dur. Praetorius, orkestrada 1935 sonbaharından başlayarak altı seneye yakın bir süre şeflik yapmıştır.
14. Yönetimindeki orkestra ilk konserini 28 Kasım 1935'te yaptığı ilk ve tek prova ile Cumhuriyet Bayramında Mecliste vermiştir.
15. 10 Kasım 1935'te Cebeci'de Musiki Muallim Mektebi konser salonunda verdiği konser ile de 1935-36 konser sezonunu açmıştır. Bu konserin programı şöyledir: L.V. BEETHOVEN, Karyolan Üvertürü, J.HAYDIN, Oxford Senfonisi, P.GRACNER, Sancouci'nin Flütü, R.I.WAGNER, Siegfied İdili
16. Örneğin her sene Cumhuriyet Bayramında verilen konserler haricinde 23 senfoni konseri ve 3 oda müziği konseri verilmiştir. 10 senfoni ve 1 oda müziği konseri ise tekrarlanmıştır. 1937-38 mevsiminden itibaren konserlere ilgi giderek artmaya başlamıştır.
17. Hindemith'in 19 Ocak 1937 tarihli kontratında, "Hindemith, Flarmoni Orkestrası ve Müzik Öğretmen Okulu'nda Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı emrinde çalışacak, müzik öğretmenleri yetiştirilmesi ile meşgul olacak ve müzik sanatına ait işlerde Kültür Bakanlığı'na danışmanlık edecektir." ibaresi yer almaktadır. 11 Ağustos 1937 de yapılan son kontratta.

bu maddeye " "... ve genel olarak Türkiye'de müzik kültürünün yayılmasına ve müzik sanatına ait işlerde Kültür Bakanlığı'na danışmanlık edecektir." kaydı ilave edilmiştir.

18. Ocak 1938'den itibaren orkestra hemen her konserini tekrarlamak zorunda kalmıştır. Bu sezonda verilen konser sayısının 38'den 45'e yükseldiği görülmüştür.
19. 1938-39 yılı ise CFO için yeni uygulamaların başladığı bir sezondur.
20. 24.9.1938 tarihinden itibaren yeni kurulan Ankara Radyosunda deneme yayımları başlamış, 28.10.1938'de radyonun resmi açılışı ile de orkestra radyodaki ilk konserini vermiştir.
21. CFO yurt içi konserlerine de başlamıştır. Seviyesi giderek yükselen orkestra, 1939-40 senesinde 92 radyo konseri, 20 senfoni konseri, Halkevinde 3 konser ve İstanbul'da 4 konser ile çalışmalarına devam etmiştir.
22. 21.6.1940 günü orkestra için tarihi bir gün olmuştur. Filârmoni Orkestrası opera şubesi öğrencileriyle ilk opera temsilini (Mozart'ın Bastien und Bastienne'i ve Puccini'nin Batterfly'nın ikinci perdesi) vermiş, büyük beğeni toplamasından ötürü de bu konseri tam 4 kez tekrarlamak mecburiyetinde kalmıştır. (Praetorius, Ernst 1941),

BÖLÜM III

3. Yöntem

Bu bölümde tezde yer verilen araştırma yöntemi, araştırma deseni, evren ve örneklem, veri toplama ve çözümlene araçları açıklanmaktadır:

3.1 Araştırma Yöntemi ve Deseni

Bu araştırmada alt soru cümlelerinden de anlaşılacağı üzere sayısal ve niteliksel veriler elde edilerek bulgu ve sonuçlara ihtiyaç duyulduğundan hem nicel hem nitel araştırma yöntemi eşzamanlı olarak kullanılmıştır. Nicelik yani sayısal ifadeler özellikle radyo yayınları ve halkevleri etkinliklerinin ne kadar hangi oranda kümeler oluşturulduğuna ilişkin soruların yanıtlanması ve sonuçlara yansıtılması için gereklidir. Nitelik yani özellikler ise radyo yayın akışına yansıyan ve halkevleri etkinliklerinde ortaya çıkan etkinlik döğümlerinin içyapısı, ne, nasıl ve niçin oluştuğı gibi soruların yanıtlanmasına ve sonuçların ortaya konulması için gereklidir.

Nitel araştırma yönteminin genel geçer bir tanımının yapılmasının kitabın yayımlandığı tarih itibari ile zor olduğunun altını çizen Şimşek ve Yıldırım, Nitel araştırmayı “... nitel araştırma“, gözlem, görüşme, ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiğı araştırma olarak tanımlanabilir.” Şeklinde açıklamışlardır. (Şimşek ve Yıldırım, 2013)

Büyüköztük vd. (2013) nitel araştırmaya yönelik açıklamalarında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin farklılıklarını açıklarken araştırmannın özelliklerine göre her ikisinin de kullanabileceğı alanları da ortaya koymuşlardır. “Nitel araştırmalar davranışın nasıl ve neden ortaya çıktığı ile ilgilenirler. Nicel araştırmaların aksine nitel araştırmalar davranışın gerçekleştiğı sürece odaklanırlar. Örneğın nitel araştırmalar öğretmen beklentilerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini belgelerken, nicel

araştırmalar öğretmen beklentilerinin öğrenci başarısını ve davranışlarını nasıl etkilediğini anlamak için uygun araştırmalardır.”

Toplum bilimleri araştırmalarında yapılan nitelik ve nicelik ayrımlarının tek başlarına kullanılabileceğini ancak sadece farkları, özelliklerin nasıl ve niçin ve ne şekilde olduğunun belirlenmesinin araştırmanın açıklanmayı bekleyen oransal ve sayısal ölçümleri bakımından bir eksiklik olacağını değerlendiren araştırmacılar ve araştırmalar da mevcuttur. Bunlardan biri de Balcı'dır (2004). Balcı'ya göre “*Sosyal bilimler genelde nitelik ayrımı yaparlar, ancak derece ayrımı daha bir gelişme, daha bir duyarlılık sağlayacaktır. Bunun anlamı şudur: Sadece farkın belirlenmesi yeterli değildir, farkın derecesinin de belirlenmesi ölçmenin duyarlılığı için gereklidir.*” Bu değerlendirme ışında tezimizde hem sayısal hem nitel yöntemin eş zamanlı kullanımı belge tarama ile elde edilecek ve dönemin kişileriyle görüme gözlem ve izleme yapılarak alınamayacak verilerinin tezdeki değerini artırması ve bunun bulgular aracılığıyla sonuçlara yansıtılmasının mümkün olabileceğini ortaya koyan bir değerlendirmedir. (Balcı, A. 2004).

Araştırma deseni ise her iki araştırma yöntemine kolaylıkla uyarlanabilen belge tarama desenidir. Bu yolla hem sayısal hem içeriksel veriler elde edilebilmekte ve bu veriler bulgulara dönüştürülerek sonuçlandırılabilir. Belge taramanın önemi tarihsel araştırmalarda görüşme, gözlem vd. araçları uygulama olanağının kalmadı dönem ve süreçler için beklenen nicel ve nitel verileri sağlamasıyla ilişkilidir. Bu bakımdan belge tarama bir araştırma içinde tek başına bir desen olarak kullanılabildiği gibi diğer nitel veri toplama desenlerine bağlı ek veri sağlama aracı olarak da kullanılabilir. Bu tez bakımından belge tarama deseni başlı başına bir desen olup diğer desenlerle karmaşık bir yapı kullanılmamıştır.

Karasar (2005) var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanmasını belgesel tarama yöntemi şeklinde ifade etmiş; ancak Rummel (1968), Best (1959) ve birçoğu da mevcut kayıt ve ya belgelerin veri kaynağı olarak kullanmasını belge tarama olarak tanımlamışlardır (Best, 1959; Rummel, 1968; akt. Karasar, 2005).

3.2 Araştırma ve Örneklem

Evren, araştırma yapmayı düşündüğümüz dünya üzerindeki herhangi bir olgu ya da kişileri ifade eder. Nicel araştırmalarda bilindiği gibi genelleme çabası vardır ve bu sonuçların genelleneceği olgu veya kişilere evren denilir. Çalışma yapılması planlanan alan büyüdükçe evren de büyür. Evren büyüdükçe soyutlaşır. Tüm bu evren üzerinde çalışma yapmak zorlaşır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre Evren özellikle bir araştırmacının çalışma yapamayacağı kadar büyüktür. Özellikle çalışma yapılacak alan oldukça büyük olduğu için küçük dilimlere ihtiyaç duyulur.

Örneklem, araştırmaya konu olan evrende bilim adamlarının tüm evrenle çalışmaları oldukça güçtür. Evren bilindiği gibi büyüdükçe soyutlaşır. Bu yüzden sosyal bilimlerde kaynağın tamamıyla çalışmak yerine belli bir kesit üzerinde çalışılır. Bu yüzden bilim adamları evrenin özelliklerini yansıtan örneklem kavramını geliştirmiştir. Evrenden incelenmek üzere seçilen ve evrenin özelliklerini yansıttığını düşünülen olgu ve kişilere örneklem denir. Diğer bir deyişle; "bir evrenin tamamının ölçülemediği durumlarda evreni en iyi temsil edebileceğine inanılan yeterli büyüklükteki kümedir."(Yıldırım ve Şimşek, 2013: 129)

Bu tezin evreni Türk Müzik Devriminin gerçekleştiği Atatürk dönemi ile Atatürk sonrası dönemi; Türk Müzik Devriminin halk katmanlarında yaygınlaşması ve uluslararası alana iletilmesi bakımından önemi olan dönemin en güçlü iletişim aracı olan Radyonun yayına başlaması ve halkevlerinin kuruluş ve kapatılış yılları arası ile tek partili dönem ve çok partili dönemin başladığı yıllar olarak belirlenmiştir. Bu evrenin belirlenmesinde Atatürk ile ve O'ndan sonrası; Radyo yayıncılığının başlangıcı (1927) özel sektör anlayışı ile devlet radyosu anlayışının ortaya konulması (1936); Halkevlerinde (1932-1951) yapılan eğitsel, sanatsal ve bilimsel etkinliklerin ortaya konulması bakımından halkevleriyle bağlantılı yıllar ile Ankara ve İstanbul'daki halk evleri; ayrıca tek partili yaşamdan çok partili yaşama geçiş ve iktidar değişikliği yılı ölçütler olarak belirlenmiştir. Buna göre Atatürk Dönemi 1923-1927 ve 1938 olmak

üzere 15 ve / veya 12 yıl; Halkevlerinin Kuruluş ve kapatılış yılı olarak 18 yıl; Tek partili yaşamdan çok partili yaşama geçiş ve / veya iktidar değişikliği ile yaklaşık 23 ve / veya 27 yıl (CHP- 9 Eylül 1923 – DP- 1946 ve DP iktidarı-1950) tezin zamansal evrenini temsil etmektedir.

Bu cümleden olmak üzere tezin araştırma evreni zamansal olarak 1927-1950 yıllarını kapsar. Tezin belge evreni ise Ankara ve İstanbul radyolarının yayın akışları ile Halkevlerindeki sanatsal etkinliklerdir. Söz konusu araştırma evreninin belgelerinin tümüne ulaşma imkanı hem maddi hem zaman bakımından mümkün olmadığı anlaşıldığından söz konusu araştırma evreninin örnekleme aşağıdaki ölçütler üzerinden belirlenmiştir:

1. Atatürk ile radyo yayınları: 1927-1938: Radyoda Türk müziği yasağının başlamadığı yıllardan 1927 – Yasağın başladığı 6 Kasım 1934 tarihinden 2 ay öncesine kadar olan süreçten her yılın her ayının her haftasının farklı bir gününden seçkili tabakalama yöntemiyle veri elde edilmiştir.

Örnek Rastlantısal Seçkili Tabakalama yöntemiyle Veri Toplama çizelgesi

1939 Yılı

Ocak							Şubat							Mart									
Pa	Sa	Ça	Pe	Cu	Cu	Pa	Pa	Sa	Ça	Pe	Cu	Cu	Pa	Pa	Sa	Ça	Pe	Cu	Cu	Pa			
52						1	5		1	2	3	4	5	9		1	2	3	4	5			
1	2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	10	6	7	8	9	10	11	12	
2	9	10	11	12	13	14	15	7	13	14	15	16	17	18	19	11	13	14	15	16	17	18	19
3	16	17	18	19	20	21	22	8	20	21	22	23	24	25	26	12	20	21	22	23	24	25	26
4	23	24	25	26	27	28	29	9	27	28						13	27	28	29	30	31		
5	30	31																					

Nisan							Mayıs								
Pa	Sa	Ça	Pe	Cu	Cu	Pa	Pa	Sa	Ça	Pe	Cu	Cu	Pa		
13						1	2	18	1	2	3	4	5	6	7
14	3	4	5	6	7	8	9	19	8	9	10	11	12	13	14
15	10	11	12	13	14	15	16	20	15	16	17	18	19	20	21
16	17	18	19	20	21	22	23	21	22	23	24	25	26	27	28
17	24	25	26	27	28	29	30	22	29	30	31				

2. Atatürk'e rağmen Radyoda Yayın yasağının uygulandığı yıllar: 2 Kasım 1934 - 6 Eylül 1936: Bu süreçteki tüm yayımlar ile 2 ay öncesi ve sonrası 10 Kasım 1938'e kadar.
3. Atatürk sonrası dönem çok partili dönemin başlangıcı: 10 Kasım 1938-1946
4. Çok partili dönem ve halkevlerinin kapatılması: 1947-1951

Verilerin çözümlemelerinde Kocabaşoğlu'nun yer verdiği yaklaşım dahil birçok yaklaşıma yer verilmiştir:

“Radyo yayınları içinde müzik programlarının sınıflandırmada yerli ve yabancı eğilimler birbirinden farklıdır; Türkiye’de müzik yayınları genellikle Türk müziği - Batı müziği (eski deyişle alaturka-Alafranga) ikilemi ekseninde incelenmiştir. Batı’da yapılan ayrımlar ise daha çok müziğin türüne göre olmakta ve ciddi müzik-hafif müzik, ya da klasik müzik-popüler müzik vb. bir çerçeve içinde incelenmektedir. Bizde müzik türlerinin sınıflandırılmasına değin ilginç çalışmalar vardır. Ne var ki bizim çok ayrıntılı sınıflandırmalara, gitmemiz maddi bakımdan olanaksızdır. Çünkü bizim yararlandığımız gazetelerde yayımlanan günlük radyo programlarından bu ayrıntıları saptamak olanaksızdır. Bu nedenle biz, önce Türk ve Batı müziği olmak üzere ikili bir ayrıma gittik; Türk müziğini ise divan müziği ve halk müziği şeklinde ikiye, Halk Havaları”, “Halk Türküleri”. “Yurttan Sesler” 'vb. adlar altında yayınlanan folklorik müzik dışında kalan Türk müziğini divan müziği başlığı altında, topladık. Batı müziğinde ise Batı eğlence müziği – Batı sanat müziği şeklinde ikili bir ayrım yeğlenmiştir. Çünkü Türkiye radyolarında Batı müziği dışında öteki Asya, Afrika, Avustralya toplumlarının müziğine hemen hemen hiç yer verilmediği görülüyor. Batı sanat müziği kümesi içinde her türlü senfonik müzik, oda müziği, solo, ikili ve üçlü icralar, operalar yer almaktadır. Bu arada Türk bestecilerinin senfonik müzik türündeki yapıtları, programlara bakarak bunları diğerlerinden ayırmak olanağı bulunmadığı için; Batı sanat müziği içinde yer almıştır. Batı eğlence müziği ise her türlü popüler müzik, dans müziği 1950’lerden sonra yaygınlaşan Türkçe sözlü Batı eğlence müziğinden uyarılma müzik parçalarını kapsamaktadır. Yaptığımız bu sınıflama son derece sınırlıdır. Ancak bizim amacımız yıllar boyunca Türk radyolarında müzik programlarının nasıl bir seyir izlediğini ana çizgileri ile saptamak olduğu için tüm sakıncalarına karşın böyle bir sınıflandırmaya gidilmiştir.” Kocabaşoğlu, Dr. Uygur (1980)

Verilerin çözümlemesi aşaması eldeki büyük verinin sınırlandırılmasını da gerektiriyor. Bu bağlamda verinin sınırlanması dışında tez kapsamına dahil edilen verilerin gazete ve / veya dergilere yansıyan radyo yayın akışı olması ve bu yayın

akışında örneğin “Plaktan Yayın, Muhtelif Plaklar,.....” gibi yayın adlarının tezin ana hedefi olan Türk müzik devrimi kapsamına giren müziksel gelişmeler ve etkilerin belirlenmesi hedefine yönelik niteliksel bulgular elde edilmesini olanaksız kıldığından özellikle radyo yayınlarının 07.00 -22.45 ve sonrası sürelerine kadar genişletildiği dönem olan 1940-41 ve sonrası dönemdeki radyo müzik yayınlarının çeşitlendirilmiş olması ve sayıca arttırılması sebebiyle veri çözümlemede niteliksel bulguya yol açmayacağı anlaşılan verilerin bulgulara yansıtılmaması değerlendirilmiştir.

1927-1950 yılları arasındaki radyo yayınlarına ilişkin yayın akışındaki müziksel yayınların toplanmasına dayalı veri toplama yöntemi yukarıda anılan dönemdeki yayın süresi, yayınların çeşitliliği ve çokluğu nedeniyle çözümleme ve bulguya dönüştürme sürelerinin bir araştırmacı bağlamında doğal yaşam akışıyla örtüşmeyen süreçler oluşturması sebebiyle veri çözümlemenin 1938 yılı verileri sonrası için yeni bir ölçeği zorunlu kılmıştır.

Söz konusu ölçek şöyledir:

1936 yılı Ekim ayı sonrası elimizde bulunan iki veri toplama dönemi mevcuttur. Bunlardan ilki 1 Ekim 1936-1945 yılları arasındaki veriler dönemi; ikincisi ise 1946 - 1950 yılları arasındaki veriler dönemidir. Burada anılan her iki döneme yönelik veri çözümleme ölçüt ve yaklaşımı aşağıdaki gibi tasarlanmıştır:

1. Her iki veri toplama döneminde birer yıl tam yıl (12 ayın tamamı ve her ay için rastlantısal olarak seçilmiş 4 günden oluşan veri kümesi) verisi olarak açıklanır ve bulgulara dönüştürülerek sonuçlandırılır.
2. Her iki dönem verilerinin 1. Maddede anılan tam yıl verisi dışında kalan yıllara yönelik veriler için her yılın dört mevsiminde “Ocak (Yıl Başlangıcı), Mart (Baharın Başlangıcı), Haziran (Yaz Başlangıcı)ve Eylül (Sonbahar Başlangıcı) aylarının her haftasının rastlamsal olarak seçilen bir gününe ait veriler çözümlenere, özellikle nitel veriler elde etmeye uygun verilerin çizelgeler üzerinde bulgulara dönüştürülmesi sağlanır.

3.2.1 Evren ve Örneklem Sınırlılıkları

- 3.2.1.1 1930 yılında ATTAŞ malinden sorunlar yaşadığından dolayı yayınlarına bir süre ara vermiş ve vericisine haciz gelmiştir. Bundan dolayı 1930 yılı radyo verileri araştırmanın örnekleme dahil edilememiştir.
- 3.2.1.2 Radyo yayınlarının bazılarında süre belirtilmemiştir. Bundan çizelgelerde süre yazmayan yayınlar araştırmanın süre ile
- 3.2.1.3 Radyo 1927-1951 yılları arasına denk gelen zaman diliminin radyo yasağı dışında kalan zamanlarının tabakalama yöntemi ile edinilen her yılın her mevsiminin bir ayının 4 günü ile

3.3 Veri Toplama ve Çözümleme Araçları

Veri toplama aracı belge tarama aracıdır. Tezin konusu olan müziksel iletişim ve beğeni oluşturma konusu kapsamına giren ve 1927-1950 yılları arasında Ankara ve İstanbul radyosu ile 1931-1951 yılları arasında hizmet veren halkevlerindeki müzikle ilgili eğitim, konser ve konferans vd. benzer konulara yönelik belgeler derlenmiştir. Bu derleme bakımından araştırmanın yukarıda açıklanan evren ve örnekleme uygun olarak belgeler bulunduğu yer bakımından gerektiğinde doğrudan erişim gerektiğinde sanal ortam açık erişimleri kullanılarak elde edilmiş ve çözümlenmiştir. Elde edilen verilen çoğunluğunda Cumhuriyet Gazetesinin sayısal ortamda üyelerine açtığı arşivinden ve Ankara üniversitesi açık erişim yoluyla sanal ortam aracılığıyla milliyet, zaman gazetelerinden tezin 2. Bölümünde anılan “Radyoda Türk müziği yasağı” olarak tarihe geçmiş bir olayın aydınlatılmasına da olanak tanıyan 1935-38 yıllarına ilişkin Radyo yayın akılları tümüyle indirilerek çözümlenmiştir. Söz konusu indirme işlemi 24 mb hız ile ve çoklu bilgisayarlarla indirme yapılarak yaklaşık 140 saat zaman gerekmiştir. Tezin evreni olarak tanımlanan saha Radyo yayınlarının başladığı 1927 ve Halkevlerinin kurulduğu ve kapatıldığı yıllar olarak 1951 yılı zamansal ve belgesel

evren olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan yukarıda belirtilen yaklaşık 2 yıl 6 aylık bir süreç için harcanan zaman ve maliyet göz önüne alınarak 1938 yıl sonrası dilimde kalan 12 yıl ve 1938 yılı öncesinde kalan 12 toplam yılın diğer zamansal kesitlerine ilişkin veri toplama yaklaşımı yine örneklemin açıklandığı şekle göre düzenlenerek veriler elde edilmiş ve çözümlenerek bulgulara dönüştürülmüştür.

Çözümlemeye konu olan veriden örneklem seçiminde “Seçkisiz örnekleme, sistematik örnekleme, tabaka örnekleme, küme örnekleme” yöntemleri kullanılmıştır. Radyo yasağı dönemi dışında kalan yılların 1926 ve 1935 zaman aralığı ile 1937-1950 arasında olan bölüm Cumhuriyet gazetesinin elektronik olarak abonelerine açtığı açık erişimden ilgili radyo programları birebir tıpkıçekim yapılarak, veriler depolanarak Office word ve exel programları vasıtası ile kümelenmiş ve çözümlenmiş; Radyo yasağı ile ilintili olan kısım ise Ankara Üniversitesi açık erişim yolu ile milliyet, zaman, akşam gazetelerinin radyo programı bölümlerinden yararlanılmıştır.

“Belge tarama aracıyla elde edilen veriler genel tarama ve içerik çözümlemesi şeklinde iki ayrı amaçlı türü vardır. İçerik çözümlemesi belli bir kitap veya belgenin belli bir takım özelliklerinin sayısallaştırılarak belirlenmesi amacıyla yapılır (Karasar, 2003).”

Belge tarama ile elde edilen verilerden bir kısmının sayısallaşma dışındaki özelliklerin ortaya konulmasına yönelik olarak da incelenmesi mümkündür. Bu yolla yapılan içerik çözümlemesi nitel çözümleme kapsamına girmektedir. Bu tezin amacına uygun olarak sayısal ve niteliksel çözümlemelere ihtiyaç vardır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLANMASI

4. BULGULAR

Bu bölümde 1927-1950 yılları arasında radyo yayınları ve halk evleri etkinliklerine yansıyan ve Türk müzik devrimi doğrultusunda gerçekleştirilen müziksel dağar, beğeni ve icraya ilişkin tarihsel, yayın akışının niteliği ve / veya konser etkinliklerinin özelliği ve tüm müziksel verilerin niteliksel bakımdan bulgulara dönüştürülerek açıklanması ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

4.1. Türk Müzik Devriminin Hedefleri Doğrultusunda 1927-1950 Yılları Arasında Radyo Yayınlarına Yansıyan Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulguların Dökümü, Açıklanması ve Yorumlanması

Bu kısımda Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında en önemli kitle iletişim araçlarından biri olan radyonun musiki devrimine olan etkisinin radyo programları baz alınarak rastlantısal ölçekleme ile tespitleri yapılmıştır.

Anonim şirketi olarak yayın hayatına başlayan radyo şirketin mali açıdan düzgün yönetilememesi sonucunda mali olarak sıkıntılar yaşamış ve vericisi haciz edilmek sureti ile yayınlarına bir süre ara vermek durumunda kalmıştır. Devlet bu denli önemli bir iletişim aracına müdehalede bulunmuş ve PTT'ye bağlayarak daha sonrada tamamen kendi özerkliğinde Radyo kurumu haline getirmiştir.

Bu süreç zarfında 1934 yılının kasım ayında dönemin iç işleri bakanı Şükrü Tunar tarafından bir genelge yayınlanmış ve radyoda Türk müziği yayınları durdurulmuştur. Edindiğimiz kaynaklar bu yasak süresince Türk müziği yayınlarının yapılmadığı konusunda görüş birliğine varmaktadır. Fakat ilgili yasak dönemi olan 4 Kasım 1934 ve 6 Eylül 1936 yılları arası radyo programlarının tamamı incelendiğinde 71 sefer radyoda Türk müziği yayınları yapılmıştır. Radyo yayınlarının süreleri, Türk müziği ve batı müziği içerikli yapımlar ve yayınların içerikleri, nicel olarak tüm yayınlara oranları, radyo içerisinde bulunan saz ve söz icracılarının isimleri bu bölümde açıklanmaktadır.

4.1.1. 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarından Elde Edilen Bulgular ve Yorumlanması

Bu kısımda Türk müzik devrimi hedefleri kapsamında halk katmanlarının müziksel beğeni düzeyinin “Muassır medeniyetler seviyesi”ndeki toplum yapısındaki müziksel beğeniler düzeyine çıkartılması hedefi doğrultusunda yaygın müzik eğitimi yapmanın bir yolu olarak dönemin yönetimleri tarafından kullanılan radyo yayınlarının 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri arasındaki veriler bulgulara dönüştürülmüş; bu bulgular Çizelge 5a, Çizelge 5b Çizelge 5c Çizelge 5d Çizelge 5e adlandırmalarıyla aşağıda verilen çizelge kümesi halinde gösterilmiş, açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Çizelge 5 a Radyoda Türk musikisi yasağı dönemi 1936 9 Şubat – 17 Nisan Bulguları

Yıl	Ay	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1936	Şubat	9	20.00-20.30	30	Türkçe plaklar: Halk Türküleri
		14	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		21	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		28	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
	Mart	13	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		20	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		24	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: (Plak)
		27	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		30	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: (Plak)
	Nisan	3	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından
		5	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
		6	19.45-20.30	45	Konferans: Kültür Bakımından Ehemmiyeti
		11	12.30-18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
		17	20.00-20.30	30	Halk Musikisi: (Plak)

Açıklama: Çizelge 5a bulguların tamamı 2 Kasım 1934 - 6 Eylül 1936 tarihleri arasında dahiliye nazırı Şükrü Kaya'nın genelgeleriyle yürürlüğe konulan ve kaldırılan radyolarda Türk müziği yasağı olarak anılan yasak sürerken 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 tarihleri arasında yaklaşık 8 ay boyunca genelgeli yasağa rağmen Atatürk'ün isteği ve iradeleri doğrultusunda söz konusu yasağın delinmesi ve kaldırılması sürecinde Türk müziğinin yayın akışındaki sayısal ve niteliksel durumunu açıklamaktadır.

Buna göre 2 Şubat – 17 Nisan 1936 tarihleri arasında şubat ayında 4; mart ayında 5 ve nisan ayında 5 gün olmak üzere üç aylık zaman diliminde 14 günlük bir Türk müziği yayını gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu yayınların toplam süresi 17 saat 15 dakikadır. 3 ay içinde gerçekleştirilen 14 yayından 7’si Halk Musikisi: Osman Pehlivan Tarafından” adıyla Osman Pehlivan’ın tambura ile Türkü, uzun hava ve oyun havaları dağarından kesitler- türküler geçidi yaptığı; 6 gün plaktan yayın yapıldığı ve bu yayınların adlarının “Halk Musikisi: (Plak), Türkçe plaklar: Halk Türküleri, Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” şeklinde yayın akışına kaydedildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu üç aylık yayın akışının 14 günlük süresinin müzik icrası dışında müziksel bilgilenme içeren bir konuşmaya ayrılmış olduğu ve bu konuşmanın dönemin İstanbul Belediye Konservatuvarı (Darül Elhan) Müdürü Yusuf Ziya Demiroğlu tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Çizelge ‘deki bulgular, “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” yayını hariç tutulduğunda [*bu yayının içeriğine ait herhangi bir bilgiye rastlanmamasına rağmen dönem itibariyle Türk sanat müziği icralarının mum ve taş plak kayıtlarının gerçekleştirilmiş olmasına dayanarak*] söz konusu üç aylık zaman diliminde Türk sanat müziğine yönelik herhangi bir yayına yer verilmediğini göstermektedir; ancak dönemin plak dağıtıcı göz önüne alındığında Türk sanat müziği kayıtlarının bu kayıtlar içerisinde geniş bir biçimde yer almış olması ve yayınlarda geçen “Muhtelif” sözcüğünün ardı sıra “ve Halk Musikisi” ibaresinin kullanılmasından dolayı Türk sanat müziği yayınına yönelik gizli bir veri olabileceği varsayımını göz önünde tutmak gerekir.

Çizelge 5 bulgular Türk müziğine yönelik olarak radyoda 2 Kasım 1934- 6 Eylül 1936 tarihleri arasında uygulanan resmi yasaklamaya rağmen bu yasağın Atatürk’ün istek ve iradeleri doğrultusunda kendisinin ve annesi Zübeyde Hanımın da beğenerek dinledikleri Edirneli Tamburacı Osman Pehlivan’ın 9 Şubat 1936 tarihinde Türk müziğinin halk müziği koluna yönelik yarım saatlik [canlı] yayını ile kesintiye uğratıldığı; söz konusu tarihten 17 nisana kadar Türk müziği yayınlarının Tamburacı Osman Pehlivan dışında çeşitli plaklardan yayımlarla genişletildiği; bu irade öncülüğündeki girişimin hem radyo üst yetkilileri hem de kurumun diğer yayın çalışanlarınca desteklenerek sürdürüldüğü şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5 b Radyoda Türk musikisi yasağı dönemi Mayıs ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Osman Pehlivan tarafından
3	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
4	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından”
7	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından”
8	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Osman Pehlivan tarafından
10	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
11	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından”

13	20.00-20.30	30	Halk musikisi: [plak ?]
15	20.00-20.30	30	Halk musikisi
17	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
18	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından
21	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından
22	20.00-20.30	30	Halk musikisi
24	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
25	20.00-20.30	30	Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından
31	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi

Çizelge 5 a’da Mayıs ayı verilerinden elde edilen bulgular gösterilmiştir. Söz konusu bulgular içerisinde mayıs ayının 31 günlük yayın akışında Türk müziği yayınlarına yer verilen 16 günlük yayın akışının tamamına ilişkin bulgulara yer verildiği anlaşılmaktadır. 16 günlük yayın akışında yer alan Türk müziği yayınlarının toplam süresi 39 saat 30 dakikadır. Söz konusu yayın süresinin içerisinde yer alan 16 yayından 7’sinin Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından gerçekleştirildiği; 7 yayının plaktan müzik dinletisi şeklinde yapıldığı ve plaktan müzik dinletisi yayınlarının “Halk Musikisi: (Plak) olduğu saat olarak ise 20.00-20.30 dilimine denk geldiği ve yarım saat sürdüğü, Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” adlı yayınlar olduğu ve saat 12.30 -18.00 yayın akışına kaydedildiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 5b bulgular Mayıs ayı radyo yayınlarında Türk müziği saz ve söz ustalarından olan Edirneli Tamburacı Osman Pehlivan dışında Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından icra edilen halk müziğine yer verilmesi Radyo yayınlarında Türk müzik devriminin temel dayanağı olan halk müziği türü bağlamında radyolarda Türk müziği yaşağına yönelik resmi olmayan; ancak güçlü bir iradenin desteğiyle direnmenin gerçekleştiği şeklinde yorumlanabilir. Çoksesli Türk müzik türü oluşturma hedefinin temel dayanağının halk müziği olduğu Türk müzik devrimine yönelik tüm kaynaklarca ortaya konulduğundan Radyoda Türk müziği yaşağının kaldırılmasına yönelik bir girişim olarak halk müziği ve saz ve söz aşıkları seçilmesi yoluyla sivil itaatsizlik şeklinde uygulanmasının akılcı bir yöntem olduğu değerlendirilebilir.

Çizelge 5 c Radyoda Türk musikisi yaşağı dönemi Haziran Bulguları

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
3	20.00-20.30	30	Halk musikisi: [plak ?]
5	20.00-20.30	30	Halk musikisi
7	12.30 - 18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
8	20.00-20.30	30	Halk musikisi: [plak ?]
12	20.00-20.30	30	Halk musikisi
14	12.30 - 18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi

15	20.00-20.30	30	Halk musikisi: [plak ?]
17	20.00-20.30	30	Halk musikisi: [plak ?]
19	20.00-20.30	30	Halk musikisi
21	12.30 - 18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
22	20.00-20.30	30	Halk musikisi
26	20.00-20.30	30	Halk musikisi
29	20.00-20.30	30	Halk musikisi

Çizelge 5 c’de haziran ayı bulguları gösterilmiştir. Bu bulgular haziran ayının 13 günlük süresinde Türk müziği yayınlarının gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Bu yayınların toplam süresinin 21 saat 30 dakika olduğu; bu süre içinde yer alan yayınların toplam sayısı 13 olup 6 kez “Halk musikisi”, 4 kez “Halk musikisi (plak)”, 3 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” adları ve içeriğiyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre haziran ayı içerisindeki yayın saatlerinin ocak-nisan toplam saatlerine göre süre bakımından arttığı; Mayıs ayı süresine göre azaldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5 c’deki bulgular haziran ayı itibariyle Türk müziği yayınlarının Tamburacı Osman Pehlivan ve Sivaslı Veysel ve İbrahim’in katılımlarıyla gerçekleştirilen yayınların yer almaması radyo yayın çalışanlarının plaktan müzik yayınına yönlendirdiği ve haziran ayı yayınlarında yer alan müzik yayınlarının süre bakımından azalmaya yol açtığı şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5 d Radyoda Türk musikisi Temmuz ayı yasağı dönemi Haziran Bulguları

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
3	20.00-20.30	30	Halk musikisi
5	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
6	20.00-20.30	30	Halk musikisi
8	20.00-20.30	30	Kadıköy Halk evi koro heyeti. Profesör Hulusi OKTEN yönetiminde
10	20.00-20.30	30	Halk musikisi
11	20.00-20.30	30	Halk musikisi
12	12.30 -18.00 20.00-20.30	330+30	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi , Halk musikisi
13	20.00-20.30	30	Halk musikisi
16	19.15-20.30	45	Halk musikisi
19	12.30 -18.00	30	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
21	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)
22	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)
24	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)
26	12.30 -18.00 20.00-20.30	330+30	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi , Halk musikisi
31	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)

Çizelge 5 d’deki bulgulardan temmuz ayında toplam 15 günde 17 Türk müziği yayını yapıldığı ve bu sayılara göre 15 günün 2’sinde ilk kez bir günde iki Türk müziği yayınına yer verildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu yayınların toplam süresi 23 saat 45 dakikadır. Bu yayınların içeriklerinde saz ve söz aşıklarına yer verilmediği tespit edilmiştir. Temmuz ayı müzik yayınlarının adları ise “Halk musikisi”, “Halk musikisi (plak)”, “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”dir.

Çizelge 5 d’deki bulgular haziran ayı yayın anlayış ve yapısının tekrarlandığı; yayın çalışanlarının ellerinde bu yayınları çeşitlendirecek araç, gereç, dağar ve insan kaynağının kısıtlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 5 e Radyoda Türk musikisi yasağı 3 Ağustos- Eylül 1936 Yılı Bulguları

Yıl	Ay	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1936	Ağustos	3	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
		7	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)
		9	20.00-20.30	30	Halk musikisi
		12	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
		14	19.15-20.00	45	Hafif parçalar ve Türkçe operet ve film parçaları
		15	20.00-20.30	30	Piyano solo: Profesör Ferdi Ştatzer tarafından . Bestekar Hasan Ferid ALNAR eserleri
		16	21.00-21.30	30	Halk musikisi
		17	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
		21	20.00-20.30	30	Halk musikisi (plak)
		30	21.00-21.30	30	Halk musikisi
	Eylül	2	12.30 -18.00	330	Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi
6		20.00-20.30	30	Muhtelif Halk şarkıları [plak]	

Çizelge 5 e’deki bulgular radyoda Türk müziği yasağının son günleri olan son 37 günlük yayınların dökümünü ortaya koymaktadır. Bu yayın dökümüne göre 3 ağustos -6 Eylül tarihleri içerisinde yani Türk müziği yasağının genelgeyle resmen kaldırıldığı güne kadar olan radyo yayınları içerisinde toplam 37 günde 12 Türk müziği yayınının yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu 12 günlük yayının toplam süresi 25 saat 45 dakikadır. Söz konusu sürenin 19 saat 45 dakikası ağustos ayında; 6 saati ise eylül ayında gerçekleşmiştir. Anılan yayınlardan 10 yayın; 5 farklı günde Halk musikisi (3 gün) , 2 farklı günde “Halk musikisi (plak)”, 3 farklı günde Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” şeklinde yayımlanmıştır. Ayrıca Piyano solo: Profesör Ferdi Ştatzer tarafından -Bestekâr Hasan Ferid ALNAR eserleri ve Hafif parçalar ve Türkçe operet ve film parçaları adlı yayınlar da söz konusu yayınlar içerisinde nitelikçe Türk müzik devrimi hedeflerine uygun yayınlar olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 5 e'deki bulgular ağustos ve eylül aylarında Türk müziği yayınlarının radyodan kaldırılmasını emreden genelgesi yasağın yine genelge ile kaldırılmasının emredildiği 6 eylül 1934 tarihine kadar gerçekleştirilen son 37 günlük yayın yapısını ortaya koymaktadır. Bu bulgulardan ağustos ve eylül ayının ilk 6 günlük yayınlarında Türk müziği yayınlarının hem zaman hem süre bakımından çizelge b,c,d' deki bulgulara göre daha az olması; ancak yayınlarda operet ve solo piyano yayın türlerinin yer almasıyla Türk müzik devrimi temel hedefi olan çoksesli Türk müzik türüne yönelik bir eğilimin ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir. Bu yorumun dayanağı olarak Türk müzik devriminin temel ayaklarından müzik okulları, müzik icra kurumlarının bu dönemlerde tamamlanmış olması ve yurt dışına gönderilen bestecilerin yurda dönmesi ve beklenen çoksesli müzik eserlerinin yaratılmış olması kabul edilebilir.

4.1.2. Türk Müzik Devriminin Uygulamaları İçinde Kalan Radyoda Türk Müziği Yasağının Sona Ermesinden Atatürk'ün Ölümüne Kadar Geçen Dönem Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulgular

4.1.2.1. 7 Eylül - 31 Aralık 1936 Yılı Bulguları

Çizelge 6 a 1936 Yılı Eylül Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre /Dk	Radyo Programının içeriği
7	19:15	45	Türkçe opera ve Film Parçaları (plak)
	20:30	60	Stüdyo orkestraları
9	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	20:20	20	Türk musiki heyeti tarafından klasik eserler
	21:00	30	Münir Nureddin tarafından halk şarkı
11	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	21:00	30	Plakla sololar
	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
14	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
	20:30	30	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
16	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	15	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
	20:30	30	Müzeyyenin işirakile Türk musikisi ve Halk şarkıları
	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
17	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki

Çizelge 6 a'da 1936 yılı Eylül ayı içerisinde gazetede verilen radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 690 dakika; toplam yayın sayısı 22'dir. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 510 dakika olup yayın sayısı 19 yayınlar içerisindeki oranı %73,91; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 180 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %26,09 olarak tespit edilmiştir. Radyo'da Türk musikisi yasağının sonrası ilk yayınlarda (yasağın ilgili zamanlarda 71 kez yayın yapılarak delindiğini tespit emiştik) Türk musikisine ait canlı icralardan çok plak yayınlarının gerçekleştirildiğini çizelgeye bakarak söyleyebiliriz.

Yasak sonrası yapılan ilk Türk müziği yayını, “Türkçe opera ve Film Parçaları (plak)” olduğundan bu tespitimiz desteklenmektedir.

Çizelge 6 b 1936 Yılı Ekim Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre/dk	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
18	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musikisi Saz heyeti
	20:30	30	Münir Nureddin ve arkadaşları tarafından Türk musikisi
	21:30	60	Stüdyo Orkestrasları
19	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
	20:30	30	Müzeyyenin işirakile Türk musikisi ve Halk şarkıları
	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
20	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	19:30	30	Ambasadör gazinesundan nakil
	20:00	30	Münir Nureddin tarafından Türk musikisi
	20:30	30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
21	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	19:30	30	Yusuf ziya Demirci tarafından milli danslar
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından Türkçe eserler
	20:30		Safiyenin işirakile türkçe eserler ve halk şarkıları

Çizelge 6 b’de 1936 yılı Ekim ayı içerisinde gazetede verilen radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 650 dakika; toplam yayın sayısı 20’dir. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 500 dakika olup yayın sayısı 20, yayınlar içerisindeki oranı %76,92’ dir; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 150 dakika olup, sayısı 4 ve yayınlar içerisindeki oranı %23,07 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 6 c 1936 Yılı Kasım Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre/dk	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
1	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
	21:30	60	Orkestra
11	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	20:30	30	Türk Musiki heyeti tarafından Türk Musikisi
	21:30	60	Orkestra
23	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	20:30	30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	21:30	60	Orkestra
29	19:00		İstiklal Marşı
	22:30		Onuncu yıl marşı

Çizelge 6 c' de 1936 yılı Kasım ayı içerisinde gazetede verilen radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 510 dakika; toplam yayın sayısı 17'dir. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 270 dakika olup yayın sayısı 12, yayınlar içerisindeki oranı %52,94; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 240 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %47,06 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 6 d 1936 Yılı Aralık Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre/dk	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
4	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musiki heyeti
	20:30	30	Cemil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	21:00	60	Orkestra
13	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Belma ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
22	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	20:30	30	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
31	12:30	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	21:30	30	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
	22:00	30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları

Çizelge 6 d’de 1936 yılı Aralık ayı içerisinde gazetede verilen radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 470 dakika; toplam yayın sayısı 16’dır. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 410 dakika olup yayın sayısı 15, yayınlar içerisindeki oranı %87,23; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 60 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %12,77 olarak tespit edilmiştir.

4.1.2.2.1937 Yılı Bulguları

Bu kısımda radyo yayınlarının 1937 yılına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu yıla ait bulgular radyolarda Türk müziği yasağının kaldırıldığı 6 Eylül 1936 tarihinden 1937 yılı boyunca yasak oluşan yayın akışının söz konusu yasak öncesi döneme göre nitel ve nicel durumu ve söz konusu yasaktan sonra geleneksel Türk müzik türleri olan THM ve TSM türlerine yönelik yayınların nitel ve nicel bakımdan görünümünün ortaya konulabilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan bu kısımdaki verilerin açıklanması ve yorumlanması sırasında yasak öncesi ve yasak

dönemine ilişkin bulgulara atıf yapılması gereği de ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ele alınan bu kısmın çizelge ve metin dili söz konusu 1937 yılı bulguları çizelgea, b, ,c, ,d, ,e, ,f, ,g, şeklinde oluşturulan çizelgeler kümesine bağlı olarak bulgular şeklinde ortaya konulmuş, açıklanarak yorumlanmıştır.

Çizelge 7 a 1937 Yılı Ocak Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre/dk	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
2	12:30-12:50	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musiki heyeti
	20:30	30	Münir Nureddin ve arkadaşları tarafından Türk musikisi
9	12:30-12:50	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musiki heyeti
	20:30	30	Münir Nureddin ve arkadaşları tarafından Türk musikisi
14	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
	12:30-12:50	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
20	12:30-12:50	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	15	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	20:45	30	Müzeyyenin işirakile Türk musikisi ve Halk şarkıları
	21:00	30	Orkestra
	21:30	60	Stüdyo Orkestrası
27	12:30-12:50	20	Plakla Türk musikisi
	13:05	30	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20:00	30	Nezihe ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	20:30	30	Münir Nureddin ve arkadaşları tarafından Türk musikisi
	21:30	60	Orkestra

1937 yılı ocak ayı içerisinde rastlantısal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 715 dakika; toplam yayın sayısı 23'tür. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 370 olup yayınlar içerisindeki oranı %51,75; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 345 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %48,25'tir. 370 dakikalık geleneksel Türk müziği yayın süresinin içinde 14 yapım bulunmakta ve bu yapımlardan sadece ikisi hem TSM hem THM koluna ait bir ortak yapım görünümünde olup toplam süresi 60 dakikadır.

Bu haliyle THM yapımlarının geleneksel Türk müziği yayın süresi içindeki süresi %16,2; müzikle ilgili tüm yayınların toplam süresinin %8'39'u kadardır.

Bu bulgular 1937 yılı ocak ayı itibariyle radyo yayınlarının yapımcı kadrosunun bu ay anılan yayın akışında ilk kez kullanılan “hafif müzik” adlı batı kaynaklı Türkçe veya yabancı sözlü müzik türü takipçileri ve TSM kolunun takipçilerince oluşturulduğu; bu oluşumun yayın akışındaki süre ve yapım sayısına yansıdığı; böylece özellikle bu oluşumun THM yayın süresi ve sayısına olumsuz etki ettiği ve sonuç olarak Türk müzik devriminin temel kaynağı, besin alanı olarak gösterilen THM türünün hem de Atatürk hayattayken radyolarda beklenen düzeyde yayımlara yer almadığı ve Türk müzik devriminin halk müziği tabanıyla bağlantısının kesilmesine yönelik bir sürecin işletilmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca dört günlük yayın akışında sadece iki yayın ve 60 dakika süre alan THM türüne ilişkin adlandırmanın “Halk şarkıları” ve aynı yapım adında yer alan “Türk musikisi” adlandırmasının da günümüzde musiki- müzik şeklinde su yüzüne çıkan sorunların kaynaklarından birini oluşturduğu; TSM kolunun Türk müziği olduğu ve THM kolunun ise halk şarkısı olarak nitelendirildiğinde Türk müziği olma konumu dışında kaldığı söylenebilir. Bu değerlendirmeyi geçerli kılan söylem ve uygulamalar Türk müzik biliminin TSM kolunda Türk musikisi söylemiyle TSM’yi kasteden ifadeleriyle açık olarak ortaya konmakta ve THM’nin Türk müziği adı altında anılma imkanının ortadan kaldırılan ayrımcı bir tutumun dayanağını oluşturmaktadır.

Çizelge 7 b 1937 Yılı Şubat Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
3	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Türk musiki heyeti
	60	21:15	Stüdyo Orkestrası
10	20	12:30-	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	19:30	Ambasadör gazinosundan nakil
	30	20:00	Nezihe ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	30	20:45	Türk musiki heyeti
	60	21:15	Stüdyo Orkestrası
22	20	12:30-	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları

1937 yılı şubat ayı içerisinde rastlamasal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın süresi 480 dakika; toplam yayın sayısı 15'tir. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 270 olup yayınlar içerisindeki oranı %56,25; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 210 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %43,75'tir. 270 dakikalık geleneksel Türk müziği yayın süresinin içinde 10 yapım bulunmakta ve bu yapımlardan sadece ikisi hem TSM hem THM koluna ait bir ortak yapım görünümünde olup toplam süresi 60 dakikadır. Bu haliyle THM yapımlarının geleneksel Türk müziği yayın süresi içindeki süresi %16,2; müzikle ilgili tüm yayınların toplam süresinin %8'39'u kadardır. Geleneksel Türk müziğinin halkın maddi ve aydınlanma bakımından üst kesimin TSM dinleme alanı olarak yapılandırılan gazino müziği uygulamasının halk katmanlarına yaygın aktarımına yol açan bir yenilik olarak radyo yayın akışında "Ambasadör [Büyükelçi] Gazinosundan Nakil" adlı bir yapım yayınlanıyor. Bu bağlamda TSM türü halk katmanlarına yaygın bir biçimde ulaşabiliyor. 1937 yılı ocak ve şubat ayı yayın akışında gerek canlı gerek plaktan müzik yapımlarında TSM türünün güçlü bir hakimiyeti olduğu ortaya çıkıyor.

Çizelge 7 a ve b'deki bulgular dahilinde 1937 yılı ocak ve şubat ayı bağlamında Türk müziğinin geleneksel kollarını bir bütün olarak gören bir anlayışın

radyoda yerleşmeye başladığını; köy müzisyenleri ve aşıklar dışında kalan şehirli müzisyenlerin de TSM dağırı yanı sıra THM dağırına hakim olduğu şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu sanatçılara örnek olarak Sadi Bey, Müzeyyen [Senar], Safiye [Ayla] ve Rifat Bey gibi müzisyenler gösterilebilir. Bu müzisyenler dönemin hem TSM hem THM dağırına sahip; üslup ve hançeresini uygulayabilen müzisyenler olarak radyo yayın akışından tespit edilebilen sanatçılardır. Bu sanatçıları bu nitelikleri Türk müziğinin bütünlüğünü ortaya koyan özellikler olarak değerlendirilebilir. Böylece günümüz müzik türlerine yansıyan THM ve TSM ayrımı altında Türk müziği söyleminin TSM kolunun hakimiyeti ve kullanımına alınması konusunun yapay bir oluşum olduğu ve radyo yayın akışı dilini oluşturanların Türk müzik dili ve bu dilden kaynaklanan kurama etki ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 7 c 1937 Yılı Mart Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
2	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	21:00	Fasıl saz heyeti
	30	21:15	Orkestra
11	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:45	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
	30	20:30	Münir Nureddin tarafından Türk musikisi
	30	21:30	Orkestra
17	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Nezihe ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	30	20:30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	60	21:30	Orkestra
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	30	20:45	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Orkestra

1937 yılı mart ayı içerisinde rastlamasal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 560 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 290 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %51,79'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 11'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %48,21'dir.

Çizelge 7 b'deki bulgular Türk müziği yasağının kalktığı dönemden sonra yaklaşık 3 ay içinde yayın akışının hakim müzik eğilimlerinin Batı müziği türünde “Orkestra ve Plakla Hafif müzik”; Geleneksel Türk müziğinde “Plakla TSM, Canlı TSM ve Canlı TSM ve THM” olarak şekillendiği ve süre ve sayı hakimiyetinin Türk müziği lehine ancak Türk müzik devriminde muassır uygarlıkların müzik dinleme ve beğenilerine ulaşma düzeyine hizmet ettiği değerlendirilen Batı müziği ve çoksesli Türk müziği aleyhine doğru işlediği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 7 d 1937 Yılı Nisan Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
3	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musiki
	30	20:00	Türk musikisi heyeti tarafından klasik eserler
	60	21:30	Orkestra
6	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:30	Türk Musiki heyeti tarafından Türk Musikisi
	60	21:30	Orkestra
13	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	60	21:30	Orkestra
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Türk musiki heyeti ö
	30	20:30	Cemil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	60	21:00	Orkestra

1937 yılı nisan ayı içerisinde rastlamasal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 680 dakika; toplam yapımlar sayısı 20'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 350 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %51,47'dir. Geleneksel Türk müziği yapımlar sayısı 13'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapımlar sayısı 7'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %48,23'tür.

Bu bulgular, Cemil Bey, Sadi Bey THM ve TSM dağarı icrası müzisyenleri olarak yayın süresinde yer almışlardır ve Cemil bey'in de THM ve TSM icra dağarı ve üslubuna sahip müzisyenler arasında olduğu ve Vedia Hanım TSM icracıları arasında 1937 yılı için gözde sanatçılardan biri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca orkestra adlı yapımdan başka Batı ve çoksesli Türk müziği türüne ait yapım var ve Orkestra adlı yapımın niteliğine ilişkin veri olmadığından bu yönde bir bulgu da elde edilmemekte ve bu yapım içinde çoksesli Türk müziği türüne yer verilip verilmediği kestirilememekle birlikte çoksesli Türk müziği eserlerinin de icra edilebileceği bir yapım olduğu değerlendirilmektedir.

Çizelge 7e 1937 Yılı Mayıs Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
7	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Türk musiki heyeti
	30	20:30	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	30	20:30	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
31	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	21:30	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
	30	22:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları

1937 yılı mayıs ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 330 dakika; toplam yapım sayısı 12'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 240 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %51,79'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 9'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 3'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %48,21'dir.

1937 yılı mayıs ayı içerisindeki yayınlarda Batı müziği ve çoksesli Türk müziğinin yayınlanma olanağını sağlayabilecek tek yapım olan "Orkestra" adlı yapım yayında yuer almamaktadır. Batı müziği yayınları sadece "Plaktan Hafif Müzik Neşriyatı" adlı yapımla sürdürülerek Batı eğlence müzik türünün hakimiyeti

başlamıştır. Bu bulgu ile “Plaktan Hafif Müzik Neşriyatı” hakimiyeti ve 82 yıldan beri radyo ve diğer iletişim araçları ile güçlü bir biçimde yaygınlaşmış olmasına dayanarak günümüz Türk eğlence müziğinin biçimlenmesine etki ettiği ve söz konusu etkinin önce “Türk hafif müziği” adlı Türkçe sözlü yabancı ezgili hatta Türkçeye çevrilmiş ya da yabancı söz yerine çeviri sözler veya Türkçe sözler yazılmış besteler içeren bir türün oluşumunda ve yeni bir Türk eğlence müziği türünün doğmasında ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 7 f 1937 Yılı Haziran Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
1	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	22:30	Opera Operet parçaları
8	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
27	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyenin işirakile Türk musikisi ve Halk şarkıları
	30	20:30	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:15	Orkestra

1937 yılı haziran ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayım akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayım 650 dakika; toplam yapıım sayısı 20'dur. Söz konusu toplam yayım süresinin 350 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %53,85'tir. Geleneksel Türk müziği yapıım sayısı 13'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayım süresi 300 ve yapıım sayısı 7'dir. Bu sürenin toplam yayımlara oranı %46,15'tir.

1937 yılı haziran ayı yayın akışında Orkestra adlı yapım mevcuttur ve çoksesli Türk müziği icrasının yaygın dinletisi mümkündür. İlk kez “Opera Operet Parçaları” adlı bir yapıma yer verilmiştir. Bu yapımın da Opera ve eğitimi konusundaki resmi süreçler ve Carl Ebert ile Paul Hindemit’in Türkiyede bulunmaları ve devlet kademeleriyle yaptıkları çalışmaların ve verdikleri raporların bir etkisi olarak yayın akışında yer aldığı değerlendirilebilir.

Çizelge 7 g 1937 Yılı Temmuz Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
2	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Fasıl saz heyeti
	30	20:45	Fasıl saz heyeti
	30	21:15	Orkestra
10	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Türk musiki heyeti
	30	20:45	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
19	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:30	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
25	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyenin işirakile Türk musikisi ve Halk şarkıları
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları

1937 yılı temmuz ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 470 dakika; toplam yapım sayısı 17’dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 290 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %61,70’tir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 12’dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 5’dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %38,30’dur.

Çizelge 7 h 1937 Yılı Ağustos Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
10	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Nuri halilin Türk musiki heyeti
	30	20:45	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	60	21:30	Orkestra
20	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Nuri halilin Türk musiki heyeti
	30	20:45	Vedia Rıza ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi
	60	21:30	Orkestra
15	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
28	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Cemil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra

1937 yılı ağustos ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 850 dakika; toplam yapım sayısı 25'tir. Söz konusu toplam yayın süresinin 450 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %52,94'dür. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 16'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 9'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %47,06'dir.

1937 yılı ağustos ayı içerisinde dönemin TSM alanında değer kazanmış ve tanına müzisyenlerine yeni adlar eklenmiştir. Bunları şu yapımlarda adı geçen müzisyenlerdir: "Cemil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları, Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi, Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları, Nuri Halil'in Türk musiki heyeti, Vedia Rıza ve arkadaşları

tarafından Türk Musikisi” .Söz konusu hanende ve sazendelerden oluşan müzisyen kümesinin hakimiyetindeki müzik türünün Radyo yayınlarında Türk müziği olarak adlandırılan TSM türüdür. THM türü ise yine bu hanende ve sazendeler elinde ve kısmı olarak icra edilen bir tür biçimindedir. Bu durumda Mustafa Kemal Atatürk’ün emir ve iradeleriyle 9 Şubat 1936 yılındaki yayına davet edilen ve aynı yıl içinde belli ölçüde süreklilik kazanan saz ve söz âşıklarının radyo yayın akışına dahil edilmediği anlaşılmalı. Türk müzik devriminin halk müziği tabanına dayanan temelini bir biçimde dışarıda bıraktığı değerlendirilebilir. Bu dönemlerde çoksesli Türk müziğinin radyo yayınlarında yer aldığına dair “Orkestra” adlı yapım dışında hiçbir yapıma rastlanmaması da yukarıda belirlenen dışarıda bırakma eyleminin bir biçimde sağlaması sayılabilir.

Çizelge 7 ı 1937 Yılı Eylül Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
1	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Bürhan ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:45	Hamiyet ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
13	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Necmi ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Safiye ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve Halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
19	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
23	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Fasıl saz heyeti
28	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Hamit ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Vedia ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra

1937 yılı eylül ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 790 dakika; toplam yapımların sayısı 24’dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 340 dakikası geleneksel Türk

müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %43'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 14'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 450 ve yapım sayısı 10'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %57'dir.

1937 yılı ağustos ayı içerisinde döneminde radyo yayınları dökümünde yer alan ve dönemin gözde hanende ve sazandeleri veya bestecileri arasında gösterilen “Cemil Bey, Belma Hanım, Müzeyyen Hanım, Muzaffer Bey, Nuri Halil Bey, Vedia Rıza gibi isimlere eylül ayı yayınları dökümünde Sadi Bey, Hamit Bey, Bürhan Bey, Hamiyet hanım, Necmi Beyin” de eklendiği anlaşılmakla TSM türüne ait müzisyenlik alanı içerisinde çalışan sanatçıların Bürhan Bey hariç THM dağarının icrasını da gerçekleştirdikleri; bu durumun bir yandan radyo yayım akışında yer almayan köy havaları ustaları ve saz ve söz aşıklarının eksikliğini örtmeye; bir yandan bu yolla halk türküleri icrasında günümüz dağarında kayda alınabilen ortak dağarın oluşmasına; diğer yandan da Rumeli havalalarında ortaya çıkan ve Türk müziğinin hem THM hem TSM icra üslubunun bileşimine dayalı bir dağarın oluşma biçiminin anlaşılmasına yol açtığı söylenebilir.

Çizelge 7 i 1937 Yılı Ekim Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
6	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	19:30	Bayan Gülya tarafından Şan Armonik Gitar Refakatinde
	30	20:00	Bimen Şen ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Nezihe ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:15	Orkestra
17	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Beyoğlu halkevi Gösteri kolu tarafından temsil
	30	20:00	Müzeyyen ve arkadaşlarının iştirakile Türk musikisi
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
22	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	20:00	Mustafa ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Semiha ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra
29		12:00	İstiklal Marşı
		12:20	Onuncu yıl marşı
		19:00	İstiklal Marşı

1937 yılı ekim ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 510 dakika; toplam yapımların sayısı 19'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 270 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %52,94'dur. Geleneksel Türk müziği yapımların sayısı 7'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 240 ve yapımların sayısı 12'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %47,06'dır.

Çizelge 7 i'deki bulgular, 29 Ekim 1937 günü iki kez istiklal marşı ve bir kez olmak üzere onuncu yıl marşı yayınlanmıştır. Söz konusu törensel eğilim 10 Kasım 1938 günü üç kez ve sabah, öğlen ve akşam olmak üzere istiklal marşı yayınlanmasının temelini de oluşturmuş olmalıdır. Bu temelin Türk milli bayramlarında gelenekselleşen bir kutlama yöntemi olarak radyo yayın akışına yansıdığı şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca söz konusu yayınlar içerisinde 1937 yılı ağustos ve eylül ayları içerisinde dönemin TSM alanında değer kazanmış ve tanınan müzisyenleri olan "Cemil Bey, Belma Hanım, Müzeyyen Hanım, Muzaffer Bey, Nuri Halil Bey, Vedia Rıza gibi isimlere eylül ayı yayınları dökümünde Sadi Bey, Hamit Bey, Bürhan Bey, Hamiyet hanım, Necmi Bey" gibi ses sanatçılarının gitar eşliğinde şan tekniğiyle söyleyen Bayan Gülya, besteci ve hanende Bimen Şen, Nezihe, Mustafa, Semiha gibi adlar eklenmiştir. Bimen Şen ve Bayan Gülya hariç diğer hanendeler de hem THM hem TSM türünde icra yapma becerisine sahiptirler.

Çizelge 7 k 1937 Yılı Kasım Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
4	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Beyoğlu halkevi Gösterit kolu tarafından temsil
	30	20:00	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Fasil saz heyeti
	60	21:30	Orkestra
8	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Beyoğlu halkevi Gösterit kolu tarafından temsil
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
		21:15	radyo fonik opera (la boheme)
	60	21:30	Orkestra
18	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Beyoğlu halkevi Gösterit kolu tarafından temsil
		19:00	Bayan inci Piiano refakatinde Türkçe ŞAN
	30	20:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Fasil saz heyeti
27	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Beyoğlu halkevi Gösteri kolu tarafından temsil
		19:00	Safiye : Piiano ve keman refakatinde
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Semahat Özdenes ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	21:30	Orkestra

1937 yılı kasım ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 650 dakika; toplam yapımların sayısı 22'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 440 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %57,69'dur. Geleneksel Türk müziği yapımların sayısı 14'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapımların sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %32,31'dir. 1937 yılı Kasım ayı yayın akışı içinde yer alan yapımlardan ikisi piyano ve piyano/keman eşliğinde Safiye Hanım ve İnci Hanım adlı hanendelerin Türkçe Şan yaptıklarını ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, Cemal Kamil ve Semahat Özdenes'in TSM ve THM dağırını icra eden sanatçılar arasına katıldıklarını; yukarıda açıklanan sanatçılarla birlikte radyonun kadrolu sanatçılarını oluşturdukları ve böylece 1938 yılında Mesut Cemil yönetiminde kurulan Türk musikisi korosunun hem THM hem TSM dağırını icra edebilen korist üyeleri olduğu şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu koronun çalışmalarını izleyerek radyolarda ilk kez 1941 yılında "Yurt Sesleri" adıyla Türk müziğinin THM koluna ait mesleki bir koro kuran Muzaffer Sarısözen'in ilham

kaynağının da bu sanatçıların varlığı olduğu söylenebilir; çünkü söz konusu koronun üyeleri köy havaları söyleyicileri ve saz ve söz aşıkları olmayıp kentli söyleyicilerdir. Bu söyleyiciliğin de temelini TSM kolu hanende ve sazandeleri oluşturmaktadır. Ayrıca Safiye Hanım ve İnci Hanım adlı hanendelerin piyano ve piyano/keman eşliğinde Türkçe Şan yapımları günümüzde piyano eşlikli TSM icrasının Osmanlı sonrası kökenlerinin ortaya konulması bakımından önemlidir.

Çizelge 7 | 1937 Yılı Aralık Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
10	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	55	13:05	Plakla Türk musikisi
		19:00	Osman Pehlivan ve arkadaşları tarafından halk şarkıları
	30	20:00	Necmi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Bayan muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Julya tarafından şan orkestra refakatinde
	30	22:30	Opera Operet parçaları
	40	18:25	Şan ve musiki konseri, İnşad
		23:35	Büyük Konser: Strauss, Kalman ve Sair bestekarların eserleri
15	20	12:30-12:50	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla hafif müzik neşriyatı
	30	19:00	Bimen Şen ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:00	Mustafa ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Nezihe ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:15	Opera Operet parçaları
21	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Klasik Türk Musikisi
	30	20:45	Vedia ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:15	Orkestra
27	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
		19:00	Bayan inci Piyano refakatinde Türkçe ŞAN
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Semahat Özdenes ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Radyafonik opera (sapho)

1937 yılı aralık ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 685 dakika; toplam yapımlar sayısı 27'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 535 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %78,10'dur. Geleneksel Türk müziği yapımlar sayısı 18'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 150 ve yapımlar sayısı 9'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %21,90'dır.

8 Mayıs 1936 yılından – 9 Aralık 1937 tarihine kadar radyo yayın akışlarında tespit edilemeyen saz ve söz ustası tamburacı Osman Pehlivan “Osman Pehlivan ve arkadaşları tarafından halk şarkıları” adlı yapım ile köy havalarının / türkülerin yeniden köy havaları ve türkü ustalarınca icrasının gerçekleştirilme fırsatı yaratılmıştır. Böylece Türk halkı kendi havalarını özgün haliyle ve yaygın olarak dinleme olanağı bulmaya başlamıştır.

4.1.2.3.01 Ocak -10 Kasım 1938 Yılı Bulguları

Bu kısımda radyo yayınlarının 1938 yılı bulguları ;Atatürk’ün ölüm tarihi olan 10 Kasım 1938 yılına kadar olan sürece ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda ele alınan bu kısmın çizelge ve metin dili söz konusu 1938 yılı bulguları çizelgea, b, ,c, ,d, ,e, ,f, ,g, şeklinde oluşturulan çizelgeler kümesine bağlı olarak bulgular şeklinde ortaya konulmuş, açıklanarak yorumlanmıştır.

Çizelge 8 a 1938 Yılı Ocak Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
3	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Bayan inci Piyano refakatinde Türkçe ŞAN
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	22:30	Opera Operet parçaları
10	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
		19:00	Bayan inci Piyano refakatinde Türkçe ŞAN
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	21:15	Radyafonik temsil, Stüdyo orkestrası refakatinde (lakme)
21	60	22:30	Opera Operet parçaları
	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Necmettin Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Bayan Muzaffer Güler ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	22:30	Opera Operet parçaları
29	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Nihal: piyano keman Refakatinde
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Semahat Özdenes ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	60	22:30	Orkestra

1938 yılı ocak ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 800 dakika; toplam yapım sayısı 24'dür. Söz konusu toplam yayın süresinin 650 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %81,25'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 20'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 150 dakika ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %18,75'dir.

Çizelge 8 b 1938 Yılı Şubat Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
6	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	60	19:00	Nihal ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Müzeyyen ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Muzaffer ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:50	Keman Konseri : Orhan Borar tarafından. Piyanoda Valantin Taskin
	40	22:20	Orkestra
15	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	25	19:00	Konferans : Beyoğlu halkevi adına Operatör Fahri Arel
	30	20:00	Klasik Türk Musikisi
	30	20:45	Radife ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Tahsin ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	19	20:00	Klasik Türk Musikisi
19	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	60	19:00	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Semahat Özdenes ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Klasik Türk Musikisi
	40	22:20	Orkestra
28	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	İnci : şan piyano refakatinde
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Fasıl saz heyeti
	40	21:50	Radyafonik temsil, Stüdyo orkestrası refakatinde (per gynt)

1938 yılı şubat ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 825 dakika; toplam yapım sayısı 27'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 705 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %87,27'dur. Geleneksel Türk müziği yapım

sayısı 230'dür. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 120 ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,73'dir.

Çizelge 8 c 1938 Yılı Mart Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
4	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Muzaffer Güler ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Mustafa ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
11	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Muzaffer Güler ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	20:45	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:15	Mustafa ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
24	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Nihal ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:45	Bimen Şen ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:15	Radife ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
27	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Müzeyyen ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra

1938 yılı mart ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 690 dakika; toplam yapım sayısı 23'dür. Söz konusu toplam yayın süresinin 570 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlarda içerisindeki oranı %82,60'dır. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 19'dur. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 120 dakika ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %17,40'dir.

Çizelge 8 d 1938 Yılı Nisan Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
7	30	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Radife ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
14	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Radife ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
24	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Müzeyyen ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
28	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	21:45	Orkestra

1938 yılı nisan ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 570 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 460 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %80,70'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15'tir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 110 ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %19,30'dir.

Çizelge 8 e 1938 Yılı Mayıs Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
7	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Necmettin Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
17	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Tahsin Karakuş ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
19	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Sadi ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Radife ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:20	Orkestra
30	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Fasıl saz heyeti
	40	22:20	Orkestra

1938 yılı mayıs ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 560 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 490 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %87,5'tir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 16'dır. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 70 ve yapım sayısı 3'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,5'tir.

Çizelge 8 f 1938 Yılı Haziran Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
5	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Plakla Dans musikisi
	30	20:00	Nihal ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Klasik Türk Musikisi
16	30	21:45	Orkestra
	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Plakla Dans musikisi
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
23	30	21:00	Radife Neydik ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:45	Orkestra
	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Plakla Dans musikisi
30	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Müzeyyen ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:45	Orkestra
	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
30	30	19:00	Plakla Dans musikisi
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:00	Semahat Özdenses ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:45	Orkestra

1938 yılı haziran ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 680 dakika; toplam yapım sayısı 24'dür. Söz konusu toplam yayın süresinin 560 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %82,35'dir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 20'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 120 dakika ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %17,65'dir. İlgili radyo programlarının yayın akışına "Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları" "Semahat Özdenses ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları" isimli yapımların icracıları yazılırken 1938 mayıs ayı ve öncesine kadar olan

sürede sadece isimler yazılıyordu. 1938 Haziran ayı itibari ile icracıların soy isimlerinin programlara girdiği tespit edilmiştir.

1938 yılı Haziran ayı radyo programlarının genel yapısına baktığımızda Türk müziği içerikli yayınların batı müziği ve çoksesli Türk müziği yani Türk müzik devriminin sonuçları ile oluşan müziğe oranla daha baskın bir oranda fazla yer aldığını görmekteyiz. Bunun nedeni olarak pilaklardan yapılan müzik yayınlarının batı müziği içerikli olması durumunun tamamen geleneksel Türk müziği içerikleri ile yayın yapılması olarak gösterilebilir.

Çizelge 8 g 1938 Yılı Temmuz Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
4	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:00	Plakla Dans musikisi
	30	20:00	Rifat ve Arkadaşları : hicazkar kürdi
	40	22:10	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : müzik varyete
12	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	18:30	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : hafif müzik
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Semahat Özdenses ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	22:10	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : müzik varyete
21	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	18:30	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : hafif müzik
	30	20:00	Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Semahat Özdenses ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	22:10	Novotniden naklen, viyolonist kemal Akel idaresinde Orkestra
25	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	18:30	Plakla Dans musikisi
	30	20:00	Mustafa Çağlar ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Fasıl saz heyeti
	30	22:10	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : müzik varyete

1938 yılı temmuz ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 660 dakika; toplam yapım sayısı 23'dür. Söz konusu toplam yayın süresinin 550 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %83,33'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 20'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 110 ve yapım sayısı 4'tür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %16,67'dir. 4 Temmuz 1938 tarihli radyo programında “ Rifat ve Arkadaşları : hicazkar kürdi” olarak akışa kaydedilen yapım, radyo programlarında makam isminin geçtiği görülmüştür.

Çizelge 8 h 1938 Yılı Ağustos Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
5	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	45	18:30	Tepebaşı belediye bahçesinden nakil : hafif müzik
	40	19:15	Viyolonist : Ali Sezin
	30	20:00	Müzeyyen ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Tahsin Karakuş ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	22:10	Plakla hafif müzik neşriyatı
11	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Muzaffer İlkar ve arkadaşları tarafından Türk musiki ve halk şarkıları
	30	21:30	Safiye Tokay ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	22:10	Novotniden naklen, viyolonist kemal Akel idaresinde Orkestra
29	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	18:30	Orhan Borar konseri, Keman
	30	19:40	Dans musikisi plakla
	30	20:00	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Nihal Asım ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	22:10	Plakla hafif müzik neşriyatı

1938 yılı ağustos ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 565 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 460 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %81,41'dir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15'tir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 95 ve yapım

sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %18,59'dur. 29 Ağustos tarihli akışta "Novotniden naklen, viyolonist kemal Akel idaresinde Orkestra" isimli program 30 dakikalık süresi ile yayın akışında yer almıştır.

Radyo sürecinin en başlarında hem alıcıların sayısının azlığı hem de vericilerin güçlerinin düşük olmasından kaynaklı yayınların niteliğinde ciddi derecede bir basitlik söz konusu idi. Devletin radyo işletmesini devralması sonucu gelişen olanakların en üst noktası olarak 29 Ağustos tarihli akışta yer alan "Novotniden naklen, viyolonist kemal Akel idaresinde Orkestra" yayınıdır. Buna rağmen halen radyonun ev ve kurumsal radyolara naklen yayın yapabilmesi için dış ortamlarda kullandığı harici vericinin ileti alanının çok fazla genişlemediği görülmektedir. 1936 ve sonrası itibari ile yapılan naklen yayınların İstanbul'un Beyoğlu semti civarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun sebebi olarak iki şey düşünülebilir. Bunlardan birincisi eğlence hayatının yakın bir zamana kadar dahi Beyoğlu civarında toplanmasından dolayı mevcut yayınların bu bölgede yapılması. Diğer gerekçe olarak radyo binasına (günümüzde bulunan Taksim civarında bulunan Hilton ve Divan otellerin bulunduğu alan) vericinin çekim alanı hesaplanılarak yakın yerler seçilmesiydi. Bu iki durumda naklen yayın yapılacak yerlerin seçilmesi ile doğrudan alakalıdır. Radyo binasının yerinin tespiti konusunda dahi naklen yayınların ve teknik olanakların göz önünde bulundurulduğu düşünülebilir.

8 ı 1938 Yılı Eylül Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
2	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:40	Dans musikisi plakla
	30	20:00	Vedia Rıza ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Nihal Asım ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
8	30	22:10	Plakla hafif müzik neşriyatı
	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:40	Dans musikisi plakla
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	21:30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	22:10	Olga dö Şomogy: Macar artistlerden muhtevelli şarkılar
16	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	19:40	Dans musikisi plakla
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	21:30	Saz Eserleri : Tamburi Refik Şemseddin ve arkadaşları tarafından
	47	22:13	Daruttalimi musiki heyeti : Fahri ve arkadaşları tarafından
20	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	25	19:30	Ali Sezin Konservatuar profesörlerinden Keman, piyanoda Rana Seven
	30	20:00	Nihal Asım ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	21:30	Saz Eserleri : Tamburi Refik Şemseddin ve arkadaşları tarafından
	47	22:13	Daruttalimi musiki heyeti : Fahri ve arkadaşları tarafından
22	20	12:30	Plakla Türk musikisi
	30	13:05	Plakla Türk musikisi
	30	20:00	Belma ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	21:00	Şan: Macar artislerinden Kato- Lezay, stüdyo orkestrası refakatinde
	30	22:30	Rifat ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları

1938 yılı eylül ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 889 dakika; toplam yapım sayısı 29'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 724 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %81,43'dür. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 24'dür. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 165 ve yapım sayısı 5'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %18,57'dir. 16 Eylül tarihinde

“Daruttalimi musiki heyeti : Fahri ve arkadaşları tarafından” tarafından icra edilen yapım program içerisinde yer almıştır.

Çizelge 8 i 1938 Yılı Ekim Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
3	30	20:00	Hamiyet Yüceses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	21:30	Daruttarimi musiki heyeti : Fahri Kopuz ve arkadaşları tarafından
	47	22:13	Amatör mantolin orkestrası :dömarini idaresinde
		23:00	İstiklal Marşı, son.
10	30	18:30	Dans musikisi plakla
	30	19:40	İnci ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Hamiyet Yüceses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	40	21:30	Daruttarimi musiki heyeti : Fahri ve arkadaşları tarafından
	37	22:13	Viyolonsel konseri : Mudiddin Sadak, piyano refakatinde
18	30	18:30	Dans musikisi plakla
	30	19:40	İnci ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Suzan ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
25	30	18:30	Dans musikisi plakla
	30	19:40	İnci ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	30	20:00	Cemal Kamil ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları
	40	21:30	Suzan ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları
	37	22:13	Fasıl saz heyeti

1938 yılı ekim ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 588 dakika; toplam yapım sayısı 17’dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 511 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %86,73’dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15’tir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 77 ve yapım sayısı 2’dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,27’dir. 3 Ekim tarihli programın “İstiklal marşı” ile bittiği görülmüştür.

Çizelge 8 k 1938 Yılı 1-10 Kasım Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
8	40	12:30	Muzik (solo ve koro)
	330	13:10	Riyaseticumhur bandosu: Şef İhsan Künçer
		21:10	Halk müziği ve oyun havaları
10	30	12:30	Müzik (muhtelif türkçe şarkılar)
	330	13:10	Müzik (küçük orkestra)
	30	18:30	Müzik (Balkan oyun havaları)
	60	20:00	Müzik (oda müziği)
	50	21:10	Müzik yurd havaları
	60	22:00	Müzik (radyo orkestrası Şef: Hasan Ferid Alnar)
	45	23:00	Müzik Pilak

1938 yılı 1-10 Kasım ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 975 dakika; toplam yapım sayısı 10'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 585 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %60'dır. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 7'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 390ve yapım sayısı 3'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %40 dır.

Atatürk kuşkusuz olarak Türk halkının gelmiş geçmiş en önemli liderlerinden birtanesi ve Türkiye Cumhuriyeti açısından bakıldığında en önemli liderdir. Vefat ettiği 10 Kasım 1938 günü radyo programında onun vefat ettiğini bildiren bir ibareye rastlamıyoruz. Atatürk 10 kasım sabahı saat 9'u 5 gece vefat etmiştir. Radyo yayınları ise çok daha öncesinden gazeteye işlenmekte ve baskıya girmektedir. Bu nedenden dolayı programın aynı şekilde gazete yayınına girdiği düşünülmelidir. 11 Kasım itibari ile kaynaklarda veya daha sonraki kaynaklarda 10 kasım itibari ile radyoda program yapılıp yapılmadığına yaptığımız araştırmalar neticesinde rastlamış bulunmamaktayız. Fakat durumun önemi göz önüne alındığında muhtemelen o gün programda yer alan müzik programları yayın akışı içerisinde çıkarılmıştır. Müzik sadece bir eğlence aracı olmasa bile hem dönem itibari ile hem de günümüzde büyük kitleler tarafından bir eğlence aracı olarak algılanmıştır. Bu nedenden dolayı 10 Kasım 1938 tarihli radyo programının müzik ile ilgili kısımlarının uygulanmadığı kuvvetle muhtemeldir.

4.1.3. Atatürk Sonrası Dönem 1946 Yılına Kadar

Bu kısımda Atatürk'ün ölümüyle ve ölümünden sonra radyo yayınlarına yansıyan yayın akışının nitel ve nicel bulgularının açıklanmasıyla O'nun ile birlikte ve O'ndan sonra radyolarda Türk müzik devrimine yönelik yayın akışı etkinliklerinin bulgularının açıklaması ve yorumlamasına yer verilmiştir.

4.1.3.1.11 Kasım – 31 Aralık 1938 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Atatürk'ün ölümünden 14 aralık tarihine kadar radyo programı gazetelerde yer almamıştır.

Radyo programları'nın halk açısından bir eğlence aracı olarak algılandığından dolayı Atatürk'ün ölümünden sonra bir ayı aşkın bir süre boyunca radyo programlarının gazetelerde yer alması radyo yayınlarının yapılmadığını ve Radyo'nun ülkede oluşan milli yas ortamına uyum sağlayıp faaliyetlerine ara verdiği kuvvetlemuhtemeldir. Radyo dönem itibari ile en önemli iletişim aracıdır. 35 binden fazla radyonun ülkede bulunması ve radyo vericilerinin mesafelerinin ülkenin tamamına yakınına kapsamı açısından Devletimiz tarafından çok önemsenmektedir. 1936 yılında şirketten tamamen devlete devredilen ve devralındığı tarihten itibaren program içeriklerini, sürelerini sürekli arttıran. Önemli bir heyet tarafından denetlenen ve ciddi bir kurumsal yapı haline getirilen. Devlet bütçesinden edindiği pay her geçen gün artan. teknik imkanlar(radyo vericileri ve kapsama alanlarındaki inanılmaz hızlı büyüme ve ilerleme aynı zamanda uzaktan yapılan yayınlar için taşınabilir ve etkili vericiler radyo literatürüne eklenmiş olması) bakımından birkaç sene içerisinde inanılmaz gelişen. Kurumsal/kamusal ve bireysel alanlardaki sayısı bakımından devlet teşviki ile 35 bin gibi ciddi rakamlara ulaştırılan Radyo; devlet tarafından bu konunun ne kadar çok önemsendiğinin en açık göstergesidir. Radyo programlarının incelenilen kısımlarının şimdiye dek olan sürecinde zaman zaman üniversite öğretim üyesi hocaların “inkılap” derslerinin de yayınlandığı ve halkın bilinçlenmesinde bu denli önemli bir kitle iletişim aracının sadece müzik yayınlarının değil bütün programlarının

durdurulması bir tek şeyi akla getirebilir; radyo halk tarafından yoğunlukla eğlence amaçlı kullanılmaktadır.

Çizelge 8 | 1938 Yılı Aralık Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
14	30	12:30	Müzik (Flamenko- Pl)
	40	13:10	Müzik (halk türküleri)
	30	18:00	Müzik (şarkılı cazband)
	60	18:45	Müzik (gitar ve mandolin)
	50	21:10	müzik incesaz fasıl
	60	22:15	müzik (küçük orkestra)
	45	23:00	Müzik Pilak
22	30	12:30	Müzik (muhtelif türkçe şarkılar)
	330	13:10	Müzik (küçük orkestra)
	30	18:30	Müzik (Balkan oyun havaları)
	60	20:00	Müzik (oda müziği)
	50	21:10	Müzik yurd havaları
	60	22:00	müzik (raduo orkestrası Şef: Hasan Ferid Alnar)
	45	23:00	Müzik Pilak
25	30	12:30	Müzik (küçük orkestra)
	30	14:30	Türk müziği
	30	17:30	Cazband
	15	18:15	Cazbandin devamı
	60	20:00	Türk müziği klasik program
	60	21:10	Türk müziği ince saz faslı (ferahlık)
	45	23:00	Müzik Pilak

Atatürk'ün ölümü sonrasında 14 aralık itibari ile başlayan ilk radyo yayını 1938 yılı aralık ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen üç günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 1190 dakika; toplam yapım sayısı 21'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 635 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %53,36'dır. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 12'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 555 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %46,64'dür.

4.1.3.2.1939 Yılı Bulguları

Bu kısımda radyo yayınlarının 1939 yılına ait bulgulara yer verilmiştir. Alanın çok geniş olmasından dolayı rastlamsal olarak tabakalama yöntemi ile her ayın 4 gününden örnekler alınarak aşağıdaki çizelgeler yansıtılmıştır. Bu bağlamda ele alınan bu kısmın çizelge ve metin dili söz konusu 1939 yılı bulguları çizelgea, b, ,c, ,d, ,e, ,f, ,g, şeklinde oluşturulan çizelgeler kümesine bağlı olarak bulgular şeklinde ortaya konulmuş, açıklanarak yorumlanmıştır.

Çizelge 9 a 1939 Yılı Ocak Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
3	30	12:30	Büyük bir virtüözün plakları
	30	13:10	Türk halk türküleri
	30	18:30	Türk müziği ince saz faslı
	35	19:30	Müzik, keman soloları çalan Sadi Ediz
	60	20:05	Türk müziği, Klasik program. İdare eden : Mesud Cemil
8	45	21:30	Küçük Orkestra
	30	12:30	Küçük Orkestra
	30	13:45	Türk müziği
	30	18:30	Türk müziği ince saz faslı
	60	20:05	Türk müziği, Klasik program. İdare eden : Mesud Cemil
17	45	21:15	Riyaseticumhur bandosu: Şef ihsan Küncer
	30	12:30	Küçük Orkestra
	30	13:10	Küçük Orkestra'nın devamı
	30	18:30	Türk müziği fasıl heyeti (muhayer faslı)
	35	19:30	Müzik, keman soloları çalan Sadi Ediz
24	60	20:05	Türk müziği, Klasik program. İdare eden : Mesud Cemil
	45	21:30	Küçük Orkestra
	30	12:35	Türk müziği Pi
	30	13:10	Müzik muhtelif senfonik plaklar
	30	18:35	Türk müziği hicaz faslı
60	35	19:30	Türk müziği
	60	22:00	Küçük Orkestra Şef: Necib Aşkın

1939 yılı Kış mevsimini temsilen seçilen ocak ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların toplam yayın 840 dakika; toplam yapım sayısı 22'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 595 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %84,32'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 16'dır. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine

ayrılan yayın süresi 245 ve yapım sayısı 6'dır. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %15,68'dir.

Çizelge 9 b 1939 Yılı Mart Ayı Bulguları

Gün	Saat	Süre	Yayın Akışı ve Müzik Yapımları
1	30	12:35	Türk Müziği pi
	110	13:10	Riyaseticumhur bandosu: Şef ihsan Küñçer
	30	19:35	Türk müziği Fasil
	60	22:00	müzik (küçük orkestra)
13	30	12:35	Türk Müziği pi
	110	13:10	Riyaseticumhur bandosu: Şef ihsan Küñçer
	30	19:35	Türk müziği Fasil
	60	22:00	müzik (küçük orkestra)
18	35	13:35	Müzik Kabare (kabare çigan)
	40	14:10	Türk Müziği
	50	14:50	Dans Müziği
	45	18:15	Türk Müziği (halk musikisi) Sivaslı Aşık Veysel ve İbrahim
			Gala Müsamerasi (temsil ve Türk müziği binbir gece masallarından maruf. Yazan: Ekran Raşid. Temsilde Türk müziği : Küme okuyucuları (koro) idare eden Mes'ud Cemil
	45	20:30	
	45	22:15	Meşhur vitüöz no Francessati'nin keman resitali
24	35	13:35	Türk Müziği pi
	40	14:10	Müzik Melodiler
	45	19:15	Cemal Tokses ve arkadaşları tarafından Türk musikisi ve halk şarkıları

4.1.3.3.1941 Yılı Bulguları

Bu kısımda 1941 yılına ait yılın tüm ayları ve haftalarını temsil eden bir güne ilişkin verilerden elde edilen bulgulara, bulguların açıklanması ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

Çizelge 10 a 1941 Yılı Ocak Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1	08.18	27	Müzik Piy.	13	19.15	15	Müzik	21	21.45	45	Orkestra
	12.33	17	Şarkılar		19.45	30	Fasıl heyeti		22.45	45	Orkestra
	13.05	15	Türküler		20.45	15	Şan		23.00	30	Caz Piy.
	13.20		Orkestra		21.00	30	İstekler	08.18	27	Müzik Piy.	
	18.03	27	Müzik Piy.		21.45	30	Orkestra	12.33	17	Müzik Piy.	
	19.15	15	Müzik	22.45	45	Caz Pi	13.05	15	Şarkılar		
	19.45	30	Şarkılar	21	08.18	27	Müzik Piy.	30	13.20		Müzik Piy.
	20.45	25	Fasıl heyeti		12.33	17	Müzik Piy.		18.03	68	Caz Piy.
	21.25	20	Şarkılar		13.05	15	Müzik Piy.		18.40	15	Şarkılar
	21.45	45	Bando		13.20		Müzik Piy.		19.00	30	Müzik
22.45	45	Caz Piy.	18.03		72	Caz Piy.	19.45		30	İnce Saz	
13	08.18	27	Müzik Piy.		18.45	15	Müzik		20.45	45	Keman
	12.33	17	Şarkılar		19.00	30	Müzik		21.00	30	İstekler
	13.05	15	Türküler		19.45	30	Fasıl heyeti		21.45	45	Orkestra
	13.20		Müzik Piy			45	Koro		22.45	45	Caz Piy.
	18.03	72	Caz								

Çizelge 10 a'daki bulgular 1941 yılı ocak ayı itibariyle Radyo programlarının günlük yayın süresinin 07.00 – 23.00 saatleri arasına yayıldığını göstermektedir. Ocak ayı içerisinde çizelgede yer alan günlerde toplam 46 müzik yayını olduğu bu yayınlardan 11'i 1 ve 13 ocak; 12'si 21 ve 30 ocak günlerinde yayınlanmıştır. Söz konusu Yayınlardan 14'ü geleneksel Türk müziği; (6'sı Şarkılar, 3'ü Fasıl heyeti, İnce Saz ve 2'si Türküler, 2'si İstekler) 32'si Batı müziği ve çoksesli Türk müziği (5'i Orkestra, 5'i Müzik, Bando, Caz, Şan, Koro, Keman, 6' Caz Piyano, 11'u Müzik Piyano) türüne ayrılmıştır. Çizelgede bulguları gösterilen günlerdeki radyo yayınlarının müzikle ilgili yayın saatleri toplam yayın saati 1.300 dakika toplam 18 saat 52 dakikalık bir süre ayrılmıştır. Bu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müzik türlerinin toplam süresi 229 dakikası ince saz müziği (Türk Sanat Müziği TSM); 30 dakikası Türk halk müziği (THM) ve 60 dakikası da hem TSM hem THM türü olabileceği değerlendirilen "istekler yayını olmak üzere toplam olmak üzere 319 dakikadır. Türk müzik devriminin temel hedefi olan çoksesli müzik türü ve bu türle doğrudan ilişkili Batı sanat müziği türüne ilişkin yayınların toplam süresi iki yayın

süresi tespit edilemeyen “Müzik-Piyano” ve “Caz Piyano” yayınları toplamı 372 dakika; “orkestra, bando ve koro” adlı yayınlar toplamı 255 dakika; keman ve şan yayınları toplam 60 dakika ve adından yayın içeriği bilinmemekle birlikte yerleştiği yayın sıralamasına göre Türk müzik kaynaklarında “hafif müzik olarak geçen sözlü veya sözsüz yabancı müzik olduğu yönünde kanaate ulaşılan “Müzik” adlı yayının 105 dakika olup toplam 981 dakikadır. Söz konusu süreler göre 1941 yılı ocak ayının çizelgeye yansıyan dört günlük yayınlarının %24,54’ü geleneksel yayınlara; %75,46’sı çoksesli müzik ve Batı müziği yayınlarına ayrılmıştır.

1941 yılı ocak ayı yayınlarından rastlamsal olarak seçilen ve her haftayı temsil eden birer günden toplam dört günlük yayın süresinin nitel ve nicel çözümlenmeleri Türk müzik devriminin alt yapısını oluşturan THM türüne ilişkin yayınların geleneksel müzik yayınları içerisinde %13,10’luk oranla en az süreyi alması; “İstekler” adlı yayında THM-TSM ortak yayını olarak ele alındığında bu orana %18,65 eklenince THM’nin yayın süresi içerisindeki payı %31,75 olmaktadır. ve TSM türünün oranı ise %68,25 olarak tespiti radyo müzik yayıncılığında TSM severler veya TSM ile uğraşan yöneticilerin etkin olduğu ve TSM türüne ilişkin sivil eğitim örgütlenmesinin THM türündeki örgütlenmeye göre daha güçlü olması ve radyo müzisyenlik kadrolarının TSM sanatçılarınca çoğunluk oluşturulmuş olmasına bağlanabilir. radyo toplam müzik yayınlarının %59,47’sinin Batı müziği eserleri veya Batı müzik türleriyle birlikte çoksesli Türk müziği türlerine ayrılmış olması, radyonun dönemin yönetim kadrolarınca halkın müzik devriminden beklentisi olan halkın müzik beğenisinin çoksesli müzik yönünde geliştirilmesi hedefinin bir aracı olarak kullanılmaya devam ettiği; ancak bu ve diğer bulguların varlığı çoksesli müzik beğenisinin yükseltilmesi ve oluşturulması için gerekli müziksel üretimin kaynağı olarak gösterilen THM türünün yayınlarda düşük süreler almasıyla radyonun bu işlev bakımından sorunlu bir döneme girdiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 10 b 1941 Yılı Şubat Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
3	08.18	27	Müzik Piy.	12	12.33	17	Müzik Piy.	19	20.45	25	Fasıl heyeti
	12.33	17	Fasıl heyeti		13.05	15	Müzik Piy.		21.25	20	Müzik Piy
	13.05	15	Fasıl heyeti		13.20		Orkestra		21.45	45	Bando
	13.20		Müzik Piy.		18.03	72	Caz Piy.		22.45	45	Caz Piy.
	18.03	27	Caz Piy.		19.15	15	Müzik Piy.	26	08.18	27	Müzik Piy.
	18.40	45	Şarkılar		19.45	30	Fasıl heyeti		12.33	17	Müzik Piy.
	19.15	15	Müzik Piy.		21.45	30	Bando		13.05	15	Şarkılar
	19.45	30	Saz		22.45	45	Caz Piy.		13.20		Orkestra
	20.45	15	Mandolin	19	08.18	27	Müzik Piy.		18.03	24	Müzik Piy.
	21.00	30	İstekler		12.33	17	Şarkılar		19.15	15	Müzik
	21.45	45	Bando		13.05	15	Türküler		19.45	30	Fasıl heyeti
	22.45	45	Caz Piy.		13.20		Orkestra		20.45	25	Besteler
12	08.18	27	Müzik Piy.		18.03	72	Caz Piy.		21.25	20	Küme Sazı
	12.33	17	Türküler		19.15	15	Müzik		22.45	45	Caz Piy.

Çizelge 10 b'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve Şubat ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 1078 dakika; toplam yayın sayısı 42'dir. Bu sürenin 274 dakikası toplam sürenin %26,42'si; yayın sayısı 13 olup toplam yayın sayısının %30,95'i geleneksel Türk müziği türlerine (5'i Fasıl Heyeti, 2'si Küme Sazı ve Saz; 3'ü Şarkılar; 2'si Türküler, 1'i İstekler); 804 dakikası toplam sürenin %74,58'i; yayın sayısı 29 olup toplam yayın sayısının %69,5'i Batı müziği ve çoksesli Türk müziği (12'si Müzik Piyano; 6 'sı Orkestra, bando; 7'si Caz Piyano; 2'si Müzik; 1'i Besteler;1'i Mandolin) yayınlarına ayrılmıştır.

1941 yılı şubat ayı yayınlarının dökümü ile ocak ayı yayın dökümü arasında benzerlikler olmasına rağmen süreler bakımından Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerinin sürelerinde yaklaşık %15'lik bir artış olması; mandolin çalgısının yayınlarda özel bir yayın adıyla süre alması; bando müziğinde artış olması Türk müzik devrimine yönelik radyo kullanımına önem verildiği yanı sıra Türk müziğinin TSM koluna ait yayınların saz ve küme sazı yapımlarıyla çeşitlendirildiği ve TSM türünün radyo yayınlarında güç kazandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 10 c 1941 Yılı Mart Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
5	08.18	27	Müzik Pi	11	13.20		Müzik Pi	20	19.45	30	İnce Saz
	12.33	17	Müzik Pi		18.03	27	Caz Pi		20.45	15	Keman
	13.05	15	Müzik Pi		18.45	15	Müzik		21.45	45	Orkestra
	13.20		Müzik Pi		19.00	30	Müzik		22.45	45	Caz Pi
	18.03	27	Caz Pi		21.45	30	Fasıl heyeti	27	08.18	27	Müzik Pi
	18.45	15	Şarkılar		20.45	45	Orkestra		12.33	17	Fasıl heyeti
	19.00	30	Piyano		21.45	45	Küme Sazı		13.05	15	Fasıl heyeti
	19.45	30	Fasıl heyeti		22.45	45	Caz Pi		13.20		Müzik Pi
	20.45	15	Orkestra	20	08.08	37	Müzik Pi		18.03	37	Orkestra
	21.45	45	Küme Sazı		12.33	17	Şarkılar		18.40	30	Saz
	22.45	45	Caz Pi		13.05	15	Şarkılar		19.50	25	İnce Saz
	08.18	17	Müzik Pi		13.20		Müzik Pi		20.45	15	Mandolin
11	08.38	10	Müzik Pi		18.08	32	Orkestra		21.45	45	Orkestra
	12.33	17	Müzik Pi		19.15	15	Müzik		22.45	45	Caz Pi
	13.05	15	Müzik Pi		18.40	30	Fasıl heyeti				

Çizelge 10c'deki bulgular Mart ayında radyonun toplam yayın süresi 833 dakika olduğunu göstermektedir. Toplam yayın süresinin 579 dakikası %69,51'i Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne 254 dakikası %30,49'u geleneksel Türk müzik türlerine ayrılmıştır.

Çizelge 10 d 1941 Yılı Nisan Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
5	08.18	27	Müzik Pi	13	13.25		Orkestra	20	19.15	30	İnce Saz
	13.33	23	Şarkılar		18.03	47	Caz Pi		19.50	15	Keman
	14.05	15	Şarkılar		18.50	40	Fasıl heyeti		20.45	45	Orkestra
	14.20	40	Bando		19.50	10	Türküler		21.30	45	Caz Pi
	15.00	30	Müzik Pi		20.00	15	Şarkılar	22.50	27	Müzik Pi	
	15.30		Konser	20.30	30	Şarkılar	08.18	17	Fasıl heyeti		
	18.03	27	Orkestra	21.00	30	Müzik	12.33	15	Fasıl heyeti		
	18.40	20	Saz	22.50	35	Caz Pi	13.20		Müzik Pi		
	20.45	15	Şarkılar	08.18	27	Müzik Pi	18.Mar	37	Orkestra		
	21.30	30	Orkestra	13.33	23	Müzik Pi	18.30	30	Saz		
	21.45	45	Bando	14.05	15	Müzik Pi	19.00	25	İnce Saz		
	22.50	45	Caz Pi	14.20	40	Bando	19.50	15	Mandolin		
	13	09.18	27	Müzik Pi	15.00	30	Müzik Pi	21.45	45	Orkestra	
12.33		17	Şarkılar	15.30		Konser	22.45	45	Caz Pi		
13.05		20	İnce Saz	18.03	27	Orkestra	23.00				
				18.40	20	Saz					

Toplam yayın süresi 1161 dakikadır. Toplam sürenin 819 dakikası, %70,54'ü Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 342 dakikası %29,46'sı geleneksel Türk müziği türlerine ayrılmıştır.

Çizelge 10 e 1941 Yılı Mayıs Ayı Bulgularının Dökümü

1	08:18	27	Müzik Pi	13	19:15	15	Caz Pi	9	20:00	15	Caz Band
	12:33	17	Şarkılar		19:50	25	İnce Saz		20:45	15	
	13:05	15	Şarkılar		20:45	15	Müzik		21:10	15	Halk Türküsü
	13:20		Müzik Pi		21:45	45	Orkestra		21:45	45	Konser
	18:03	37	Orkestra		22:45	45	Caz Pi		07:33	12	Müzik Pi
	18:40	30	İnce saz		07:33	12	Müzik Pi		08:00	30	Müzik
	19:50	25	Şarkılar		08:00	30	Müzik		12:33	12	Müzik Pi
	20:45	15	Müzik Pi		08:45	45	Müzik Pi		13:00	45	Müzik Pi
	21:45	45	Orkestra		12:33	12	Şarkılar		18:03	27	Fasıl sazı
	22:45	45	Caz Pi		13:00	15	Bando		18:40	20	Müzik Pi
13	08:18	17	Müzik Pi	9	13:15	15	Oyun Havaları	0	19:15	15	Orkestra
	12:33	17	Şarkılar		13:30		Bando		19:45	30	Orkestra
	13:05	15	Şarkılar		18:03	27	Fasıl sazı		21:10	20	Müzik Pi
	13:20		Müzik Pi		18:40	20	Şarkılar		21:45	45	Saz
	18:03	37	Orkestra		19:15	15	Koro		22:45	45	Caz Pi
	18:40	35	Müzik		19:45	15	Şarkılar				

Toplan yayın süresi 1119 dakikadır. Toplam yayın süresinin 799 dakikası %71,40'i Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine; 320 dakikası %28,60'ı geleneksel Türk müziği türlerine ayrılmıştır.

Çizelge 10 f 1941 Yılı Haziran Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı		
5	<u>12:33</u>	12	Şarkılar	13	13.30		Müzik Pi	20	<u>18:40</u>	20	<u>Swing Orkst.</u>		
	<u>13:00</u>	15	Müzik Pi			20	<u>Caz Band</u>		19.15	15	Müzik Pi		
	<u>13:30</u>		Müzik Pi		<u>18:03</u>	27	Fasıl Sazı		19.45	30	Klasik Müzik		
	<u>18:03</u>	27	Fasıl Sazı		18.40	20	Orkestra		20.45	15	Saz Eserleri		
	<u>18.40</u>	20	<u>Caz Band</u>		19.15	15	Müzik		24	22.00	45	Orkestra	
	<u>19.15</u>	15	<u>Caz Band</u>		20	19.45	30			Klasik Müzik	22.45	30	Orkestra
	<u>19.45</u>	30	Şarkılar			<u>20:45</u>	15			Şarkılar	23.15	15	Dans Müzik
	<u>20.45</u>	15	Müzik Pi			<u>22:00</u>	30			Orkestra	<u>07:33</u>	12	Müzik Pi
	<u>21.Eki</u>	15	Şarkılar			<u>22:45</u>	30			Orkestra	08.00	30	Müzik Pi
<u>21:40</u>	50	Orkestra	23.15	15		Caz Pi	<u>12:33</u>	12		Şarkılar			
13	<u>22:45</u>	45	Dans Müz. Plak	<u>07:33</u>		12	Müzik Pi	13.00		15	Müzik Pi		
	<u>07:33</u>	12	Müzik Pi	08ç00		30	Müzik Pi	13.15		15	Şarkılar Pi		
	<u>08.00</u>	30	Müzik Pi	<u>12:33</u>		12	Türküler	13.30		30	Şarkılar		
	<u>12:33</u>	12	Kısa Fasıl	13.00		15	Müzik Pi	<u>18:03</u>	27	Fasıl Sazı			
	<u>13:00</u>	15	Müzik Pi	13.30		Müzik Pi	18.40	20	Caz Pi				
	<u>13:15</u>	15	Kısa Fasıl	18.Mar	27	Fasıl Sazı							

Toplam yayın süresi 957 dakikadır Toplam yayın süresinin 693 dakikası, %61,90'ı Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 264 dakikası %38,10'u geleneksel Türk müziği türlerine ayrılmıştır.

Çizelge 10 g 1941 Yılı Temmuz Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
6	08:30	12	Müzik (PL)	15	18.40	20	Orkestra	22	21.45	30	Klasik Müzik
	09.00	30	Müzik (PL)		19.15	20	Orkestra		22.45	15	Dans Müzik (PL)
	12:30	12	Oyun Havaları		19.45	30	Fasıl Sazı		07:30	12	Müzik (PL)
	13.00	30	Şarkılar		20.45	15	Müzik (PL)		08.00	15	Müzik (PL)
	13.45	255	Orkestra		21.Eki	20	Saz Eserleri		12:30	12	Şarkılar (PL)
	18:30	57	Cazband		21.45	30	Klasik Müzik		13.00	15	Şarkılar (PL)
	19.00	30	Şarkılar		22.45	15	Caz (PL)		13.15	Süresiz	Müzik (PL)
	19.45	15	Piyano (PL)		07:30	12	Müzik (PL)		18:30	27	Orkestra
	20.00	60	Yurd Saati		08.00	15	Müzik (PL)		18.40	20	Orkestra
	20.15	15	Şarkılar		21:30	12	Şarkılar (PL)		19.15	15	Orkestra
	21:10	30	Fasıl Sazı		13.00	15	Şarkılar (PL)		19.45	30	Fasıl Sazı
15	21.40	50	Dans Müzik (PL)	22	13.15		Müzik (PL)	29	20.45	15	Müzik (PL)
	07:30	12	Müzik (PL)		18:30	27	Orkestra		21.Eki	20	Saz Eserleri
	08.00	15	Müzik (PL)		18.40	20	Orkestra		21.45	30	Büyük Fasıl
	Ara.33	12	Plaklar		19.15	15	Orkestra		22.45	15	Caz (PL)
	13.00	15	Plaklar		19.45	30	Fasıl Sazı		21:10	20	Saz Eserleri
	13.15		Müzik (PL)		20.45	15	Müzik (PL)		21.45	30	Büyük Fasıl
	18:30	27	Orkestra		21:10	20	Şarkılar		22.45	15	Caz (PL)

Toplam yayın süresi 1344 dakikadır. Toplam yayın süresinin 883 dakikası, %65,70'u Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 461 dakikası, %34,30'i geleneksel Türk müziklerine ayrılmıştır. 1941 yılı temmuz ayı için her haftayı temsil eden ve rastlamsal olarak seçilmiş dört günde toplam yayın sayısı 51'dir. Toplam 51 yayından 19'u geleneksel müzik türlerine ait yapımlardır ve bunlardan sadece 2 yapım (*Yurt Saati* adlı yayın *Ağustos* ayında *Yurt Sesleri* olarak *Yer almaktadır*) THM koluna ait olup diğer 17 yapım TSM koluna aittir. Toplam yayın süresinin 883 dakikası, %47,79'u Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 461 dakikası, %52,21'i geleneksel Türk müziklerine ayrılmıştır.

Türk müziği yönündeki bu süre artışının Türk müziğinin TSM koluna ait müzik türlerinden Büyük fasıl, fasıl sazı ve saz eserleri ile yurt sazı ve oyun havaları

adlı yayınların yayın akışında hem THM hem de TSM kollarına ait saz icracılığının sayıca artmış biçimde yer almasının etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu yayınların geleneksel müzikler lehine süre ve çeşit bakımından değişiminin özünü ise TSM koluna yönelik yayınları sayıca ve tür bakımından arttığı ve çeşitlendirilmesi ve süre ve çeşitlilik bakımından üstünlüğü oluşturmaktadır. Oysa Türk müzik devriminin özünün THM koluna ait kuram ve uygulamalarla oluşturulması tasarlanmış; bu tasarım fikri resmi metinler ve konuşmalarla pekiştirilmiş ve bizzat Atatürk'ün tercihi ile çoksesli Türk müziğinin veri tabanı devletin temel müzik kuramı ve uygulaması haline almıştır. Buna rağmen radyo yayınlarında hem geleneksel THM hem de Batı müziği ve çoksesli Türk müziği aleyhine gelişen yayın süreleri 1941 yılı temmuz ayı radyo yayın akışında Türk müzik devrimine ilişkin halkın çoksesli müzik beğenisi yönünde eğiliminin arttırılması ve müzik ekininin çoksesli müzikler merkezinde şekillenmesi hedefinin dışına çıkan bir yayın akışı eğilim ve yaklaşımının radyo yetkilileri ve yayını düzenleyen çalışma kadrosunun müziksel beğeni ve terbir göstergesidir şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 10 h 1941 Yılı Ağustos Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
4	07:30	12	Müzik (PL)	16	13.33	12	Şarkılar (PL)	25	19.45	30	Fasıl Sazı
	08.00	15	Müzik (PL)		14.00	60	Şarkılar (PL)		20.45	15	Halk Türküsü
	13.33	12	Şarkılar (Pİ)		15.00		Dans Müz (PL)		21:10	15	Şarkılar
	14.00	15	Müzik (PL)		18:30	27	Şarkılar		21.45	45	Müzik (PL)
	14.45	15	Şarkılar (PL)		18.40	20	Cazband		22.45	14	Dans Müz (PL)
	15.00		Dans Müz (PL)		19.15	15	Cazband		07:30	12	Müzik (PL)
	18:30	27	Şarkılar		20.45	15	Şarkılar		08.00	15	Müzik (PL)
	18.40	20	Tangolar		21.45	45	Orkestra		13.33	12	Müzik (PL)
	19.15	20	Köy Havaları	22.40	20	Orkestra	14.00	15	Bando		
	19.45	30	Fasıl Heyeti	07:30	12	Müzik (PL)	14.45	15	Müzik (PL)		
	20.45	15	Halk Türküsü	08.00	15	Müzik (PL)	15.00		Dans Müz (PL)		
	21:10	20	Şarkılar	Ara.33	12	Saz Eserleri	18:30	27	Çifte Fasıl		
	21.45	45	Müzik (PL)	13.00	15	Şarkılar	18.50	30	Yurd Sesleri		
	22.45	15	Dans Müz (PL)	13.15		Müzik (PL)	19.45	30	Cazband		
	07:30	12	Müzik (PL)	18:30	27	Dans Müz (PL)	20.45	30	Oyun Havaları		
	08.00	15	Müzik (PL)	18.40	20	Mandolin	21.55	35	Orkestra		
16	13.15		Müzik (PL)	20.45	15	Müzik (PL)	22.45	15	Dans Müz (PL)		
	18:30	27	Orkestra	21:10	20	Şarkılar	22.45	15	Caz (PL)		

Toplam yayın süresi 1035 dakikadır. Toplam yayın süresinin 588 dakikası, %56,81'i Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 447 dakikası, %43,19'u geleneksel Türk müziklerine ayrılmıştır. 1941 yılı temmuz ayı için her haftayı temsil eden ve rastlamsal olarak seçilmiş dört günde toplam yayın sayısı 54'dir. Toplam 51 yayından 20'si geleneksel müzik türlerine ait yapımlardır ve bunlardan sadece 110 dakikalık süre alan 5 yayım THM koluna ait olup diğer 15 yayım TSM koluna aittir (THM yayınlarının sayısı toplam geleneksel Türk müziği yayınlarının %25'ini oluştururken geleneksel Türk müziği toplam süresinin de %23,01'ini oluşturmaktadır) ve TSM yayınlarının süresi 478 dakikadır.

Çizelge 10 1941 Yılı Eylül Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
2	07:33	12	Müzik Pi		14:40		Bando		22:00	30	Orkestra
	08:00	30	Müzik Pi		18:40	20	Dans Orkestr		22:45	15	Orkestra
	13:00	30	Şarkılar		19:15	15	Dans Orkestr	25	07:33	12	Müzik Pi
	13:30		Müzik Pi		19:55	20	Saz Eserleri		08:00	30	Müzik Pi
	18:03	27	Caz Band		20:45	15	Şarkılar		08:30		Müzik Pi
	18:30	30	Fasıl Heyeti		22:00	30	Orkestra		13:30	12	Şarkılar Pi
	19:15	15	Caz Band		22:45	15	Orkestra		14:00	30	Şarkılar Pi
	19:55	20	Şarkılar Pi	17	07:33	12	Müzik Pi		14:40		Bando
	20:45	15	Orkestra		08:00	30	Müzik Pi		18:03	37	Fasıl Heyeti
	21:10	20	Şarkılar		12:33	27	Şarkılar Pi		18:40	20	Dans Orkestr
	21:45	15	Orkestra		18:03	37	Fasıl Heyeti		19:15	15	Dans Orkestr
	22:45	15	Dans Müz Pil		18:40	20	Swing Orkestr		19:55	20	Saz Eserleri
11	07:33	12	Müzik Pi		19:15	15	Swing Orkestr		20:45	15	Şarkılar Pi
	08:00	30	Müzik Pi		19:45	30	K. Türk Müziği		22:00	45	Orkestra
	12:33	27	Şarkılar Pi		20:45	15	Şarkılar		22:45	15	Orkestra
	14:00		Şarkılar Pi								

Toplam yayın süresi 895 dakikadır. Toplam yayın süresinin 537 dakikası, %60'ı Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türlerine; 308 dakikası, %40'ı geleneksel Türk müziklerine ayrılmıştır. 1941 yılı temmuz ayı için her haftayı temsil eden ve rastlamsal olarak seçilmiş dört günde toplam yayın sayısı 46'dır. Toplam 46 yayından 17'sinin tamamı geleneksel müzik türlerinden sadece TSM koluna ait yapımlardır.

1941 yılı eylül ayı radyo yayınları bulgularında TSM kolunun içinde yer alan yapımlardan birinin adı Klasik Türk Müziğidir: Geleneksel Türk müziğinin TSM koluna ait dağar ve icrasının Klasik Türk müziği (Fasıl, Şarkı, TSM, İnce saz) adı altında sunulması ve bilimsel metinlere kadar yansıtılarak müzik meslek eğitimi ve mesleğin merkezini oluşturan kuram ve uygulamada bu adım yerleşmesinin temel kaynaklarından birinin radyo yayınları olduğuna dair ilk tespiti. Söz konusu müzik türünün adlandırılmasına yönelik çeşitlenme ve metinler arası karmaşada radyo yayınlarında yapıyı sunan müzikle ilgili veya meslek sahibi kişilerin dil ve müzikle ilgili birikimin etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 10 i 1941 Yılı Ekim Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
4	07:33	12	Müzik Pi		13:30		Orkestra		20:45	15	Halk Türküsü
	08:00	30	Müzik Pi		18:03	37	Dans Orkestr		21:10	20	Şarkılar
	08:30		Müzik Pi		18:40	50	Şarkılar		22:45	15	Dans Müz Pi
	13:30	12	Şarkılar Pi		19:55	20	Müzik	29	07:33	12	Müzik Pi
	14:00	30	Şarkılar Pi		20:30	30	Fasıl Heyeti		08:00	30	Marşlar
	14:40		Bando		21:10	25	Şarkılar		08:30		Müzik Pi
	18:40	20	Dans Orkestr		21:45	15	Dans Müz Pi		09:05	25	Halk Havaları
	19:15	15	Dans Orkestr	20	07:33	12	Müzik Pi		09:50	10	Müzik Pi
	19:55	20	Şarkılar		08:00	30	Müzik Pi		10:20	25	Türküler
	20:45	15	Şarkılar		08:30		Müzik Pi		11:50	10	Marşlar
	22:00	45	Orkestra		12:33	12	Şarkılar Pi		13:45	60	Müzik Pi
12	22:45	15	Orkestra		13:00	30	Şarkılar		18:03	22	Fasıl Sazı
	08:33	12	Müzik Pi		13:30		Müzik Pi		19:55	20	Eski Havalar
	09:33	30	Müzik Pi		18:03	24	Dans Müz Pi		20:45	15	Halk Türküsü
	12:33	27	Şarkılar Piyano		18:30	60	Fasıl Sazı		21:10	20	Swing Orkestr
	13:00	30	Türküler		19:55	20	Keman		21:45	45	Bando
					21:45	45	Orkestra		22:45	15	Dans Müz Pi

Toplam süre 1082 dakika, toplam yayım sayısı 50'dir. Geleneksel Türk müzik türlerine yönelik yayınların süresi 483 dakika, toplam yayın oranının %53,64'ü olup toplam yayım sayısı 20'dir. Batı Müziği ve çoksesli Türk müziği türüne ait yapımların süresi 599 dakika, toplam yayım oranının %55,36'sı olup toplam yayım sayısı 30'dur. Geleneksel Türk müziği yayınlarında eldeki bulgu kümesi içerisinde "Fasıl Heyeti ve Şarkılar Piyano" yapımları ile "Eski Havalar, Halk Havaları" yayım adları ile ilk kez karşılaşılmıştır.

Bu bulgular geleneksel Türk müziği türüne yönelik yayınların radyo yayınları içerisinde süre ve sayısının arttığı; buna bağlı olarak Türk müzik devriminin temel hedefi olan çoksesli müzik beğenisinin halk katmanlarında yaygınlaştırılarak artırılması hedefinin yayım tabakasını oluşturan Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların süre ve sayıca azaldığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra özellikle TSM koluna yönelik olarak 1941 ekim ayı yayınlarında yer alan "Fasıl

Heyeti” adlandırmasıyla fasıl sözcüğünün TSM kolu kuram ve uygulamalarına uygun bir biçimde tüm anlam ve nitelikleriyle yayınlara yansıtıldığı; “Şarkılar Piyano” adlı yapım ile Osmanlıdaki çoksesli müzik kapsamında Türk müziğinin icrasında yer alarak bas partisinde tam sekizli piyano eşliği ve akorları arpejli kullanımından kaynaklanan TSM kolu piyanolu icrasının radyo yayınlarında yer almaya başladığı; “Eski Havalara, Halk Havalara” adlı yapımlardaki “hava” adlandırmasının o dönemki THM uygulamalarının yerleşik kuramının temel unsuru olduğu yorumlanabilir.

Çizelge 10 j 1941 Yılı Kasım Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
4	07:33	12	Müzik Pi	19	20:15		İstiklal Marşı	24	07:33	12	Müzik Pi
	08:00	30	Müzik Pi		07:33	12	Müzik Pi		08:00	30	Müzik Pi
	08:30		Müzik Pi		08:00	30	Müzik Pi		08:30		Müzik Pi
	12:33	12	Şarkılar Pi		08:30		Müzik Pi		12:33	12	Saz Eserleri
	13:00	30	Saz Eserler		12:33	12	Şarkılar Pi		13:00	30	Şarkılar
	13:30		Müzik Pi		13:00	30	Türküler		13:30		Müzik Pi
	18:03	27	Orkestra		13:30		Müzik Pi		18:03	24	Dans Müzik Pi
	19:00	30	Fasıl Heyeti		18:03	22	Dans Orkestrası		18:30	60	Fasıl Sazı
	19:55	20	Şarkılar		19:55	20	Dans Orkestrası		19:55	20	Keman
	20:45	15	Piyano		20:45	15	Halk Türküsü		20:45	15	Halk Türküsü
10	21:45	45	Klasik Türk Müz	21:10	20	Şarkılar	21:10	20	Şarkılar		
	22:45	15	Dans Müzik Pi	21:45	45	Bando	21:45	45	Orkestra		
10	09:10		İstiklal Marşı	22:45	15	Dans Müzik Pi	22:45	15	Dans Müzik Pi		
	12:45		İstiklal Marşı								

1941 yılı kasım ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük Toplam yayın süresi 740 dakika, toplam yapım sayısı 40’tır. Toplam yayın süresinin 306 dakikası %41,35’i geleneksel Türk müziği türlerine; 434 dakikası %58,65’i Batı müziği ve çok sesli Türk müziğine ayrılmıştır. 40 yapımın 13’ü geleneksel Türk müziği yapımları olup bunlardan 3’ü 60 dakika süre ve geleneksel Türk müziği yayınlarının %19,61 oranı ile THM koluna aittir.

10 Kasım 1938 günü Türk önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 3. Yıl anma törenlerinde radyonun yayınlarında 09.10; 12.45 ve 20.15 İstiklal marşını 3 kez yayınlanması büyük Türk önderine olan saygı ve nezaketin bir göstergesi olmayıp aynı zamanda onun Türk dili, müziği, gelenek ve göreneklerine yönelik işaret ettiği hedeflere bağlılığın da göstergesi olarak değerlendirilmelidir. İstiklal marşının üç kez anma günü dolayısıyla icrası aslında Türk devlet ve kağanlık geleneğinde devletin bağımsızlığı milleti diriliği ve zenginliğiyle ilgili simgesel belirteçlerden birisidir. Bu bağlamda İstiklal marşının günde üç kez radyodan icrası tarihsel derinliği tüm Türk devletlerinde icra edildiği bilinen, Çin kaynakları dolayısıyla Tu-Kie soyu ile bağlantılı olarak efsanelerle bağı kurulabilen ve günümüzden yaklaşık 5000 yıla kadar uzanan bir geçmişe ilişkilendirilebilir. Türk devleti bağımsızlık imgesi ve kağanın tanrısal onayı ile başbuğ oluşunu da betimleyen bu müziksel eylem ve etkinliğin tarihsel süreçler içerisinde günde iki, üç ve beş kez üç nevbet vurma şeklinde yapılabildiği metinlere yansıyan geleneğin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Türk devlet anlayışının boynuz ve vurma çalgılarla ortaya koyduğu; süreç içerisinde Çin kaynaklarında Kang-Gu şeklinde yansıyarak Farsi sahada Nevbet, Türkçenin Tavıl / Davul sözcüğünün Arap sahasında tabl şeklinde yansımalarıyla tabl-ı Osmânî, tabl-ı Âl-i Osmân⁷ adıyla Osmanlı padişah mehteri ve II. Mahmut'un uygulaması sonrası Saray bandosu olmuş, söz konusu nöbet vurma geleneği sabah öğlen ve akşam İstiklala marşı seslendirmesi şeklinde sürdürülmüştür. Bu geleneğin TRT kurumu içerisinde sabah ve akşam yayın açılışı ve kapanışında İstiklal marşına yer verilmesini, hem radyoya yansıyan günde üç kez istiklal marşı icrasına hem de büyük Türk müzik uygarlığının mirası olan devletin ve kağanın simgesi olup Türk milletinin bağımsızlığını vurgulayan nöbet geleneğinin bir devamı olarak değerlendirmek mümkündür.

⁷ III. Selim, ayrıntılarıyla dahi bizzat meşgul olarak Galata Kulesi ve Demirkapı nevbethânelerine ilk defa kös koydurmuştur. Mehterhâne-yi Âl-i Osmân, tabl-ı Osmânî, tabl-ı Âl-i Osmân, cemâat-i mehterân-ı alem, mehterân-ı tabl ü alem-i hâssa gibi adlarla anılan padişah mehterhânesi saltanat sancaklarını taşımak ve korumakla görevli alemdarlarla mûsiki icrasını gerçekleştiren tabl mehterlerinden oluşuyordu. Alem mehterleri ve tabl mehterleri ayrı bölükler halinde düzenlenmişti. Özcan, Nuri (2003), Mehter Maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 28, s. 545-549, Ankara. Erişim: <https://islamansiklopedisi.org.tr/mehter> 19 Mayıs 2019, Saat15.10

Çizelge 10 k 1941 Yılı Aralık Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
5	07:33	12	Müzik Pi	13	15:30		Orkestra	22	19:55	20	Şarkılar
	08:00	30	Müzik Pi		18:03	37	Şarkılar		20:45	15	Halk Türküsü
	08:30		Müzik Pi		18:40	20	Dans Orkestr		21:10	20	Şarkılar
	13:30	12	Şarkılar Pi		19:15	15	Dans Orkestr		21:45	15	Orkestra
	18:03	37	Fasıl Heyeti		19:55	20	Şarkılar		22:45	15	Dans Müzik Pi
	18:40	20	Dans Müzik Pi		20:45	15	Şarkılar	08:33	12	Müzik Pi	
	19:15	15	Müzik Pi		21:45	15	Şarkılar	09:00	30	Müzik Pi	
	19:45	30	Klasik Türk Müz		22:00	30	Orkestra	09:30		Müzik Pi	
	20:45	15	Şarkılar		22:45	15	Orkestra	12:33	12	Türküler	
	21:10	25	Oda Musikisi		07:33	12	Müzik Pi	13:00	30	Şarkılar	
13	07:33	12	Müzik Pi	22	08:00	30	Müzik Pi	28	13:30		Orkestra
	08:00	30	Müzik Pi		08:30		Müzik Pi		18:03	37	Dans Orkestra
	08:30		Müzik Pi		12:33	12	Şarkılar Pi		18:40	50	Şarkılar
	13:30	12	Şarkılar Pi		13:00	30	Şarkılar		19:55	20	Müzik Pi
	14:00	30	Şarkılar Pi		13:30		Müzik Pi		20:30	30	Fasıl Heyeti
	14:40		Bando		18:03	47	Dans Orkestra		21:10	25	Şarkılar
					18:50	40	Fasıl Heyeti		21:35	15	Dans Müzik Pi

1941 yılı Aralık ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilmiş dört günlük radyo yayınlarının toplam süresi 1024 dakikadır. Bu sürenin 517 dakikası Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne ait olup tüm süreye oranı %50, 49'dur. Geleneksel Türk müziği süresi ise 507 dakika ve tüm yayın süresine oranı %49,51 olup yayın sürelerinin Türk müzik devrimine ilişkin yayınlar ile geleneksel müzik türlerine ilişkin yayın sürelerinin en yakın olduğu süre ve oranlar tespit edilmiştir. Geleneksel Türk müziği türlerine ilişkin yayın süresinin toplam 27 dakikası THM dalına ait olup toplam geleneksel müzik yayınları içerisindeki oranı %5,3 olarak gerçekleşmiştir. THM kolunun radyolarda yer alma süresi bakımından en düşük süre tespiti 1941 yılı aralık ayı yayın akışına aittir. Çizelge 10 k'de yer alan yayın akışında 52 yapım tespit edilmiştir. Bu yayınlardan 21 yapım geleneksel Türk müziği türüne aittir. Bu yapımlardan 4'ü Şarkı-Piyano adlı yapım olup geleneksel Türk müziğinin TSM kolunun piyanolu icra üslubunun sayıca arttığını gösteren bir bulgudur.

Bu bulgular 1941 yılı aralık ayı itibariyle Türk müzik devriminin radyo aracılığıyla halk katmanlarına ulaştırılarak, yaygınlaştırılması ve benimsetilmesine yönelik yayın saatleri, yapım türleri bakımından önceki uygulamalara göre Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türü aleyhine bir değişim olduğu; bunun yanı sıra Türk müzik devriminin veri tabanı olarak kullanılması öngörülen THM koluna ait yayınların tüm yayınları süresi içerisinde %2,64 ve geleneksel yayınlar içerisinde %5,3 düzeyinde yer alması Devlet radyosuna dönüşen radyonun yayınlarında Türk müzik devriminin eylem ve etkinliklerinin kesintiye uğrama yönünde bir yöne doğru ilerlediği şeklinde yorumlanabilir.

4.1.3.4.1942 Yılı Bulguları

Bu kısımda 1942 yılına ait yılın tüm ayları ve haftalarını temsil ve 4 mevsimin Ocak, Mart, Haziran ve Eylül Aylarının 4 gün rastlantısal olarak belirlenmesi verilerden elde edilen bulgulara, bulguların açıklanması ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

Çizelge 11 a 1942 Yılı Ocak Ayı Bulgularının Dökümü

8	12	07:33	Müzik (PL)
	15	08.00	Müzik (PL)
	Süresiz	09:30	Müzik (PL)
	12	11:33	Saz eserleri
	30	13.00	Müzik (PL)
	17	18:07	Şarkılar
	40	18.20	Fasıl Heyeti
	15	19.15	Müzik (PL)
	30	19.45	Yurd Sesleri
	15	20.45	Şarkılar
	20	21:10	Şarkılar
	45	21.45	Orkestra
	15	22.45	Dans Müzik (PL)
	21	12	07:33
15		08.00	Müzik (PL)
Süresiz		09:30	Müzik (PL)
12		11:33	Şarkılar
30		13.00	Şarkılar
Süresiz		13.30	Müzik (PL)
22		18:07	Dans Orkestrası
20		19.55	Şarkılar
15		20.45	Halk Şarkısı
20		21:10	Şarkılar
15		22.45	Dans Müzik (PL)

27	12	07:33	Müzik (PL)
	15	08.00	Müzik (PL)
	Süresiz	08:30	Müzik (PL)
	12	11:33	Şarkılar
	30	13.00	Şarkılar
	Süresiz	13.30	Müzik (PL)
	57	18:08	Orkestra
	30	19.00	Fasıl Heyeti
	20	19.55	Fasıl Heyeti
	15	20.45	Şarkılar (PL)
	20	21:10	Oda Musikisi
	15	21.45	K. Türk Müzik
	15	22.45	Dans Müzik (PL)

Çizelge 11a'daki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve kış mevsimini temsilen alınan Ocak ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 665 dakika; toplam yayın sayısı 36'dır. Bu sürenin 479 dakikası toplam sürenin %72,03'si; yayın sayısı 28'dir. 186 dakikası toplam sürenin %74,58'i; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği yayın sayısı 8 olup toplam yayın sayısının %25,42'i yayınlarına ayrılmıştır.

Çizelge 11 b 1942 Yılı Mart Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
2	12	07:33	Müzik (PL)
	15	08:00	Müzik (PL)
	12	12:33	Şarkılar
	42	18:03	Dans Orkestrası
	35	18:55	Fasıl Heyeti
	24	19:50	Şarkılar
	15	20:45	Marş
	30	21:15	Şarkılar
	45	21:45	Orkestra
18	12	07:33	Müzik (PL)
	15	08:00	Müzik (PL)
	12	12:33	Şarkılar
	42	18:03	Dans Orkestrası
	35	18:55	Fasıl Heyeti
	20	19:10	Şarkılar
	20	19:55	Fasıl Heyeti
	15	20:45	Marş
	30	21:15	Şarkılar
	45	21:45	Bando

21	12	07:33	Müzik (Pl)
	15	08:00	Müzik (Pl)
	12	13:33	Şarkılar
	90	14:00	Bando
	35	18:55	Dans Orkestrası
	20	19:55	Fasıl Heyeti
	15	20:45	Şarkılar
	30	22:00	Orkestra
27	12	07:33	Müzik (Pl)
	15	08:00	Müzik (Pl)
	12	12:33	Saz Eserleri
	90	13:00	Şarkılar
	42	18:03	Fasıl Heyeti

Çizelge 11 b'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve İlk Bahar mevsimini temsilen alınan Mart ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 986 dakika; toplam yayın sayısı 35'dir. Bu sürenin 562 dakikası toplam sürenin %56,99'si; yayın sayısı 25'dir. 186 dakikası toplam sürenin %74,58'i; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği yayın sayısı 10 olup toplam yayın sayısının %43,01'i yayınlarına ayrılmıştır

Çizelge 11 c 1942 Yılı Haziran Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı	
2	12	07:33	Müzik (Pl)	
	15	08:00	Müzik (Pl)	
	12	12:33	Şarkılar	
	90	13:00	Şarkılar	
	42	18:03	Orkestra	
	15	18:45	Fasıl Heyeti	
	15	19:15	Fasıl Heyeti	
	15	20:45	Türküler	
	20	21:10	Müzik (Pl)	
	45	21:45	Klasik Türk Müziği	
	12	12	07:33	Müzik (Pl)
		15	08:00	Müzik (Pl)
12		12:33	Türküler	
90		13:00	Şarkılar	
42		18:03	Orkestra	
20		18:40	Müzik (Pl)	
15		19:15	Piyano ile caz	
30		19:45	Klasik Türk Müziği	
15		20:45	Saz Eserleri	
30		22:00	Orkestra	
20		12	07:33	Müzik (Pl)
		15	08:00	Müzik (Pl)
	12	13:33	Şarkılar	
	30	14:00	Bando	
	42	18:03	Dans Orkestrası	
	20	19:55	Fasıl Heyeti	
	15	20:45	Şarkılar	
	30	22:00	Orkestra	
	27	12	07:33	Müzik (Pl)
		15	08:00	Müzik (Pl)
		12	13:33	Şarkılar
		30	14:00	Bando
42		18:03	Dans Orkestrası	
20		19:55	Fasıl Heyeti	
15		20:45	Şarkılar	
30		22:00	Orkestra	

Çizelge 11 c'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve yaz mevsimini temsilen alınan Haziran ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam yayın 914 dakika; toplam yapım sayısı 36'dur. Söz konusu toplam yayın süresinin 581 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %63,56'dır. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 186 dakika ve yapım sayısı 9'dur. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %36,44'dir.

Çizelge 11 d 1942 Yılı Eylül Ayı Bulgularının Dökümü

2		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	42	18:03	Fasıl Heyeti
	45	18:45	Dans Orkestrası
	30	19:45	Yurt Sesleri
	15	20:45	Halk Türküsü
	15	21:15	Şan
	40	21:50	Bando
11		07:55	Müzik (Pl)
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Peşrevler
	37	18:03	Fasıl Heyeti
	20	18:40	Dans Müzik Pl
	15	19:15	Saz Eserleri
	30	19:45	Klasik Türk Müziği
	15	20:45	Müzik (Pl)
	30	22:00	Salon Orkestrası
19		07:55	Müzik (Pl)
	12	12:33	Şarkılar Pş
		14:00	Bando
	42	18:03	Dans Orkestrası
	20	19:55	Şarkılar
	15	20:45	Şarkılar
	30	22:00	Salon Orkestrası
26		07:55	Müzik (Pl)
	12	13:33	Şarkılar Pş
		14:00	Bando
	42	18:03	Dans Orkestrası
	15	20:45	Şarkılar
	30	22:00	Salon Orkestrası

Çizelge 11 d'deki bulgulardan radyo yayımlarının çizelgede gösterilen ve Sonbahar mevsimini temsilen alınan Eylül ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam yayın süresi 576 dakika; toplam yapımların sayısı 32'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 282 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki sayısı 20 ve oranı %48,95'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 294 dakika ve yapımların sayısı 12'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %51,05'dir.

4.1.3.5.1943 Yılı Bulguları

Bu kısımda 1943 yılına ait yılın tüm ayları ve haftalarını temsil ve 3 mevsimin Mart, Temmuz ve Eylül Aylarının 4 gün rastlantısal olarak belirlenmesi verilerden elde edilen bulgulara, bulguların açıklanması ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

Çizelge 12 a 1943 Yılı Mart Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Süre/ Dk	Saat	Program İsmi
2		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	42	18:03	Fasıl Heyeti
	45	18:45	Dans Orkestrası
	30	19:45	Yurt Sesleri
	15	20:45	Halk Türküsü
	15	21:15	Şan
	40	21:50	Bando
11		07:55	Müzik (Pl)
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Peşrevler
	37	18:03	Fasıl Heyeti
	20	18:40	Dans Müzik Pl
	15	19:15	Saz Eserleri
	15	20:45	Müzik (Pl)
	30	22:00	Salon Orkestrası
19		07:55	Müzik (Pl)
	12	12:33	Şarkılar Pş
	42	18:03	Dans Orkestrası
	20	19:55	Şarkılar
	15	20:45	Şarkılar
	30	22:00	Salon Orkestrası
26		07:55	Müzik (Pl)
	12	13:33	Şarkılar Pş
		14:00	Bando
	42	18:03	Dans Orkestrası
	15	20:45	Şarkılar

Çizelge 12 a'daki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve İlk Bahar mevsimini temsilen alınan Mart ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 576 dakika; toplam yayın sayısı 31'dir. Bu sürenin 282 dakikası toplam sürenin %48,95'si; yayın sayısı 19'dur. 186 dakikası ; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği yayın olup sayısı 12'dir toplam yayın sayısının %51,05'i yayınlarına ayrılmıştır.

Çizelge 12 b 1942 Yılı Haziran Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1	25	07:55	Müzik (Pl)
	12	13:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	15	19:15	Dans Müzik Pl
	20	19:55	Şarkılar
	15	20:45	Müzik
	45	21:45	Senfonik Orkestra
7		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	42	18:03	Dans Orkestrası
	15	18:45	Fasıl Heyeti
	15	19:15	Şarkılar
	30	19:45	Yurt Sesleri
	15	20:45	Beraber Şarkı
	10	21:15	Müzik Pi
	45	21:45	Bando
8		07:55	Müzik Pi
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	27	18:03	Fasıl Heyeti
	15	18:45	Şarkılar
	15	19:45	Dans Müzik Pl
	20	19:55	Şarkılar
	15	20:45	Keman
	45	21:45	Müzik Pi
22		07:55	Müzik Pi
	12	12:33	Müzik (Pl)
		13:00	Şarkılar
	15	19:15	Dans Müzik Pl
	20	19:55	Şarkılar
	15	20:45	Şarkı
	45	21:45	Senfonik Orkestra

Çizelge 12 b'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve yaz mevsimini temsilen alınan Haziran ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam yayın 572 dakika; toplam yapım sayısı 32'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 355 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki sayısı 23 ve oranı %62,06'dır. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 217 dakika ve yapım sayısı 9'dur. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %37,94'dir.

Çizelge 12 c 1942 Yılı Eylül Ayı Bulgularının Dökümü

6		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Müzik Pi
	57	18:03	Çifte Fasıl
	25	19:20	Dans Orkestrası
	15	20:45	Berber Şarkı
	20	21:10	Şarkılar
	45	21:45	Senfonik Orkestra
13		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Müzik Pi
	57	18:03	Büyük Fasıl
	25	19:20	Dans Orkestrası
	15	20:00	Dans Orkestrası
	20	21:10	Şarkılar
	45	21:45	Senfonik Orkestra
20		07:55	Salon Orkestrası
	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Müzik Pi
	57	18:03	Çifte Fasıl
	25	19:20	Dans Orkestrası
	15	20:00	Dans Orkestrası
	15	20:45	Yurt Sesleri
	20	21:10	Türküler
	45	21:45	Senfonik Orkestra
30		07:55	Müzik Pi
	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Müzik Pi
	57	18:03	Çifte Fasıl
	15	20:45	Şarkılar
	20	21:10	Şan

Çizelge 12 c'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve Sonbahar mevsimini temsilen alınan Eylül ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam yayın 686 dakika; toplam yapım sayısı 32'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 381 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki sayısı 19 ve oranı %55,53'tür. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 305 dakika ve yapım sayısı 13'tür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %44,56'dır.

4.1.3.6.1944 Yılı Bulguları

Bu kısımda 1944 yılına ait yılın tüm ayları ve haftalarını temsil ve 2 mevsimin Ocak, Mart Aylarının 4 gün rastlantısal olarak belirlenmesi verilerden elde edilen bulgulara, bulguların açıklanması ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

Çizelge 13 a 1944Yılı Ocak Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
1		07:55	Müzik Pi
	12	13:33	Türküler
		14:00	Şarkılar
	45	14:15	Bando
		15:25	Konser
	57	17:03	Dans Müzik Pl
	25	19:20	Fasıl Heyeti
	15	20:00	Şarkılar
	15	20:45	Şarkılar
	45	21:45	Salon Orkestrası
8		07:55	Müzik Pi
	12	13:33	Şarkılar
		14:00	Oyun Havaları
	45	14:15	Bando
		15:25	Konser
	57	17:03	Dans Müzik Pl
	55	19:20	Büyük Fasıl
	15	20:45	Swing müzik
	45	21:45	Salon Orkestrası
9	28	08:32	Müzik Pi
	30	09:15	Müzik Pi
	30	10:45	Türk Musiki
	45	11:30	Saz Eserleri
	30	12:15	Salon Orkestrası
	12	18:03	Türküler
	45	18:15	Fasıl Heyeti
	25	19:20	Şarkılar
	60	20:00	Dans Orkestrası
	30	21:15	Şarkılar
	15	21:45	Müzik Pi
	30	22:00	Dans Müzik Pl
24	28	07:55	Müzik Pi
	25	19:20	Şarkılar
	15	20:00	Yurt Sesleri
	20	21:15	Şarkılar
	15	21:45	Senfonik Orkestra
	30	22:00	Dans Müzik Pl
1		07:55	Müzik Pi

	12	13:33	Türküler
		14:00	Şarkılar
	45	14:15	Bando
		15:25	Konser
	57	17:03	Dans Müzik Pl

Çizelge 13 a'daki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve kış mevsimini temsilen alınan Ocak ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 956 dakika; toplam yapım sayısı 38'dir. Söz konusu toplam yayın süresinin 482 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki sayısı 26 ve oranı %50,41'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 474 dakika ve yapım sayısı 12'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %49,59'dir.

Çizelge 13 b 1944 Yılı Mart Ayı Bulgularının Dökümü

Gün	Saat	Süre / Dk.	Yayın Akışı
4	12	13:33	Şarkılar
	15	14:00	Şarkılar
	45	14:15	Bando
		15:25	Konser
	57	17:03	Müzik Pi
11	55	19:20	Fasıl Heyeti
	15	20:45	Müzik Pi
	45	21:45	Salon Orkestrası
	12	13:33	Oyun Havaları
	15	14:00	Şarkılar
	45	14:15	Bando
		15:25	Konser
	57	17:03	Müzik Pi
	55	19:20	Fasıl Heyeti
	30	20:00	Türküler
	15	20:30	Swing müzik
17	15	20:45	Müzik Pi
	45	21:45	Salon Orkestrası
		07:55	Müzik Pi
	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Salon Orkestrası
	27	18:03	Çifte Fasıl
	30	18:30	Dans Orkestrası
	25	19:30	Klasik Türk Müziği
	15	20:00	Saz Eserleri
	45	21:45	Salon Orkestrası
27		07:55	Müzik Pi

	12	12:33	Şarkılar
		13:00	Salon Orkestrası
	27	18:03	Çifte Fasil
	15	20:45	Yurt Sesleri
	20	21:10	Şarkılar
	45	21:45	Senfonik Orkestra

Çizelge 13 b'deki bulgulardan radyo yayınlarının çizelgede gösterilen ve İlk Bahar mevsimini temsilen alınan Mart ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının toplam süresi 861 dakika; toplam yayın sayısı 35'dir. Bu sürenin 551 dakikası toplam sürenin %63,99'si; yayın sayısı 25'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziği toplam sürenin 210 dakikası; yayın sayısı 10 olup toplam yayın sayısının %36,01'i yayınlarına ayrılmıştır.

4.2. Halkevleri

Bu kısımda Türk ekin tarihinde büyük bir önemi olan halk evlerinin müzik devrimine olan etkisine genel bir açıdan bakılmıştır. Bu inceleme sonucunda tezimizin esas yapı taşı olan radyo kısmı ile bağlantılarına değinilmiş ve kıyaslamalar yapılmıştır.

19 Şubat 1932'de resmen açılan halkevleri, Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş ve kısa zamanda Türkiye'nin dört bir yanına yayılmış çok önemli bir kültür kurumudur. Halkevleri çalışmaları Cumhuriyet Halk Fırkasının parti programındaki ilkeler doğrultusunda yürütülmüştür. Bu bilgileri Cumhuriyet arşivi incelemelerimizde gördüğümüz Cumhuriyet Halk Partisinin kendi içindeki yazışmalardan teyid etmekteyiz.

Cumhuriyet Arşivi Belge 1

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

Ankara : 28.9.1949

DEVLET ARŞİNİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİNİ

Halkevi Başkanlığına

7 YAZILDI Elazığ

25056

Evinize ait piyanonun durumu hakkında .
bizi aydınlatmanızı, tamir veya akort icab-
ediyorsa aşağıdaki hususların piyanodan an-
layan bir kimseye tekkik ettirilerek açıklan-
masını rica eder, sevgiler sunarım .

C.H.P. Genel İdare
Kurulu Üyelerinden

A. Taşkapılı
Ali Taşkapılı

- 1 - Piyanonun cinsi ve markası
- 2 - Dahili mekanik ve tel durumları
- 3 - Akort tahtasının akort tutma vaziyeti.

28. Eylül 1949

2

Yukarıdaki belgede Cumhuriyet Halk Partisi genel merkezi tarafından Elazığ halk evine gönderilmiş olan bir yazıya rastlanmaktadır. Halk evindeki piyanonun

cinsi,markası, dahili mekanik durumu ve akort tahtasının akort tutma vaziyeti sorulmuş ve ilgili halk evinden cevap beklenmiştir.

1949 yılı itibari ile piyanonun Elazığ ilimizde yer alması ve sadece temin edilip bırakılması değil aynı zamanda işlerliğinin sağlanmasının takibinin yapılması batı müziği eğitimi açısından oldukça önem kazanmaktadır. Devrimin radyo ayağına baktığımız zaman radyo yasağı başta olmak üzere batı müziğinin halka dayatma yolu ile belkide Türk müziğinin geri plana atılarak benimsetilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Fakat bunun yanında halk evlerinde piyano eğitimi verilmesi ve halk evlerinin gerek öğretmenlerinin gerek ise gelen öğrencilerinin “ Gönüllülük esasına dayalı olarak geliyor “ olmalarından yola çıkarsak devrimin doğal bir sürece dönüşme aşamasının burada oluşmaya başladığını gözlemliyoruz. Dolaylı alıntılama yöntemini kullandığımızda ilgili çalgı bakımlarının diğer illerde de yazışma yöntemi ile yapıldığını tespit ettik. Halk evlerinde kişilerin gönüllülük esasına dayalı olarak çalıştıklarını aşağıdaki belgede açık bir şekilde görmekteyiz.

Cumhuriyet Arşivi Belge 2

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
 GENEL SEKRETERLİĞİ
 DEVLET ARŞİVİ VE KÜTÜPHANESİ MÜDÜRLÜĞÜ
 CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara : 21. 7. 1949

2/ 98205

Halkevi Başkanlığına

Bitlis

25/4/1949 gün ve 66 sayılı yazıya karşılıktır:
 Halkevi çalışmalarında esas olan fahrî hizmet-
 tir . Müzik kolunda vazife alan arkadaşlara devamlı
 olarak yardım yapılması halkevi çalışmaları prensiple-
 rine aykırı olduğu gibi buna maddeten de imkân yoktur.
 Bu kolda çalışan arkadaşların münasip işlere yerleşti-
 rilmesini temin suretile bu işe bir çare bulmanız ye-
 rinde olur . Merkezden bu iş için yardım yapılması
 imkânı yoktur .

İhtiyaçların, C.H.P. İl Başkanlığı ile de te-
 mas ederek, kendi imkânlarınızla karşılanmasına çalış-
 ılmasını rica eder, sevgiler sunarım .

C.H.P. Genel İdare
 Kurulu Üyelerinden
 Bursa Milletvekili

Fahri Bük

2/ 98205
 909

21. Temmuz 1949

Cumhuriyet Arşivi Belge 3

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara 1. 10. 1948

Halkevi Başkanlığına

Tekirdağ

YAZILDI

31/7/1948 gün ve 92 sayılı yazıya karşılıktır :

Bir zarf içinde alındığı bildirilen 3 adet marş notasının mahiyeti anlaşılamaştır .

Tetkik edilmek üzere bunların gönderilmesini rica ederim . Bando öğretmeniniz Halis Vural'ın bestelediği sancak marşının çalınmasında bir mahzur olmadığını bildirir, başarılar diler, sevgiler sunarım .

EK
1

C.H.P. Genel İdare Kurulu Üyelerinden
Konya Milletvekili

Muhsin Adil Binal

Not : Sancak marşına ait nota eklidir .

1. Ekim 1948

7 | 85699
3815

19

Cumhuriyet Arşivi Belge 3 incelendiğinde 1 Ekim 1948 yılı itibari ile Tekirdağ halkevinin Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezine daha önce bando öğretmeni tarafından bestelenen "Sancak" marşının genel merkeze incelenmesi amacı ile gönderildiği ve merkezin de ilgili halk evi tarafından bu marşında bando ile icrasında bir sakınca olmadığını bildiren bir yazı ile cevap verdiğini görüyoruz.

Bando müziği geleneği ülkemize 2. Mahmut han zamanında 1826 yılı itibari ile gelmiştir. Bando ekinini yaratma amacı ile Donizetti paşa görevlendirilmiştir . Aradan geçen 80 yıl gibi uzun bir süre sonucu ilgili müzik türünün halen devam ettiğini ve Tekirdağ ilinde halkevinde yaşatıldığını görmekteyiz. Bando müziğinin akademik müzik icra eden kurumlardan ve maaşlı musikişinaslardan halk katmanına inmesi demek bu müziğin benimsendiği anlamına gelmektedir. Bir müzik türünü insanlara benimsetmek istiyorsanız onlara bunu kendi icra etmelerini sağlayacak ortam hazırlamak benimsemeleri açısından en etkili yollardan biri olacaktır. Bando müziği ile alakalı olarak Cumhuriyet Arşivi Belge 4 incelendiğinde; bando müziğinin halkevleri tarafından bir hayli ciddiye alındığını görüyoruz. İlgili belgede halkevlerinin kurucusu ve idame ettiricisi olarak söyleyebileceğimiz Cumhuriyet Halk Partisi ile Nevşehir halkevi Reisliği arasında yapılan 14/06/1948 tarihli yazışmada özetle; bando müziği çalışmalarının pek hevesli gitmediği ve bu çalışmaların daha verimli hale getirilebilmesi adına yapılabilecekler konuşulmuştur. Ve ilgili belgede 12 kişilik bir bando takımından bahsedilmektedir. Bando takımının 12. Üyesinin Osman Sözüdoğru isimli serbest meslek erbabının olduğunu görmekteyiz. Osman bey'in çalgısı “bağlama” olarak belgede belirtilmiştir. Batı müziğinden oluşan bando takımında bir bağlama icracısının bulunması hemen Türk Müziği Çokseslendirme çalışmalarını akla getirmektedir. Ele aldığımız tüm belgelerde Atatürk'ün emri ile yapılan Türk müzik devriminin halkevlerinde tam olarak karşılık bulduğunu gözlemlemekteyiz.

Cumhuriyet Arşivi Belge 4

C. H. P.
Halkevi Reisliği
MEVŞEHİR
61

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

14/6/948

DOSYASIN

C. H. P. GENEL SEKRETERLİĞİ	
T. 17 6 948	EKI
No. 33316	

C.H.P. Genel Sekreterliği Yüksek Katına
Ankara

6-V-948 Gün ve VII/306 Yazılı emirlere:

Halkevimizin musiki çalışmalarının muhit temayülleriyle, mevcut imkânlarla göre neyolda faydalı ve verimli olabileceğini aydınlatmak için emirdeki soruları aşağıda cevaplamaktayız:

1-Musiki çalışmalarının bugünkü durumu sönük ve de sönüme devam etmektedir. Mevcut bando takımlarının faaliyete geçmesi maddi karşılıklara bağlıdır. Akordiyonumuz da mevcuttur. Fakat meraklısı az olduğundan şimdilik, bir kaç kişi bu sazdan ancak istifade etmektedir.

2- 12 Tane üyenin faal olabilmesi için, çalıştıkları zamanlarda emeklerine karşılık ücret verilmesi, daimi bir öğretmenin tavzif edilmesile bunların faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Yaşları 25 den yukarıdır. Bando takımını teşkil edebileceklerin isimleriyle, kullandıkları çalgılar ve meslekleri aşağıda yazılmıştır:

Adı-Sovadı	Kullandığı çalgı	Veslesi- işi
1-Murat Sesveren	Kornet	Belediye zabıta memuru
2-Osman Şat	Baso	" " "
3-Mehmet Sağlı	Trabzon	Taş yonucusu
4-Mahir Doğru	Tenor	Kunduracı
5-Mahir Akgöl	Trabzon	Emniyet tahsildarı
6-Ömer Toprak	Sibemol kılarnet	Erkek sanat okulu hademesi
7-Allıosman Kafarlı	Bavul ve tranpet	Terzi
8-Vehbi Ceritoglu	Sibemol alto	Halkevi kâtib.
9-Abey Kurugöl	Baso	Seyyar satıcı
10-İsmet Parmaksız	Akordiyon	Sernest
11-Mustafa Doğru	Bavul ve öğretmenlik yapmıştır.	İlkokulda öğretmen
12-Osman Özüdoğru	Bağlama	Serbest

3- Keyda değer musiki meşguliyetleri, askerliklerinden bu taraftan pek önemli değildir. Halkevinin gelirinin bol olduğu zamanlarda, resmi bayramlar, günler ve törenlerde bandonun faaliyette bulunması temin edilebilmekte imiş. Musikiyi meslek edinmişler yoktur. Heveskâr olarak çalışmaktadırlar. Bu türlü çalışmaların devamında tatmin edilmelerine bağlıdır.

4- Şimdilik musiki çalışmalarına ayrılmış bir para yoktur. Halkevinin kâtipliğinde bulunan memurun ücreti bile şu günlerde ödenmemektedir. Bu yılın bütçesi tasdikten gelmemiştir.

5- Çalışmalara katılanlardan bando bölümündekilere ücret verilmesi gereklidir. Ödenek bulunursa aylık 25 liraya bir öğretmen görevlendirilecektir. Diğer elemanlara da çalıştıkları günlerde 250 kuruş ücret verilecektir. 9 X 2 50=2250 kuruş bir günlük çalışma için lüzumludur. Toptan 500 lira verilirse bando faaliyeti sağlanır.

Jördün
21. VI. 1948

Dosyaya

21. VI. 1948

Cumhuriyet Arşivi Belge 5

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Ankara :

22 EKİM 1947

22 Ekim

Jorj D. Papajorjiu Müsiki
Mağazası
Yüksek Kaldırım No.90
İstanbul

YAZILDI

"Halkevleri İçin Yurttan Sesler" ve
"Erzurum Halk Türküleri" adlı eserler ayrı
bir paket halinde size gönderilmiştir . Bas-
tırmak istediğimiz bu eserleri inceliyerek
25000 ve 2000 nüsha üzerinden fiyat teklifin-
de bulunmanızı rica ederim . Kitapların ,
evvelce bastığınız "Çoban Armağanı" partitü-
rünün yarısı ebadında olması uygun olacaktır.
Mektubunuzda kitapların bize teslimi tarihi-
ni de bildirmenizi rica eder, saygılarımı
sunarım .

T.B.

30

Cumhuriyet Arşivi Belge 5'te ilgili firma için kitap siparişleri verildiğini saptıyoruz. Cumhuriyet arşivinde halkevleri tabanlı yaptığımız çalışmada benzeri yazışmalara bakarsak sıklıkla kitap siparişi verildiğini tespit ettik. Kitapların çoğunluğunu "Yurttan Sesler" oluşturmaktadır.

Radyo bölümünde “Yurttan sesler” korosunun Radyo’da oluşmasından bahsetmiştik. Koro Türk Halk müziği açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Nitekim kitap siparişinin sayısının o zamanlarda olan Türkiye nüfusuna oranladığımızda neredeyse her 700 kişiden birisine sadece bu baskı sayısı ile bir kitap düştüğünden bahsedebiliriz. Bunun da halk müziğinin koro ile yaygınlaştırılması ve bunun da halkevleri vasıtası ile yapıldığını söylemek mümkündür.

Cumhuriyet Arşivi Belge 6

Ankara

6 KASIM 1947

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

8/4846

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİJorj D. Papajorjiu
Galata Yükselkaldırım
No. 90-92İstanbul

6 Kasım

YAZILDI

Giresun Halkevimiz müzik çalışmaları için bizden bir çello istemektedir . Burada mevcudu bulunmayan bu âletin İstanbul piyasasından temin edilerek adı geçen Halkevi Başkanlığına sigortalı olarak gönderilmesini, bedeli ödenmek üzere faturasının Genel Sekreterliğimize yollanmasını rica eder, saygılar sunarım .

T. T. B.

Not : Bu âletin en iyi cinsten olmasına dikkat edilmesi rica olunur .

8/57791
88

75

Cumhuriyet Arşivi Belge 6'da Giresun Halkevi'nin CHP genel sekreterliğinden batı müziği çalgılarından olan çellodan istediği görülmektedir.

Cumhuriyet arşivinde yaptığımız araştırmalarda çalgı alımı konusunda CHP'ye çeşitli yazılar gönderildiğini tespit ettik.

Halkevlerinin istedikleri çalgıların batı müziği ve Türk müziği ayrımı yapmaksızın istenildiğini söylemek mümkün olabilir. Çalgı ayrımı yapılmaksızın istenilen çalgılar müzik devriminin işlediğinin diğer bir kanıtıdır. Herhangi bir türe yoğunlaşmak yerine tüm kollardan süre gelen bir müzik eğitiminin halk evlerinde devam ettiğini görüyoruz.

Cumhuriyet Arşivi Belge 7

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Harmana Kuyu kazdım
(Tosya Halay havası)

(Biraz ağır)

Har ma na ku yu kaz dım hem o ku dum bün yaz dım.
o dil be ri gö rün ce dü ş dü m de ö le yaz dım.

Koda:

Harmana kuyu kazdım,
Hem okudum hem yazdım,
O dilberi görünce:
Düşüm de öle yazdım!.

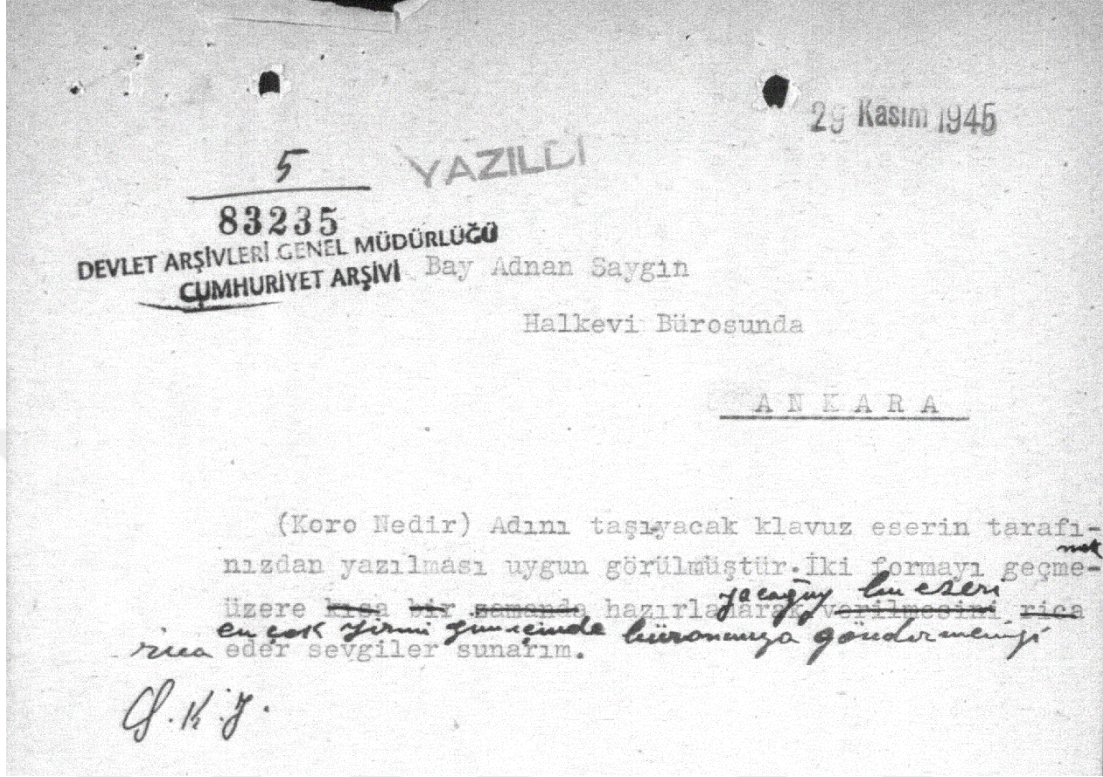
Harman² yeri yaş yeri,
Sevdiğim yavaş yürü,
Pembe fıstık ardından,
Gönlümü çok çek sürü.

Harmanım³ dolu saman
Ayırdı bizi devran
Sevdiğim insaf ayle
Çekilir mi bu hicran!.

82

Cumhuriyet Arşivi Belge 7'de bir türkünün notaya alındığını görüyoruz. Nota çalışmaları konservatuar görevlisi Muzaffer Sarısözen üzerine yoğunlaşsa da halk evi belgelerini incelediğimiz zaman halk evlerinde de nota çalışmaları olduğunu görmekteyiz.

Cumhuriyet Arşivi Belge 8

Cumhuriyet Arşivi Belge 8’de 29 Kasım 1945 tarihi ile Ankara Halkevi bürosuna cevaben bir yazının gönderildiği fakat gönderen kurumun ne olduğunun evrakta açıkça belirtilmediği görülmektedir. Yazının içeriğinde “koro nedir” adını taşıyacak klavuz eserin Ahmet Adnan Saygun tarafından yazılmasının uygun görüldüğü ve toplamda iki formayı geçmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Türk beşlerinin önemli isimlerinden Ahmet Adnan Saygun’un halkevleri bünyesinde faaliyetler yürütmesi önemli bir adımdır. Bu gibi kurumların güçlerinin arttığı bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Koro müziğinde bir eksiklik görülmüş olmalıdır ki böyle bir kitap istemi doğmuştur. Bunun yanında incelediğimiz diğer belgelerde de Türk Müziği kuramı ve neşriyatındaki eksikliklerden devamlı suretle CHP’nin ilgili kurumlarına yazılar yazılmıştır ve bu eksiklikler dile getirilmiştir. Cumhuriyetin olgunlaşma evresine geçmeye hazırlandığı bu dönemlerde kuram ve neşriyat kitaplarının ciddi şekilde eksiklikleri göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet Arşivi Belge 9

CUMHUR BAŞKANLIĞI

Filarmonik Orkestrası Yaylı Sazlar

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kuarteti

1inci keman Burhan Duyal
2inci keman Fethi Kopuz
Viyola Zeki Berküren
Viyolonsel Enver Kakıcı

**21.10.945 Pazar akşamı saat tam 21 de Halkevi
Müsamere Salonunda**

Halkevi sosyal yardım şubesi yararına muzik konseri

PROGRAM

1—*Josph Haydn (1732-1809) Re majör yaylı sazlar kuverteti No. 46*

- a) Allegro di malto
- b) Un pocadagis affettuoso
- c) Memuetto, allegretto alla zimgareze
- ç) Presto Seherzando

2—*Franz Schubert (1797-1828) Mi bemol majör yaylı sazlar kuverteti Op; 125 No 1*

- a) Allegro modearto
- b) Seherza prestissima
- c) Adajlyo
- ç) Allegro

3—*Felix Mendelssohn - Bartholdy (1809-1847) Remajör yaylı sazlar kuverteti*

- a) Molto Allegro Vivace
- b) Mametto un Poco Allegrette
- c) Andante espressivo ma con mo
- ç) Presto con bris

DİKKAT : Konser başlayınca kapılar kapanır.
Numaralı Biletler 19.10.945 Cuma gününden
vinde satılacaktır.

Fiatlar 1.inci mevki ve balkon

16/1

Cumhuriyet Arşivi Belge 9'da bir halk evinde gerçekleştirilen konserin duyurusu yer almaktadır. İlgili belge asıl yazının eki niteliğinde olup asıl belge konser sonrası 2 Kasım 1945 tarihinde Aydın halk evi tarafından CHP genel sekreterliğine gönderilmiş bir rapor şeklindedir. Sosyal yardım şubesi yararına düzenlendiğini ve biletli bir konser olduğunu anlatmaktadır. Konser afişinde gelen ekibin Cumhurbaşkanlığı Filarmonik orkestrasından yaylı sazlar olduğu ve konser programı yer almaktadır. Aynı zamanda konser esnasında nasıl davranılması gerektiği ve konser kuralları afişin en alt kısmında belirtilmekle birlikte konser programında yer alan eserlerin tonaliteleri de açıkça yazılmıştır.

Halkevlerinin sadece eğitime yönelik davranışlarının yanı sıra müzik vasıtası ile hem insanları değişik müzik ekinlerine aşina etmek hem de sosyal yardım yapmak için kaynak oluşturmak adına konserler düzenlediği mevcut konserden düşünülebilir. Gelen sanatçıların Cumhurbaşkanlığı'na bağlı bir orkestradan olduğu ve mevcut orkestranın elemanlarının maaşlı devlet memuru statüsünde çalıştıkları baz alınırsa sanatçı maliyeti de ortadan kaldırılmış olarak gözükmektedir. Öte yandan Halkevleri çalışmaları genel olarak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Konser programının verilmesi geleneğinin bu yıllarda kesin olarak başlamış olduğunu görmekteyiz. Günümüzde gerçekleştirilen konser programlarının duyurularında konser sırasında nasıl davranmamız gerektiği gibi notlar yer almamaktadır. Bunun sebebi artık konserlere giden seyircilerin ilgili davranışları kazandığı olarak kabul edilirse 1945 yılı itibari ile henüz bu davranışın kazandırılmadığı düşünülebilir. Bunun sebebi olarak ise bu gibi konserlerin azlığı ve devlet erkanından çıkarak halkın arasına yeni yeni inmeye başladığı olarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyet Arşivi Belge 10

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Musikî Çalışmalarına
âid rapor
no. 14
Eylül 1944

Balıkesir Halkevi

Musikî çalışmaları bâzı gençlere verilen keman ve mandolin derslerine inhisar etmektedir. Bu gençlerin miktarı on beş-yirmi arasında değişmektedir. Balıkesir'de ihtiyar ve genç zümre arasındaki şiddetli mücadelenin, Halkevi çalışmalarına şimdiye kadar tesir etmekte olduğunu bu defa da gördüm. Yemin reis Halkevinde bir çok güzel değişiklikler yapmış; fena kokudan dolayı içine girilemeyen Halkevini çok güzel bir hale getirmiş. Güzel Sanatlar reisi Kadri de reis ile tamamen anlaşıyor. Yeni bir değişiklik olmazsa Balıkesir'in iyi bir yola girmesini umarım.

Halkevinin her hafta tertip etmekte olduğu Köylü gecelerinde bilhassa Pamukçu köy oyuncularından ve ~~niğax~~ muhitteki sazıcılardan faydalanmakta olduğunu ve klârinetin yerine zurnanın ikame olunması hakkındaki tavsiyemizin unutulmadığını da buraya ilâve edeceğim.

A. Adnan Saygın

Ahmed Adnan Saygın

Rasım
13 Eylül 1944

Cumhuriyet Arşivi Belge 10'da Ahmet Adnan Saygın tarafından düzenlenmiş bir musikî çalışma raporuna rastlanmaktadır. Balıkesir Halkevinin hem müzik çalışmalarının niteliği ve niceliği değerlendirilmiş ayrıca çalışma ortamları da raporlaştırılmış ve sonunda da tavsiyelerde bulunulmuştur. Müzik çalışmalarının yanında "gençler ve yaşlılar arasında olan şiddetli mücadele halkevlerinde

görülmemektedir” gibi bir sosyal durum tespiti de vardır. Raporun düzenlenme tarihi Eylül 1944 ve numarası 14 olarak gözükmektedir.

Belgenin numarasını 14 olması Ahmet Adnan Saygun’un halkevlerini dolaşarak yapılan faaliyetler hakkında rapor tuttuğu şeklinde düşünülebilir. Bu düşüncemizi halkevleri ve müzik ile ilgili yaptığımız arşiv dağarımızda 5 numaralı raporun 21 Temmuz 1944 tarihli rapor Şişli Halkevine ait rapor yine Temmuz 1944’de 3 Numaralı Fatih Halk Evine ait rapor , yakın zamanlarda yapılan Şehremini’ye ait 4 numaralı raporlara bakıldığında halkevlerinin çalışmalarının raporlaştırıldığı görülmektedir. Bu raporlar silsilesine bakıldığında Ahmet Adnan Saygun’un gittiği halkevlerinde derinlemesine araştırmalar yaptığı gözlenmektedir. Musiki çalışmalarını olmayan halkevlerinde bile durum tespitini ayrıntılı bir şekilde yapmış civardaki musikişinasları araştırmış ve ders verebilecek olanlarını çalıştığı kurumlar ve isimleri ile birlikte açıkça yazıp kendilerinden yararlanılabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda raporlarda musiki çalışmalarının devamlılığını sağlamak için kaynak oluşturulması gerektiğini ve kaynak yetersizliğinden gerçekleştirilemeyen musiki çalışmalarını da vurgulamıştır. Şehremini halk evinde yazdığı raporda “bundan sekiz yıl kadar önce benim nezaretimde bando takımı çalgıları alınmış ve çalışmalara başlanmıştı. Fakat zaman içerisinde ...” şeklinde bir notu vardır. Bu nota bakıldığında Ahmet Adnan Saygun’un Halkevleri kurumu ile belirli ve kısa bir dönem değil de uzun yıllara dayanan bir ilişkisinin olduğunu düşünebiliriz. Kendisi sadece çalgıların teminini sağlamakla kalmamış aynı zamanda o çalgıların derslerinin olanaklarının da kendisi tarafından sağlandığı ve takibinin yapıldığı açıkça gözlenmektedir

Cumhuriyet Arşivi Belge 11

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
 Genel Sekreterliği
 Sayı
 5/2087

Ankara: 22/5/941

Halkevi Reisliğine

1 - Başvekâlet Matbuat Umum Müdürlüğüne bağlı radyo idaremi, 18 Mayıs 1941 den itibaren , Pazartesi ve Çarşamba günleri saat (20,45) den (21) e kadar (Halk türküsü öğreniyoruz) başlığı altında yapacağı neşriyatla , dinleyicilere halk türkülerini öğretmek kararını almıştır .

2 - Halk türküleri , millî duygularımızın birer içli ve temiz ifadesi olduğundan bunları usulünce öğrenip yer yer milletçe teganni etmekle çekici ve yükseltici bir güzelliğe varılacağına şüphe yoktur . Radyo idaresi giriştiği bu hayırlı teşebbüsle bu güzel maksada hizmet edecektir .

3 - Esasen halk türkülerinin toplanıp söylenmesinde ve yayılmasında şuurlu emekler sarfetmekte olan Halkevlerimizin bu fırsatı kaçırmıyacaklarından eminim. Bunun için Radyonun (Bir halk türküsü) öğreniyoruz) seanslarında , muhitinizdeki heveslilerin kendi radyolarımızdan istifade ederek bu türkü ve şarkıları öğrenip bir ağızdan söylemelerini faydalı görmekteyim. Böylelikle halk , yavaş yavaş kendi şarkılarımızı birlikte terehüm etmeğe alıçacak, utangaçlık ıztırebından kurtularak millî duygularımızın akışını ve sesini dinleyecektir .

Bu uğurda da halkı teşvik ve öncülük etmenizi diler, gözlerinizden öperim.

F

C.H.P.Genel Sekreteri
 Erzurum Mebusu

A. F. Tuzer
 Dr. A. F. Tuzer

H.o.

Cumhuriyet Arşivi Belge 11: 21 Mayıs 1941 Yılında CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevleri Reisliğine gönderilmiştir. Belgenin içeriğinde 18 Mayıs sonrası radyoda yayınlanılacak olan “halk türküsü öğreniyoruz” programından bahsedilmiş ve bu programın ülkemiz için öneminden halkevlerinin de bu programa gereken her türlü desteği vermesi gerektiğinden bahsedilmiştir.

Radyo’da Türk Müziği yasağının 5 yıl kadar sonrasında böyle bir program yapılıyor olması baştan olağan karşılanılabilir. Fakat Radyo müdürlüğünün CHP Genel sekreterliğine gönderdiği 21 Nisan 1941 tarihli yazıda Halkımızın Türkülerimize aşina olmadığı ve bu bağlamda böyle bir program yapılmasının gerekliliğinin hissedildiğinden bahsetmektedir. Radyo gibi güçlü bir kurumun yıl itibari ile 17 milyon nüfuslu ülkede 3 milyon civarında radyo olduğunu kabul edersek Türkülerimizi halkımıza bu zamana kadar öğretmemesi büyük bir eksikliklerdir. Tabii ki bu zamana kadar radyo yayınları yapılmıştır bunu radyo incelememizde gözlemliyoruz. Fakat bilinçli yayınlar ve Türkülerimiz adına eksiklik bu tarihte ciddi bir şekilde göze çarpmaktadır. İlgili yazının hedefleri arasında bir yılda 50 tane halk Türküsü’nün radyodan öğretilmesi esas alınmıştır. Halkevlerinin de sürekli suretle halk Türkülerinin notaya alınmadığından ve bir neşriyat kitabı eksikliğinden bahsettiğini göz ardı etmemek gerekir. Halk evlerinde olması gereken planlı ve yüzyüze eğitim için nota kitapları ve kaynak çalışmaları eksikliği 1940’lı yıllar itibari ile gözlemlenmektedir. Radyo’dan verilmek istenilen eğitimin ise tam olarak karşılığı bizim en eski zamanlardan beri kullandığımız “meşk usulüne” karşılık gelmektedir. Meşk usulünün radyo aracılığı ile halka uygulanmaya başlanmasını bu dönem itibari ile kabul edebiliriz. Ve bu duruma halkevlerinin de gereken tüm desteği vermesini CHP Genel Sekreterliği halkevlerinden yazılı olarak resmen istemiştir.

Cumhuriyet Arşivi Belge 12

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

Ankara

DEVLET KUTUPHANESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Müzik Jürisinin Kararı

İncelenen eserler : 1) Lied'ler Piyano eşliği ile
2) Halk Tür-
külleri " " "

Kompozitörün adı : Ferit Hilmi Atrek

- Karar: 1) Umumi olarak lied'lerin prozodileri kusurludur. İlhamı zayıftır. Yazı tekniği kabul edilebilecek seviyenin altındadır .
- 2) Türkülerin armonilenmesi karaktere uygun düşmemiştir . Piyano yazısı da iyi tertiplenmemiştir .

Netice : Red .

*A. Adnan Bayraktar**Adnan Bayraktar*

16

Cumhuriyet Arşivi Belge 12'de satın alınması üzerine halkevlerine teklif edilen nota kitaplarının değerlendirilmesi yer almaktadır ve karar olarak "red" verilmiştir. Buna benzer başka belgelerde Cumhuriyet Arşivinde yer almaktadır.

Bu belgede bahsi geçen eserlerin kabul edilmemesinde iki neden tespit edilmiştir. Birincisi eserde prozodi hataları, ilhamının sayıfılığı ve yazı tekniğinin yetersizliğidir. İkincisi ise armonilenmesi karaktere uygun değildir. Dönemde farklı red yazılarını incelediğimizde özellikle türkülerimizin çökseslendirilmesi açısından yapılan redlere rastlamaktayız. Bu da Türk Müziği çökseslendirme adına belirli

kuralların olduğunu ve buna göre değerlendirmeler yapıldığını düşündürebilir. Türk beşleri tarafından bilinen birinci nesil çokseslendirme yapan üstadların bu sınıflamanın halkevleri ayağında nasıl gerçekleştiğini aşağıda yer vereceğimiz belge göstermektedir. Bir çok eser jüri tarafından red kararı alırken Türk beşlerinin üyeleri satın alma kararları ile belgelerde geçmektedirler.

Cumhuriyet **Arşivi** **Belge** **1**

ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

<u>Öz ve soyadı</u>	<u>Katıldığı toplantı günü</u>	<u>Beher toplantı için verilecek lira</u>	<u>Tutarı Lira</u>
Ulvi Cemal Erkin	6	20	120
Necil Kazım Akses	6	20	120
Ferit Alnar	3	20	60
	15		300

BÖLÜM V

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5. SONUÇLAR

Bu bölümde 4. Bölümde çizelgelerle gösterilen bulguların açıklanması, yorumlanması yoluyla elde edilen sonuçların açıklanmasına yer verilmiştir.

5.1. Radyo Yayınlarına Yönelik Sonuçlar

5.1.1. Türk Müzik Devriminin Hedefleri Doğrultusunda 1927-1950 Yılları Arasında Radyo Yayınlarına Yansıyan Müziksel Verilerden Elde Edilen Bulguların Sonuçları

5.1.2. 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarından Elde Edilen Bulguların Sonuçları

Bu kısımda Türk müzik devrimi hedefleri kapsamında halk katmanlarının müziksel beğeni düzeyinin “Muassır medeniyetler seviyesi”ndeki toplum yapısındaki müziksel beğeniler düzeyine çıkartılması hedefi doğrultusunda yaygın müzik eğitimi yapmanın bir yolu olarak dönemin yönetimleri tarafından kullanılan radyo yayınlarının 9 Şubat 1936 – 6 Eylül 1936 Tarihleri arasındaki veriler bulgulara dönüştürülmüş; bu bulguların sonuçlarına yer verilmiştir.

1. Radyoda Türk müziği yasağının sürdüğü 9 Şubat -17 Nisan 1936 tarihleri arasında yapılan 69 günlük yayının 14 gününde Türk müziği yayını yapılmıştır. Söz konusu günlerin oranları değerlendirildiğinde 69 günlük yayının %20.28’inde Türk müziğine yer verildiği anlaşılmıştır. Bu yayınların özü ve kapsamını Türk müzik devriminin özünü oluşturan Türk halk müziği türü oluşturmaktadır. Yayınlarda yer verilen %20’28’lik Türk müziği yayınının toplam süresi 17 saat 15 dakikadır. Türk müziği yayınlarının gerçekleştirildiği toplam 14 günden 7’sinde Tamburacı Osman Pehlivan; 6 günde “Halk Musikisi: (Plak), Türkçe plaklar: Halk Türküleri, Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” yayınları ve 1 günde Yusuf Ziya Demiroğlu tarafından “[Radyonun] Kültür Bakımından Ehemmiyeti” konulu bir konferansına yer verilmiştir.
2. Çizelge 5 b’deki bulgulara göre mayıs ayı içerisinde 16 gün boyunca günde bir yayın olmak üzere Türk müziği yayınlarına yer verilmiştir. 16 günde yer

alan Türk müziği içerikli yayınların dökümü ve adları şöyledir: 2 kez “Halk musikisi: Osman Pehlivan tarafından”, 5 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”, 6 kez Halk musikisi: Sivaslı Veysel ve İbrahim tarafından”, 1 kez “Halk musikisi: [plak ?]” ve 2 kez “Halk musikisi”

3. Çizelge 5 c’deki bulgulara göre haziran ayı radyo yayınlarında Türk müziği yayınlarının süresi 21 saat 30 dakikadır. Bu süre ocak-şubat ayları sürelerinden fazla mayıs ayı süresinden azdır. Haziran ayında Türk müziği yayınları günde bir yayın olmak üzere toplam 13 yayındır. Bu yayınlarda yer alan Türk müziği yayınlarının ad ve sayıları şöyledir: 4 kez “Halk musikisi: [plak ?]”, 3 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”, 6 kez “Halk musikisi”
4. Çizelge 5 d’deki bulgulara göre temmuz ayı radyo yayınlarında 15 günlük yayında Türk müziği yayınlarına yer verilmiştir. Temmuz ayı Türk müziği yayınlarının 2 günlük kısmında ilk kez günde 2 Türk müziği yayınına yer verilmiştir. Söz konusu Türk müziği yayınlarının temmuz ayı toplam süresi 23 saat 45 dakika olup içinde çoksesli bir koro konserinin de yer aldığı müzik yayınlarının ad ve sayıları şöyledir: 6 kez “Halk musikisi “, 1 kez “Kadıköy Halk evi koro heyeti. Profesör Hulusi OKTEN yönetiminde [Türk müzik devriminin çoksesli müzik türü konseri]”, 2 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”, “Halk musikisi” [1 günde 2 Türk müziği yayını], 4 kez “Halk musikisi (plak)”, 2 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”
5. Çizelge 5 e’deki bulgulara göre ağustos ve eylül aylarının 37 günlü toplam yayın gününü 12 gününde Türk müziği yayınları yapılmıştır. Bu yayınlardan biri Türkçe operet ve film parçalarına, diğer Hasan Ferid Alnar’ın solo piyano bestelerine ayrılmış yayınlardır [Bu yayınlarla Türk müzik devriminden hedeflenen bestelerin ortaya çıkmasının yayınların yönünü belirlemesi bakımından önemi vardır.]. Ağustos ayı ve eylül ayının toplam 6 gününde yer verilen Türk müziği yayınlarının toplam süresi 25 saat 45 dakikadır. Bu sürenin 19 saat 45 dakikası ağustos ayında 6 saati de eylül ayında gerçekleşmiştir. Türk müziği yayınlarının içeriğinde yer alan yayınların ad ve sayıları şöyledir: 4 kez “Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi”, 1 kez “Muhtelif Halk şarkıları [plak]”, 2 kez “Halk musikisi (plak)”, 3 kez “Halk musikisi “, 1 kez “Hafif parçalar ve

Türkçe operet ve film parçaları”, 1 kez “Piyano solo: Profesör Ferdi Ştatzer tarafından . Bestekar Hasan Ferid ALNAR eserleri”

5.1.3. Türk Müzik Devriminin Uygulamaları İçinde Kalan Radyoda Türk Müziği Yasağının Sona Ermesinden Atatürk’ün Ölümüne Kadar Geçen Dönem Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Sonuçlar

5.1.3.1. 7 Eylül - 31 Aralık 1936 Yılı Sonuçları

Radyoda Türk müziği yasağının sürdüğü 9 Şubat -17 Nisan 1936 tarihleri arasında yapılan 69 günlük yayının 14 gününde Türk müziği yayını yapılmıştır. Söz konusu günlerin oranları değerlendirildiğinde 69 günlük yayının %20.28’inde Türk müziğine yer verildiği anlaşılmıştır. Bu yayınların özü ve kapsamını Türk müzik devriminin özünü oluşturan Türk halk müziği türü oluşturmaktadır. Yayınlarda yer verilen %20’28’lik Türk müziği yayınının toplam süresi 17 saat 15 dakikadır. Türk müziği yayınlarının gerçekleştirildiği toplam 14 günden 7’sinde Tamburacı Osman Pehlivan; 6 günde “Halk Musikisi: (Plak), Türkçe plaklar: Halk Türküleri, Muhtelif Plaklar ve Halk Musikisi” yayınları ve 1 günde Yusuf Ziya Demiroğlu tarafından “[Radyonun] Kültür Bakımından Ehemmiyeti” konulu bir konferansına yer verilmiştir.

5.1.3.2.1937 Yılı Sonuçları

1937 yılı şubat ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın süresi 480 dakika; toplam yayın sayısı 15'tir.
2. Söz konusu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müziği yayınlarının toplam süresi 270 olup yayınlar içerisindeki oranı %56,25; Batı müziği ve çoksesli Türk müziği türüne yönelik yapımların yayın akışındaki süresi 210 dakika olup yayınlar içerisindeki oranı %43,75'tir.
3. 270 dakikalık geleneksel Türk müziği yayın süresinin içinde 10 yapım bulunmakta ve bu yapımlardan sadece ikisi hem TSM hem THM koluna ait bir ortak yapım görünümünde olup toplam süresi 60 dakikadır. Bu haliyle THM yapımlarının geleneksel Türk müziği yayın süresi içindeki süresi %16,2; müzikle ilgili tüm yayınların toplam süresinin %8'39'u kadardır.
4. Geleneksel Türk müziğinin halkın maddi ve aydınlanma bakımından üst kesimin TSM dinleme alanı olarak yapılandırılan gazino müziği uygulamasının halk katmanlarına yaygın aktarımına yol açan bir yenilik olarak radyo yayın akışında "Ambasadör [Büyükelçi] Gazinosundan Nakil" adlı bir yapım yayımlanıyor. Bu bağlamda TSM türü halk katmanlarına yaygın bir biçimde ulaşabiliyor.
5. 1937 yılı ocak ve şubat ayı yayın akışında gerek canlı gerek plaktan müzik yapımlarında TSM türünün güçlü bir hakimiyeti olduğu ortaya çıkıyor.

Mart ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 560 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 290 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %51,79'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 11'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %48,21'dir.

Mayıs ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Yayın 330 dakika; toplam yapım sayısı 12'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 240 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %51,79'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 9'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 3'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %48,21'dir.
3. Batı müziği alanına yönelik tek radyo yapımının adı "Plaktan Hafif Müzik neşriyatı" olup çoksesli Türk müziğinin yayınlanmasına yönelik hiçbir yapıma yer verilmemiştir.

Haziran ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 650 dakika; toplam yapım sayısı 20'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 350 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %53,85'tir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 13'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 300 ve yapım sayısı 7'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %46,15'tir.

Temmuz ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 470 dakika; toplam yapım sayısı 17'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 290 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %61,70'tir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 12'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 5'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %38,30'dur.

1937 yılı ağustos ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 850 dakika; toplam yapım sayısı 25'tir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 450 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %52,94'dür. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı

16'dir. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 9'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %47,06'dir.

3. Geleneksel Türk müziği yayınları içindeki yapım sayı ve içeriğine göre Türk müziği türünün THM koluna ilişkin yayınlarda saz ve söz aşıklarının yer almadığı; THM dağına ait icralarında kentli TSM icracılarla yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Eylül ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların;

1. Toplam yayın 790 dakika; toplam yapım sayısı 24'dür.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 340 dakikası geleneksel Türk müziğidir. Rastlamsal olarak seçilen tüm yayınlar içerisindeki oranı %43'dür. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 14'dür.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 450 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %57'dir.

Ekim ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 510 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 270 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %52,94'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 7'dir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 240 ve yapım sayısı 12'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %47,06'dir.

Kasım ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın 650 dakika; toplam yapım sayısı 22'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 440 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %57,69'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 14'dir.

3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 270 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %32,31'dir.
4. 1937 yılı Kasım ayı yayın akışı içinde yer alan yapımlardan ikisi piyano ve piyano/keman eşliğinde Safiye Hanım ve İnci Hanım adlı hanendelerin Türkçe Şan yapmışlar ve TSM türünde günümüzde kullanılan piyano eşliğinin kökenini oluşturan sanatçılar olarak tespit edilmişlerdir.

Aralık ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 685 dakika; toplam yapım sayısı 27'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 535 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayımlar içerisindeki oranı %78,10'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 18'dir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 150 ve yapım sayısı 9'dur. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %21,90'dır.

5.1.3.3. 01 Ocak -10 Kasım 1938 Yılı Sonuçları

1938 yılı ocak ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 800 dakika; toplam yapım sayısı 24'dür.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 650 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayımlar içerisindeki oranı %81,25'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 20'dir.

3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 150 dakika ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %18,75'dir.

Şubat ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 825 dakika; toplam yapım sayısı 27'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 705 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %87,27'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 230'dür.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 120 ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,73'dir.
4. Radyafonik temsil, Stüdyo orkestrası refakatinde (per gynt)

Mart ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 690 dakika; toplam yapım sayısı 23'dür.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 570 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %82,60'dır.
3. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 19'dur. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 120 dakika ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %17,40'dir.

Nisan ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın 570 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 460 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %80,70'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15'tir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 110 ve yapım sayısı 4'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %19,30'dir.

Mayıs ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 560 dakika; toplam yapım sayısı 19'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 490 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %87,5'tir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 16'dır.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 70 ve yapım sayısı 3'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,5'tir.

Haziran ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın 680 dakika; toplam yapım sayısı 24dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 560 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %82,35'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 11'dir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 1200 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %17,65'dir.
4. Sadi Hoşses ve Arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları, Semahat Özdenses ve arkadaşları tarafından Türk Musikisi ve halk şarkıları (Soy adı kanunu uygulanmaya başlıyor)

Temmuz ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların;

1. toplam yayın 660 dakika; toplam yapım sayısı 23'dür.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 550 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %83,33'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 20'dir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 110 ve yapım sayısı 4'tür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %16,67'dir.

4. 4 Temmuz 1938 tarihli radyo yayınının programında “ Rifat ve Arkadaşları : hicazkar kürdi” olarak akışa kaydedilen yapım, radyo programlarında makam isminin ilk defa kullanıldığı yapım olarak bu araştırma ile tespit edilmiştir.

Ağustos ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın 565 dakika; toplam yapım sayısı 19’dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 460 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %81,41’dir. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15’tir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 95 ve yapım sayısı 4’dür. Bu sürenin toplam yayımlara oranı %18,59’dur.
4. 29 Ağustos tarihli akışta Yurt dışı kaynaklı ilk konser yayını olarak “Novotniden (İstanbul/Taksim civarında bir otel) naklen, viyolonist kemal Akel idaresinde Orkestra” isimli program 30 dakikalık süresi ile tespit edilmiştir.

Eylül ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların;

1. toplam yayın 889 dakika; toplam yapım sayısı 29’dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 724 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %81,43’dür. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 24’dür.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 165 ve yapım sayısı 5’dir. Bu sürenin toplam yayımlara oranı %18,57’dir
4. Bir özel musiki kurumu olan “Darüttalimi musiki heyeti” ilk defa radyo’da icra gerçekleştirmek üzere programda yer almış ve daha sonrada radyoya çıkmaya devam etmiştir.

Ekim ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların;

1. Toplam yayın 588 dakika; toplam yapım sayısı 17'dir.
2. Bu programların yayın süresinin 511 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %86,73'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 15'tir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 77 ve yapım sayısı 2'dir. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %12,27'dir.
4. 3 Ekim tarihli programın "İstiklal marşı" ile bittiği tespit edilmiştir.

1938 yılı 1-10 Kasım ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların;

1. Toplam yayın süresi 975 dakika; toplam yapım sayısı 10'dur.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 585 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %60'dır. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 7'dir.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 390 ve yapım sayısı 3'dür. Bu sürenin toplam yayınlara oranı %40'dır.

5.1.4. Atatürk Sonrası Dönem 1946 Yılına Kadar

5.1.4.1. 11 Kasım – 31 Aralık 1938 Tarihleri Arasındaki Radyo Yayınlarındaki Müziksel Verilerden Elde Edilen Sonuçları

Atatürk'ün ölümünden 14 aralık tarihine kadar radyo programı gazetelerde yer almamıştır.

Atatürk'ün ölümü sonrasında 14 Aralık itibari ile başlayan ilk radyo yayını 1938 yılı aralık ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen üç günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. Toplam yayın 1190 dakika; toplam yapım sayısı 21'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 635 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %53,36'dır. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 12'dir.

3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 555 ve yapım sayısı 8'dir. Bu sürenin toplam yayımlara oranı %46,64'dür.

4. Atatürk'ün ölümünden sonra gerçekleştirilen programların ilk bir aylık süreci ele alındığından daha önce gerçekleştirilen yakın tarihli programlar ile ölümü sonrasında gerçekleştirilen radyo yayın ve yapımları arasında ciddi derecede herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

5.1.4.2.1939 Yılı Sonuçları

Sonuç: 1939 yılı ocak ayı içerisinde rastlamsal olarak seçilen dört günlük radyo yayın akışına yansıyan müzikle ilgili yapımların

1. toplam yayın 840 dakika; toplam yapım sayısı 22'dir.
2. Söz konusu toplam yayın süresinin 595 dakikası geleneksel Türk müziği olup yayınlar içerisindeki oranı %84,32'dur. Geleneksel Türk müziği yapım sayısı 16'dır.
3. Batı müziği ve çoksesli Türk müziğine ayrılan yayın süresi 245 ve yapım sayısı 6'dır. Bu sürenin toplam yayımlara oranı %15,68'dir.
4. Diğer aylarda programda ciddi bir değişiklik olmadığından Ocak ayı bulguları Tüm yıla kıyaslanmıştır.

5.1.4.3.1941 Yılı Sonuçları

Çizelge 10 a'daki bulgulara göre ;

1. 1941 yılı ocak ayı itibariyle Radyo programlarının günlük yayın süresi 07.00 – 23.00 saatleri arasında gerçekleştirilmektedir.

2. Ocak ayı içerisinde çizelgede yer alan günlerde toplam 46 müzik yayını vardır; bu yayınlardan 11'i 1 ve 13 Ocak; 12'si 21 ve 30 Ocak günlerinde yayınlanmıştır. Söz konusu Yayınlardan 14'ü geleneksel Türk müziği; (6'sı Şarkılar, 3'ü Fasil heyeti, İnce Saz ve 2'si Türküler, 2'si İstekler) 32'si Batı müziği ve çoksesli Türk müziği (5'i Orkestra, 5'i Müzik, Bando, Caz, Şan, Koro, Keman, 6' Caz Piyano, 11'u Müzik Piyano) türündedir.
3. Çizelge 10 a'daki bulgularda yer alan günlerdeki radyo yayınlarının müzikle ilgili yayın saatleri toplam yayın saati 1.300 dakika olup toplam 18 saat 52 dakikadır. Bu yayınlar içerisinde geleneksel Türk müzik türlerinin toplam süresi 229 dakikası ince saz müziği (Türk Sanat Müziği TSM); 30 dakikası Türk halk müziği (THM) ve 60 dakikası da hem TSM hem THM türü olabileceği değerlendirilen "İstekler yayını olmak üzere toplam olmak üzere 319 dakikadır.
4. Türk müzik devriminin temel hedefi olan çoksesli müzik türü ve bu türle doğrudan ilişkili Batı sanat müziği türüne ilişkin yayınların toplam süresi iki yayın süresi tespit edilemeyen "Müzik-Piyano" ve "Caz Piyano" yayınları toplamı 372 dakika; "Orkestra, bando ve koro" adlı yayınlar toplamı 255 dakika; keman ve şan yayınları toplam 60 dakika ve adından yayın içeriği bilinmemekle birlikte yerleştiği yayın sıralamasına göre Türk müzik kaynaklarında "hafif müzik olarak geçen sözlü veya sözsüz yabancı müzik olduğu yönünde kanaate ulaşılan "Müzik" adlı yayının 105 dakika olup toplam 981 dakikadır.
5. Söz konusu süreler göre 1941 yılı Ocak ayının çizelgeye yansıyan dört günlük yayınlarının %32,52'si geleneksel yayınlara; %67,48'i çoksesli müzik ve Batı müziği yayınlarından oluşmaktadır.

1941 yılı Şubat ayı içerisinde dört günlük yayınlarda yer alan müzik yayınlarının

1. Toplam süresi 1078 dakika; toplam yayın sayısı 42'dir.

2. Bu sürenin 274 dakikası toplam sürenin %25,51'i; yayın sayısı 13 olup toplam yayın sayısının %30,95'i geleneksel Türk müziği türlerine (5'i Fasil Heyeti, 2'si Küme Sazı ve Saz; 3'ü Şarkılar; 2'si Türküler, 1'i İstekler);
3. Bu sürenin 804 dakikası toplam sürenin %74,49'u; yayın sayısı 29 olup Batı müziği ve çoksesli Türk müziği (12'si Müzik Piyano; 6 'sı Orkestra, bando; 7'si Caz Piyano; 2'si Müzik; 1'i Besteler;1'i Mandolin) yayınlarından oluşmuştur.

5.2 Halkevleri Sonuçları

5.2.1 Cumhuriyet Arşivi Belge 1

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından 28.09.1949 yılı tarihi itibari ile Elazığ ili halk evi başkanlığına yazılan bu belgede ; halkevinin piyanosunun mevcut durumun sorulduğu tespit edilmiştir.

5.2.2 Cumhuriyet Arşivi Belge 3

İlgili belgede halkevlerinin kurucusu ve idame ettiricisi olarak söyleyebileceğimiz Cumhuriyet Halk Partisi ile Nevşehir halkevi Reisliği arasında yapılan 14/06/1948 tarihli yazışmada özetle; bando müziği çalışmalarının pek hevesli gitmediği ve bu çalışmaların daha verimli hale getirilebilmesi adına yapılabilecekler konuşulmuştur. Ve ilgili belgede 12 kişilik bir bando takımından bahsedilmektedir. Bando takımının 12. Üyesinin Osman Sözüdoğru isimli serbest meslek erbabının olduğu ve bando üyelerinden Osman bey'in çalgısı "bağlama" olarak tespit edilmiştir.

5.2.3 Cumhuriyet Arşivi Belge 6

Giresun Halk Evi Tarafından CHP Genel sekreterliğinden bir adet çello istenmiştir. İlgili çello için gereken araştırma yapılmış, Ankara da temin edilemediğine kanaat getirilip. İstanbul Piyasasından temin edilmesi kararı alınmıştır. Ve halkevine ulaşana kadar tüm sorumluluğunun sigorta ettirilmesi sağlanılmıştır.

5.2.5 Cumhuriyet Arşivi Belge 7

Cumhuriyet Arşivi Belge 7'de bir türkünün notaya alındığı ve bu konu ile ilgili çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır.

5.2.6 Cumhuriyet Arşivi Belge 8

Türk beşlerinin önemli isimlerinden Ahmet Adnan Saygun'un halkevleri bünyesinde faaliyetler yürütmesi önemli bir adımdır. Koro müziği ile ilgili görülen eksiklik neticesinde kitap istemi doğmuştur. Kitap eksikliklerine ilişkin incelenilen diğer belgelerde de 1940-1950 yılları aralığında Türk Müziği neşriyatına ilişkin ciddi eksiklikler olduğu tarafımızdan tespit edilmiştir.

5.2.7 Cumhuriyet Arşivi Belge 9

Aydın Halk Evinde 21.10.1945 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası üyelerinden oluşan bir grup tarafından konser düzenlenmiştir. Bu konserin gelirleri halkevine bağışlanmış bunun da neticesinde halkevinin sosyal işler yapan birimine aktarılmıştır. Müzik vasıtası ile insanların ekinsel gelişimlerinin sağlanmasının yanında sosyal faaliyetler için de bir kaynak yaratılması sağlanmıştır.

5.2.8 Cumhuriyet Arşivi Belge 10

Ahmet Adnan Saygun Halkevleri adına çeşitli incelemelerde bulunmuştur. Bunların neticesinde Çeşitli belge numaraları ile tespit ettiğimiz farklı denetimler söz konusu olmuştur. Halkevleri ve müzik ile ilgili yaptığımız arşiv dağarımızda 21 Temmuz 1944 tarihli 5 numaralı raporun Şişli Halkevine ait rapor yine Temmuz 1944'de 3 Numaralı Fatih Halk Evine ait rapor , yakın zamanlarda yapılan Şehremini'ye ait 4 numaralı raporlar tespit edilmiştir. Halkevlerinin çalışmalarının raporlaştırıldığı tespit edilmiştir.

5.2.9 Cumhuriyet Arşivi Belge 11

Radyo müdürlüğü tarafından CHP'nin ilgili makamına 21 Nisan 1941 tarihli yazıda Halkımızın Türkülerimize aşına olmadığı ve bu bağlamda böyle bir program yapılmasının gerekliliğinin hissedildiğinden bahsedilmiştir. İlgili yazının hedefleri arasında bir yılda 50 tane halk Türküsü'nün radyodan öğretilmesi esas alınmıştır. Bu yazıdan yola çıkarak CHP Genel sekreterliği Halkevlerine "halk Türküsü öğreniyoruz"

programına halkevlerinin de gereken tüm desteği vermesini yazışma yöntemi istemiştir.

KAYNAKLAR

Akagündüz, Ü. “*Radyoculuğumuzun Cumhuriyet Yıllarındaki Serüveni ve Telsiz Mecmuası*” Kebikeç, 37, 359-386. 2014

Akalın, A. “*Radyo ve Televizyon Teknolojilerindeki Gelişmelerin Hukuki Düzenlemelere Etkisi.*” RTÜK: Uzmanlık Tezi. 2011

Ataman, Sadi Yaver , “*Atatürk ve Türk Musikisi*”, Kültür Bakanlığı Yay., s. 66, 72, Ankara1991

August Ritter Von Kral, “*Atatürk's Land Evulation of Modern Turkey*”, Almanca'dan İngilizce'ye tercüme eden Kennth Banton, Leipzig 1938, s.169.

Aydar Yrd. Doç. Deniz , Cumhuriyet Dönemi Müzik Politikalarında Türk Müziği “*Kuruluşunun 90. Yılında Musiki Muallim Mektebi: Cumhuriyetin Müzik Serüveni*”, Afyonkarahisar. 2014

Balcı, A. . “*Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler.*” (4.Baskı). Pegema Yayıncılık. Ankara. 2004

Bayram, Recayi , “*Riyaset-İ Cumhur Mûsikî Heyeti*”, T. C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

Beşkurt, Ayşe Hale “*Cumhuriyet Dönemi Sanat Dergilerinde Türk Devrimi (1931-1950)*”, İ. Ü. Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, S.25, İstanbul, 2009

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. ve Kılıç, E. “*Bilimsel araştırma yöntemleri*”, Pegem Akademi, Ankara. 2013.

Devran, Yusuf (1992), “*Radyo ve Televizyonun Türk Siyasi Hayatındaki Yeri (1927-1992)*”, Kendi Yayını, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Ergin, Osman , “*Türkiye Maarif Tarihi*”, C. V, s. 1521, Osmanbey Matbaası”, İstanbul. 1943

Ergin, Osman Nuri , “*Türkiye Maarif Tarihi, C. V, s. 1848- 1849*”, İstanbul. 1977

Hakkı, İsmail, “*Mektep ve Halk Terbiyesi bakımından Radyo ve Sinema*” Varlık Dergisi, c.2 Sayı: 45, (9 Mayıs 1935), s .323.

Hakkı, İsmail, Radyoyu “*Ülküleştirme Lazımdır*”, Yeni Adam Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 8 (19 Şubat1934), s. 7

Hakkı İsmail, “*Mektep ve Halk Terbiyesi bakımından Radyo ve Sinema*” Varlık Dergisi, c.2Sayı: 45, (9 Mayıs 1935), s .323.

Karasar, N. (2003). “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”. (12. Baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara:

Kocabaşoğlu, U, “ *Türkiye’de Radyo Yayınlarının Başlangıç Tarihine İlişkin Bir Not.*” Ankara SBF-Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı: 177-184. 1979

Kocabaşoğlu, U. (2010). “*Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna. İstanbul: İletişim Yayınları*”,1. Baskı , s118

Orhan Şaik Gökyay, “*Ankara Devlet Konservatuarı Tarihçesi*”, Güzel Sanatlar Dergisi, C. I, S. 3, s. 52. Akt. Uluskan, Seda Bayındır

Özalp, Dr. Nazmi (2000), *Türk Müsiki Tarihi*, MEB Yayınları, s.38, Ankara.

ÖZTÜRK, Cemil, “*Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*”, TTK, Ankara 1996.

Praetorius, Ernst (1941), “*Riyaseticumhur Filarmonik Orkestrası*”, Güzel Sanatlar, C. I, S. 3, , s. 42-43.Ankara.

Rey, Cemal Reşit, “*Atatürk ve Müzik*”, Cumhuriyet, 11 Kasım 1963, s. 6

Sağlam, Atilla . “*Türk Musiki/Müzik Devrimi*”, : Alfa Akademi Yayınları, s.23, Bursa2009

Sağlam, Prof. Atilla , “*Osmanlı’da Musiki Devrimi*”, Bibliotech, Aylık Felsefe-Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 14, İstanbul. 2011

SAY, Ahmet (1985), “*Müzik Ansiklopedisi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları*”, Sanem Matbaası, Ankara

Sun, Muammer, (1969), “*Türkiye’nin Kültür-Müzik-Tiyatro Sorunları*”, Ajans Türk Kültür Yayınları, No. 2, Ankara

Tokmak, Mustafa, “*Basın-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti Ve Ankara Radyosu*”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü YÜKSEK LİSANS TEZİ, Ankara 2007

Ünal, Refik , “*Halk Müziğinden Yankılar, Atatürk’ün Sevdiği Türküler*”,
Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay., Ankara.) 1973
YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”,
Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s168

İnternet Kaynakları

ALANER, A.Bülent, imparatorluk Dönemi'nden Cumhuriyet Türkiye'sine
Çok Sesli müzik Kurumlarının Öyküsü, Erişim:
<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/910/172713.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

01.05.2019 Saat 17.30

Arıkan, Zeki (1999), Halkevlerinin Kuruluşu ve İşlevi,
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ankuayd/article/view/5000003302/5000003821>

22.05.2019 saat: 10.18

Baydar, Evren Kutlay , Osmanlıda Görevli İki İtalyan Müzisyen: Guuseppe
Donizetti Ve Callisto Guatelli, Zeitschrift Für Die Welt Der Türken Journal Of World
Of Turks, Zfwf Vol. 2, No. 1 (2010)
https://ais.ku.edu.tr/AR/EKUTLAY200934_DieWeltderTurkenmakale.pdf Tarih:

10.04.2015 Saat: 10.16

Erel, Hasan, (Şubat, 2000), “Atatürk ve Ulusal Müzik”, Toplumsal Tarih, 13,
İstanbul, 4-11. Akt.: Kılıç, Fahri (...), Çok Sesli Batı Müziğinin Türk
Modernleşmesindeki Önemi, Erişim: 21:05:2019 saat: 23.04

[http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KILI%C3%87-Fahri-](http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KILI%C3%87-Fahri-%C3%87OK-SESL%C4%B0-BATI-)

[M%C3%9CZ%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N-T%C3%9CRK-](http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KILI%C3%87OK-SESL%C4%B0-BATI-M%C3%9CZ%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N-T%C3%9CRK-)

[MODERNLE%C5%9EMES%C4%B0NDEK%C4%B0-](http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KILI%C3%87OK-SESL%C4%B0-BATI-M%C3%9CZ%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N-T%C3%9CRK-MODERNLE%C5%9EMES%C4%B0NDEK%C4%B0-)

[NEM%C4%B0.pdf](http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/KILI%C3%87OK-SESL%C4%B0-BATI-M%C3%9CZ%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N-T%C3%9CRK-MODERNLE%C5%9EMES%C4%B0NDEK%C4%B0-%C3%96NEM%C4%B0.pdf)

Kahramankaptan, Şefik. (1998). İsmet İnönü ve Harika Çocuklar. Ankara:
Ümit Yayıncılık. Küçük, Kemal. Bandolarda Senfoni Heyecanı. Milliyet Gazetesi
<http://www.milliyet.com.tr/content/muzik/20030916/turkiye/hab01.html> Tarih:

10.04.2015 Saat: 10.14

Kuyucu, Mihalıs Radyo Kanallarında Yayınlanan Popüler Müzik Eserleri Üzerine Bir Değerlendirme, 2. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, Eğlence Ve Ürün Yerleştirme Haz: Editörler Doç. Dr. Gülay Öztürk Doç. Dr. Gözde Öymen Doç. Dr. Hilal Özdemir Çakır Dr. Öğr. Üyesi Nihal Kocabay-Şener Dr. Öğr. Üyesi Erdem Tatlı Dr. İhsan Eken Arş. Gör. Sena Aydın <http://www.michaelkuyucu.education/wp-content/uploads/2018/12/12.pdf>

Kocabaşoğlu, U. (1980). Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay. 42.; Ankara; Aktr.: ARVAS, İbrahim Sena Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi, International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), Volume 4 (Issue 2) Erişim: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/611980> 12.04.2019, 13.00

Temiz, Ebru (2010), Türkiye'de Cumhuriyet Döneminden Önce Kurulan Resmi Ve Gönüllü Müzik Kuruluşları, Issn:1306-3111 E-Journal Of New World Sciences Academy, Volume: 5, Number: 4, Article Number:D0036 http://www.newwsa.com/download/gecici_makale_dosyaları/NWSA-1445-4-7.pdf Tarih: 10.04.2015, Saat: 09.53

Tunçdemir, İlknur (2007), Türkiye Cumhuriyet Dönemi Müzik Kültürünün Oluşmasında Rol Oynayan Sanatçılarımız Ve Türk Müziğine Katkıları 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat. Erişim:http://www.muzikegitimcileri.net/bilimsel/bildiri/I-Tuncdemir_7.pdf 30.04.2019 Saat: 18.50.

Uluskan, Seda Bayındır (2010), Atatürk'ün Sosyal Ve Kültürel Politikaları, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara. Erişim: <http://atam.gov.tr/wp-content/uploads/ATAT%20C3%9CRK-K%20C3%9CLT%20C3%9CR-D%20C4%B0L-VE-TAR%20C4%B0H-Y%20C3%9CKSEK-KURUMU.pdf> 18.04.2019 saat: 13.10

Yarman,, Dr.Ozan, "ALATURKA MÜZİĞİN YASAKLANMASINDA ATATÜRK: BELGELER ZEMİNİNDE BİR ÇÖZÜMLEME, http://www.ozanyarman.com/files/ataturk_ve_musiki.pdf (22.10.2017:14.11)

Özgiray, Doç. Ahmet (1999), Atatürk ve Musiki, Erişim: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/814/10332.pdf> 30.04.2019 saat: 18.30

Gazete Kaynakları:

Milliyet, 3 Kasım 1934, s. 1, 4

Cumhuriyet Gazetesi Arşiv

<https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/> Erişim Süresi : 15 Nisan-22 Mayıs 2019 Tarihleri arasında üyelik yolu ile ulaşıldı.

